Näringsutskottets betänkande 1986/87:12

om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan (prop. 1986/87:18)

NU 1986/87:12

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan,

dels tolv motioner som har väckts med anledning av denna proposition,

dels – delvis – två motioner som har väckts med anledning av proposition 1985/86:170 om räddningstjänstlag, m. m. och som har överlämnats till näringsutskottet av försvarsutskottet.

Till betänkandet har som bilagor fogats de yttranden i ärendet som har avgivits av skatteutskottet (SkU 1986/87:1 y, *bilaga 1*), lagutskottet (LU 1986/87:1 y, *bilaga 2*), försvarsutskottet (FöU 1986/87:1 y, *bilaga 3*), socialutskottet (SoU 1986/87:3 y, *bilaga 4*) och jordbruksutskottet (JoU 1986/87:3 y, *bilaga 5*). Bostadsutskottet har yttrat sig i form av ett protokollsutdrag.

Riksorganisationen Same Ätnam har till näringsutskottet ingett en skrivelse med synpunkter på Tjernobylolyckans effekter för samerna.

Sammanfattning

I proposition 1986/87:18 aviseras olika åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen den 26 april 1986. Åtgärderna är av tre slag: beredskapshöjande åtgärder, åtgärder för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet och internationella åtgärder. I beredningen av propositionen har skatte-, lag-, försvars-, social-, jordbruks- och bostadsutskotten deltagit med yttranden till näringsutskottet över de delar av propositionen och motionerna som berör resp. utskotts ämnesområde. Näringsutskottet har med ett undantag följt ställningstagandena i resp. utskott.

Till de planerade åtgärderna för att höja beredskapen mot kärnkraftsolyckor hör bl. a. förstärkning av beredskapskompetensen i norra Sverige, utarbetande av en informationshandbok för berörda myndigheter och organisationer, komplettering av alarmeringssystemet runt kärnkraftverken, automatisering av vissa mätstationer och olika forskningsprojekt. Näringsutskottet tillstyrker att riksdagen till statens räddningsverk, statens strålskyddsinstitut och länsstyrelserna anvisar totalt 31, 5 milj. kr. för att täcka

kostnaderna för huvuddelen av de beredskapshöjande insatserna. Dessutom tillstyrker näringsutskottet att kärnkraftsföretagen åläggs finansiera resterande åtgärder till en sammanlagd kostnad av 8,5 milj. kr. Ett motionsyrkande (c) om att kärnkraftsindustrin skall bekosta alla åtgärder avstyrks sålunda av näringsutskottet, som också avstyrker ett förslag (fp) om att företagen skall stå för ytterligare 3 milj. kr. av kostnaderna. I sex motioner (fp; c; vpk) krävs att den höjning av beredskapen som planeras i norra Sverige skall genomföras även i andra län. Yrkandena avstyrks bl. a. med hänvisning till att det, när de nu redovisade förslagen har genomförts, i alla delar av landet finns en länsstyrelse med stor kompetens på området och att denna vid en olycka kan bistå övriga länsstyrelser. Näringsutskottet avstyrker även motionsyrkanden om förstärkning av civilförsvaret (fp), utbyggd alarmering över hela landet (vpk) och utökad förrådshållning av jodtabletter (c).

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har skapat stora problem för bl. a. jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretag. Regeringen har beslutat att berörda företag såvitt möjligt skall hållas skadeslösa för merkostnader och inkomstbortfall på grund av olyckan. Näringsutskottet tillstyrker att riksdagen anslår 250 milj. kr. för att finansiera ersättningarna till dessa företag. Frågan om ersättning till vidareförädlingsföretag inom berörda branscher bereds för närvarande inom regeringskansliet. I avvaktan på denna prövning tillstyrker näringsutskottet att riksdagen anvisar ett formellt förslagsanslag om 1 000 kr. för sådan ersättning.

Krav på särskilda åtgärdsprogram för rennäringen som en följd av olyckan framförs i tre motioner (m; c; vpk). Med anledning av dessa föreslår näringsutskottet att riksdagen ger regeringen till känna vad jordbruksutskottet har anfört i denna fråga. Jordbruksutskottet utgår från att motionärernas förslag kommer att bli föremål för en bedömning i den statssekreterargrupp som har tillsatts med anledning av olyckan. Enligt jordbruksutskottets mening är det angeläget att arbetet sker med stor skyndsamhet. Däremot avstyrker näringsutskottet krav i nyssnämnda motioner på att ett renkonto liknande det nuvarande skogskontot skall införas i skattelagstiftningen. Näringsutskottet har förståelse för att en onormalt hög utslaktning av ren till följd av kärnkraftsolyckan kan föranleda behov från skattesynpunkt av någon form av resultatutjämning. Dock finner näringsutskottet att det bör finnas goda möjligheter att berörda problem i allt väsentligt kan lösas med hjälp av de bestämmelser som nu gäller.

Inom det internationella atomenergiorganet, IAEA, har två internationella konventioner utarbetats med anledning av Tjernobylolyckan. Konventionerna har undertecknats med förbehåll för ratifikation. Näringsutskottet föreslår att riksdagen godkänner konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka. Konventionen om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge, vilken i avvaktan på kompletterande lagstiftning och överväganden endast redovisas för riksdagens information, föranleder ingen erinran från näringsutskottets sida.

Ett motionsyrkande (c) om ett utökat skadeståndsansvar vid atomolyckor för anläggningsinnehavaren avstyrks av näringsutskottet i enlighet med lagutskottets förslag. Enligt lagutskottets mening kan tiden nu vara mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningsinnehavarens och

svenska statens ansvar vid atomolyckor. Det förutsätts dock att regeringen – utan något särskilt tillkännagivande – tar upp frågan till prövning.

IAEA har bl. a. till uppgift att främja den fredliga användningen av kärnenergi. Näringsutskottet avstyrker två motionsyrkanden (c; vpk) om att regeringen skall verka för att denna uppgift för organisationen skall upphöra. Om IAEA:s roll skulle förändras i enlighet med motionärernas förslag finns det, menar näringsutskottet, risk för att länder med en positiv inställning till kärnkraftsproduktion skulle söka finna alternativa organisationsformer för sitt samarbete. Detta skulle enligt näringsutskottets uppfattning avsevärt försvaga IAEA:s position inom säkerhets- och kontrollområdet. Näringsutskottet avstyrker slutligen ett förslag (c) om att Sverige – bl. a. genom IAEA – skall verka för en internationell avveckling av kärnkraften. Andra länders val av energipolitik är det primärt inte en uppgift för Sveriges riksdag att fatta beslut om, anser näringsutskottet.

Samtliga här berörda avstyrkta motionsyrkanden följs upp med reservationer.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

Propositionen framläggs som en följd av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen i slutet av april 1986.

Med anledning av olyckan uppdrog regeringen i maj 1986 åt rådet för långsiktiga elanvändnings- och elproduktionsfrågor, energirådet, att på nytt pröva de grundläggande frågorna om kärnkraftens säkerhet m. m. I uppdraget ingick bl. a. att göra en översyn av beredskapen. Vid energirådets sammanträde i början av juli 1986 föreslog statens strålskyddsinstitut vissa studier och åtgärder för att förbättra beredskapen vid kärnkraftsolyckor. Rådet anslöt sig till förslagen, vilka genom en skrivelse från institutet den 15 augusti 1986 överlämnades till regeringen.

Regeringen har bedömt de föreslagna åtgärderna som angelägna att genomföra. I propositionen föreslås att riksdagen anslår medel till statens räddningsverk, statens strålskyddsinstitut och länsstyrelserna för att täcka kostnaderna för olika beredskapshöjande insatser. Vidare föreslås att kärnkraftsföretagen skall finansiera en utbyggnad av alarmeringen vid kärnkraftverken och en komplettering av strålskyddsinstitutets datautrustning för bl. a. stråldosmätningar.

Det radioaktiva nedfallet efter kärnkraftsolyckan har skapat stora problem för bl. a. jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretag. Regeringen har beslutat att de aktuella företagen såvitt möjligt skall hållas skadeslösa för merkostnader och inkomstbortfall som har uppstått på grund av olyckan. I propositionen föreslås hur kostnaderna för dessa ersättningar skall täckas.

Inom det internationella atomenergiorganet, IAEA, har med anledning av Tjernobylolyckan två internationella konventioner utarbetats – konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka och konventionen om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge. Konventionerna redovisas i propositionen; den förra föreläggs riksdagen för

godkännande medan den senare enbart redovisas för riksdagen då erforderligt förarbete på det rättsliga området för ett godkännande inte har hunnit genomföras.

Förslag m. m.

I propositionen föreslås i *bilaga 1 (försvarsdepartementet)* att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för beredskapsåtgärder i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat,

2. till Befolkningsskydd och räddningstjänst på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.

Vidare lämnas riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört

dels om åtgärder för att höja beredskapen vid kärnkraftsolyckor,

dels om den konvention om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge som har utarbetats inom Internationella atomenergiorganet.

I *bilaga 2 (jordbruksdepartementet)* föreslås att riksdagen

1. godkänner de riktlinjer som föredragande statsrådet har redovisat för ersättning på grund av radioaktivt nedfall,

2. till Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 250 000 000 kr.,

3. till Bidrag till statens strålskyddsinstitut på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

I *bilaga 3 (industridepartementet)* föreslås att riksdagen

dels till Ersättning för merkostnader och förluster för vissa företag på grund av följdeffekter av Tjernobylolyckan på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

dels godkänner konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka.

Ett förslag i bilaga 3 om anslag till Utredningar m. m. har återkallats genom proposition 1986/87:57 om vissa frågor om anslag för budgetåret 1986/87 till departementen. I nämnda proposition har medel i stället föreslagits under ett nytt anslag Miljö- och energidepartementet: Utredningar m. m. Proposition 1986/87:57 behandlas av jordbruksutskottet (JoU 1986/87:14).

I *bilaga 4 (civildepartementet)* föreslås att riksdagen till Länsstyrelserna m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisar [ett förslagsanslag av] 500 000 kr.

De motioner som har väckts *med anledning av proposition 1986/87:18* och som behandlas här är följande:

1986/87:N104 av Martin Olsson (c) och Karin Israelsson (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en helhetssyn på samerna och erforderliga åtgärder för att skydda de samiska näringarna med anledning av både den inträffade och eventuellt kommande kärnenergiolyckor,

2. hos regeringen begär förslag om införande i skattelagstiftningen av s. k. renkonto fr. o. m. inkomståret 1986,

3. hos regeringen begär förslag om uppräkning av prisstödet till rennäringen för innevarande budgetår.

1986/87:N105 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. uttalar att all information om effekterna av Tjernobyl eller andra liknande händelser i framtiden skall lämnas utan försköning av läget och i första hand med hänsyn till en "åtgärdsbalans" inriktad på människornas säkerhet och välbefinnande,

2. hos regeringen hemställer om förslag till att en hälsoundersökning erbjuds befolkningen i de områden som värst drabbats av nedfallet från Tjernobyl,

3. hos regeringen hemställer om förslag till en ändrad svensk politik inom IAEA och andra internationella organ, så att den dubbla attityden att arbeta mot kärnvapen men för kärnkraftsspridning avskaffas,

5. beslutar att den omedelbara beredskapshöjningen i vissa län som det talas om i propositionen skall vidgas till att omfatta *alla* län,

6. beviljar de resurshöjningar som begärts av generaltullstyrelsen,

7. hos regeringen efterlyser besked om varför SMHI:s roll inte omnämns i propositionen och hemställer att kompetensen inom andra myndigheter, t. ex. den militära organisationen, tas till vara på ett bättre sätt,

8. hos regeringen hemställer om förslag och åtgärder för att säkra en snabb alarmering över *hela* landet och inte enbart runt de svenska kärnkraftverken.

1986/87:N106 av Gunhild Bolander (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om behovet av en utökad kompetens för beredskapen mot kärnkraftsolyckor inom Gotlands län.

1986/87:N107 av Hans Dau (m) och Ingrid Hemmingsson (m), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett sammanhållet åtgärdsprogram,

2. hos regeringen begär förslag om införande av ett s. k. renkonto fr. o. m. inkomståret 1986.

1986/87:N108 av John Andersson (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i anledning av det radioaktiva nedfallet från Tjernobylolyckan.

1986/87:N109 av Jens Eriksson (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samma regler för ersättning skall gälla för fisket som gäller för jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring.

1986/87:N110 av Paul Lestander m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om förslag till renkonto som kan tillämpas vid taxeringen av 1986 års inkomster,

2. hos regeringen hemställer om förslag till kompensation till samer för fördyrade levnadsomkostnader, skador på jakt och fiske för avsalu, förluster för utebliven sommarslakt samt utvecklingsstöd till samebyar,

3. hos regeringen hemställer om förslag till riktad uppdragsforskning för framtagande av lämpliga typer av cesiumfritt renfoder, gärna som utvecklingsprojekt inom samebyarna.

1986/87:N111 av Nils Häggström (c) och Börje Hörnlund (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbättrad beredskap för Norrlandslänen,

2. hos regeringen begär förslag om förstärkta resurser för forskning om effekterna av det radioaktiva nedfallet för de nordnorrländska länen i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. som sin mening ger regeringen till känna att samhället skall svara för kostnaderna vid all provtagning av produkter och regelbundet redovisa värden för strålningsintensiteten för fisk och vilt m. m. i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning för förluster och merkostnader med anledning av det radioaktiva nedfallet från olyckan i Tjernobyl till samer med kombinationssysselsättningar.

1986/87:N112 av Hadar Cars m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att resurser [bör] avsätt[a]s till samtliga länsstyrelser så att en allmän beredskapskompetens liknande den som existerar i våra kärnkraftslän blir rikstäckande,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förstärkningar av civilförsvaret,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fortsatt utveckling av det internationella kärnkraftssamarbetet,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om finansieringen av informationshandboken.

1986/87:N113 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i de internationella organ där landet är representerat skall verka för en internationell avveckling av kärnkraften i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. hos regeringen hemställer om initiativ som syftar till att uppgifterna för FN:s atomenergiorgan (IAEA) begränsas till att avse dels kontroll- och säkerhetsfrågor för den civila kärnkraften, dels åtgärder för att förhindra kärnvapenspridningen samt att IAEA successivt förändras till ett organ som verkar för en säker avveckling av kärnkraften,

3. hos regeringen hemställer om initiativ som syftar till att samtliga länder som utnyttjar kärnenergi för civilt och militärt bruk ansluter sig till de konventioner som reglerar de internationella bestämmelserna för ersättning vid atomolyckor,

4. hos regeringen hemställer om en översyn av gällande svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor i atomansvarighetslagen och därefter återkommer till riksdagen med förslag om förändringar, innebärande såväl ett ökat skadestånds- som ett vidgat försäkringsansvar av former och nivåer för ersättning vid atomolyckor i enlighet med vad som anförs i motionen,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbättrad beredskap vid atomolyckor,

6. bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter för avgifter för finansiering av åtgärder för en förbättrad beredskap vid atomolyckor i enlighet med vad som förordas i motionen,

7. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjerna för ersättning till enskilda, företag och områden för förluster och merkostnader på grund av radioaktivt nedfall som en följd av olyckan i Tjernobyl.

1986/87:N114 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunnel Jonäng (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jämställighet i räddningstjänsten mellan Gävleborgs län och län med hög kärnkraftsberedskap,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som [i motionen] anförts om information om möjlighet till ersättning,

3. beslutar att frivillig undersökning skall erbjudas personer som kan ha drabbats av radioaktivitet,

4. beslutar att ett landsomfattande förvarningssystem för radioaktiva olyckor skall upprättas,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om indikeringsorganisation,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förstärkning av kompetensen hos myndigheter,

7. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om långsiktiga forskningsinsatser kring livsmedelsproduktion och de areella näringarna,

8. som sin mening ger regeringen i uppdrag att utvärdera erfarenheterna från hälso- och sjukvård samt kommunal barnomsorg,

9. beslutar att lagerhållning av jodtabletter skall ske i Gävleborg,

10. beslutar att en monitor för mätning av radioaktiv jod permanent placeras i Gävle,

11. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samarbete mellan Gävleborgs och Uppsala läns länsstyrelser.

1986/87:N115 av Görel Thurdin (c) och Martin Olsson (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppdrag åt fiskeristyrelsens utredningsavdelning i Härnösand att utföra forskningsprojekt om rehabilitering av fiskevatten i enlighet med motionen,
2. beslutar att bland ersättningsberättigade grupper även inräkna fiskesamer och fiskevattenägare,
3. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om medverkan vid framtagning av informationshandbok,
4. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om uppbyggnaden av en effektiv informationsorganisation,
5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående utbildningsprogram för centrala verk, länsstyrelser och kommuner,
6. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskning kring livsmedelsförsörjning i samband med radioaktivt nedfall,
7. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förråd av jodtabletter i varje kommun.

Dessutom behandlas här följande motioner som har väckts *med anledning av proposition 1985/86:170* och som i ifrågavarande delar har överlämnats till näringsutskottet av försvarsutskottet:

1986/87:Fö103 av Kerstin Ekman m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan (5) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en utvärdering bör ske av vilka åtgärder som länsstyrelserna vidtog i samband med kärnkraftsolyckan i Sovjet.

1986/87:Fö106 av Gunnar Björk i Gävle m. fl. (c), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. begär att regeringen tillkallar en miljökommission för att se över räddningsorganisationen vid radioaktiva utsläpp,
2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utnyttjande av kompetens från olika samhällssektorer i räddningsverksamheten.

Allmän bakgrund

Kärnkraftsolyckan i Sovjetunionen inträffade under natten mellan den 25 och den 26 april 1986. I samband med en planerad avställning av den fjärde reaktorn vid kärnkraftverket i Tjernobyl skulle ett prov med syfte att undersöka förutsättningarna att förbättra nödströmsförsörjningen till vissa vitala pumpar genomföras. För att underlätta provet hade, i strid mot säkerhetsföreskrifterna, ett flertal av reaktorns säkerhetssystem satts ur funktion.

Provet inleddes strax före kl. 01.30 den 26 april. Ca 35 sekunder efter att provet påbörjats började reaktoreffekten öka. Inom loppet av några

sekunder steg effekten till över hundra gånger den nominella effekten. Ett stort övertryck uppstod och reaktorhärden sprängdes sönder inifrån. Överdelen av reaktorbyggnaden totalförstördes, varefter radioaktiva ämnen från den frilagda härden strömmade ut till omgivningen. Brand utbröt i reaktor- och turbinbyggnaderna liksom i den grafit som omsluter bränslet i den aktuella reaktortypen.

I Sverige uppmättes förhöjd radioaktivitet vid Forsmarks kärnkraftverk på förmiddagen den 28 april. Efter kontroller vid verket och på andra ställen i Sverige kunde det konstateras att radioaktiviteten inte härrörde från någon svensk anläggning. Väderleksförhållandena under närmast föregående dygn och analyser av nedfallets sammansättning indikerade att det radioaktiva nedfallet kunde ha orsakats av en kärnkraftsolycka i Sovjetunionen. På kvällen den 28 april bekräftades olyckan av sovjetiska myndigheter.

Regeringen uppdrog den 7 maj 1986 åt energirådet att mot bakgrund av Tjernobylolyckan åter pröva de grundläggande frågorna om kärnkraftens säkerhet m. m. Härvid skulle rådet skyndsamt klarlägga orsakerna till olyckan, kartlägga dess effekter, utvärdera hur olyckan påverkar bedömningen av säkerheten vid de svenska kärnkraftverken och lämna förslag till åtgärder som ökar säkerheten i Sverige vid kärnkraftsolyckor utomlands. Vidare uppdrogs åt rådet att särskilt utreda de miljömässiga och ekonomiska effekterna av en förtida nedläggning av kärnkraftverket i Barsebäck. I uppdraget ingick också att studera konsekvenserna från olika synpunkter av en tidigareläggning av kärnkraftsavvecklingen i Sverige.

Ordförande i energirådet är statsrådet Birgitta Dahl, och i övrigt har rådet som ledamöter representanter för de fem riksdagspartierna, de fackliga organisationerna, industrin, elkraftsproducenterna, forskningssektorn, kommunerna, jordbruket och miljörörelserna.

Senare i maj 1986 tillkallade statsrådet Dahl en särskild expertgrupp med uppgift att utarbeta det underlag som energirådet behövde för att kunna utföra sitt uppdrag. Expertgruppens ordförande har varit landshövding Göte Svenson, och i gruppen har därutöver ingått generaldirektörerna Gunnar Bengtsson, statens strålskyddsinstitut, Valfrid Paulsson, statens naturvårdsverk, och Hans Rode, statens energiverk, samt avdelningschef Lars Högberg, statens kärnkraftinspektion, och överdirektör Alf Carling, konjunkturinstitutet. Utöver expertgruppen tillkallade statsrådet även en särskild vetenskaplig grupp med uppgift att från vetenskapliga utgångspunkter löpande granska det underlag expertgruppen arbetade fram.

Expertgruppen redovisade i slutet av oktober 1986 resultatet av sitt arbete i betänkandet (Ds I 1986:11) Efter Tjernobyl – konsekvenser för energipolitik, kärnsäkerhet, strålskydd och miljöskydd. Energirådet överlämnade därefter i början av november 1986 expertgruppens rapport och ytterligare underlag som energirådets eller expertgruppens ledamöter har funnit böra övervägas till regeringen. Även vissa kompletterande synpunkter från några av rådets ledamöter överlämnades.

Med det framtagna underlagsmaterialet som grund inbjöd regeringen representanter för övriga riksdagspartier till överläggningar om den framtida energipolitiken. Vid ett första sammanträde den 12 november 1986 fastställdes riktlinjerna för de fortsatta överläggningarna, som har till syfte att skapa

största möjliga samförstånd om energipolitiken. Regeringen aviserade vid sammanträdet att en proposition om den allmänna inriktningen av den framtida energipolitiken kommer att föreläggas riksdagen under våren 1987.

Det stod tidigt efter kärnkraftsolyckan klart att en rad åtgärder behövde vidtas för att begränsa de skadliga konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige. Regeringen tillsatte i maj 1986 en särskild grupp som fick i uppdrag att inom regeringskansliet initiera och samordna de åtgärder som visar sig befogade med anledning av detta nedfall. Gruppen leds av en företrädare för statsrådsberedningen, och därutöver ingår statssekreterare från jordbruks-, industri- och civildepartementen. Regeringen har vidare uppdragit åt en grupp generaldirektörer, under ledning av naturvårdsverkets generaldirektör Valfrid Paulsson, att samordna frågor rörande kontroll av skadeverkningarna, tillåtna riktvärden, åtgärder när riktvärdena överskrids samt ersättning till drabbade.

Statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut beslutade i maj 1986 att med anledning av Tjernobylolyckan utreda hur beredskapen och verksamheten i övrigt har fungerat inom myndigheternas ansvarsområden. Enligt utredningsuppdraget skulle även förslag till erforderliga förbättringar i berörda avseenden lämnas. Till utredningsman utsågs generaldirektör Göran Steen. Han avlämnade i oktober 1986 delrapporten Beredskap efter Tjernobyl. Den innehåller bl. a. förslag till en ny beredskapsorganisation. Utredningsmannen avser att vid årsskiftet 1986-1987 redovisa en särskild rapport angående myndigheternas information om Tjernobylolyckan och dess konsekvenser.

Utskottet

Inledning

I proposition 1986/87:18 föreslås olika åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen i slutet av april 1986. Åtgärderna kan indelas i tre typer: beredskapshöjande åtgärder, åtgärder för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige och internationella åtgärder med anledning av olyckan. Regeringens förslag berör fyra departement, nämligen försvars-, jordbruks-, industri- och civildepartementen. I beredningen av propositionen har skatte-, lag-, försvars-, social-, jordbruks- och bostadsutskotten deltagit med yttranden till näringsutskottet över de delar av propositionen och motionerna som berör resp. utskotts ämnesområde. Yttrandena från de fem förstnämnda utskotten har fogats till detta betänkande (bilagorna 1–5). Bostadsutskottet har yttrat sig i form av ett protokollsutdrag.

Beredskapshöjande åtgärder

Bakgrund

Bestämmelser om samhällets beredskap i samband med reaktorolyckor i Sverige finns i lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanlägg-

ningar m. m. (atomskyddslagen). Enligt lagen ligger ansvaret för denna beredskap på länsstyrelsen. Regeringen kan bestämma att en länsstyrelses åligganden enligt lagen helt eller delvis skall fullgöras av länsstyrelsen i ett annat län. Regeringen kan också ta över ansvaret själv. Beredskapstjänstgöring är organiserad vid länsstyrelserna i de fyra länen med kärnkraftverk. För indikering av förekomsten av radioaktiv strålning utnyttjas de kommunala brandförsvarens resurser. Motsvarande uppgift till sjöss fullgörs av tullverkets kustbevakning som också verkställer utrymning och avspärrning. Statens strålskyddsinstitut har en sammanhållande, rådgivande funktion i en olyckssituation.

Statens räddningsverk ansvarar sedan den 1 juli 1986 för samordningen på central nivå av beredskapsplaneringen mot kärnkraftsolyckor. Räddningsverket svarar även för utbildning och övning av personalen i beredskapsorganisationen.

Om utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnkraftsanläggning utomlands kräver särskilda åtgärder för att skydda allmänheten, ligger ansvaret för åtgärderna på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

I proposition 1985/86:170 om räddningstjänstlag, m. m. har regeringen lagt fram förslag till en ny lag som skall reglera statens och kommunernas ansvar för räddningstjänsten. Regeringen har härvid föreslagit att föreskrifterna i atomskyddslagen skall tas in i den nya lagen utan några större sakliga ändringar. Enligt förslaget skall dock länsstyrelsens ansvar gälla vid utsläpp från anläggningar såväl inom som utom landet. Räddningstjänstlagen har föreslagits träda i kraft den 1 januari 1987. Försvarsutskottet (FöU 1986/87:2) har i allt väsentligt tillstyrkt det framlagda lagförslaget. Riksdagen kommer i dagarna att behandla propositionen.

Som framgår av det föregående (s. 9) uppdrog regeringen i maj 1986 åt rådet för långsiktiga elanvändnings- och elproduktionsfrågor, energirådet, att med anledning av Tjernobylolyckan åter pröva de grundläggande frågorna om kärnkraftens säkerhet. Bland energirådets uppgifter ingick att företa en översyn av beredskapen mot kärnkraftsolyckor. Statens strålskyddsinstitut (SSI) föreslog vid rådets sammanträde i juli 1986 vissa beredskapshöjande åtgärder. Energirådet tillstyrkte förslagen, som därefter överlämnades till regeringen genom en skrivelse från SSI den 15 augusti 1986.

I proposition 1986/87:18 informeras riksdagen om de föreslagna insatserna, vilka regeringen har funnit angelägna att genomföra. Det aviseras i propositionen att statens räddningsverk och statens strålskyddsinstitut kommer att få i uppdrag att genomföra huvuddelen av åtgärderna, för vilka riksdagen föreslås anvisa medel. Dessutom begärs att riksdagen anslår medel för kompletterande inköp av kommunikationsutrustning till vissa länsstyrelser.

Åtgärder av statens räddningsverk m. fl.

I bilaga 1 (försvarsdepartementet) till propositionen redovisas de insatser som regeringen avser att uppdra åt statens räddningsverk att genomföra. Föredraganden – försvarsminister Roine Carlsson – lämnar inledningsvis i

bilagan några *allmänna synpunkter på beredskapshöjande åtgärder*. Han påpekar att en av de slutsatser som kan dras av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl är att det inte går att geografiskt avgränsa det område som kan drabbas av nedfall efter en sådan olycka. Detta gäller oavsett om utsläppet har skett inom eller utom landet. Mot denna bakgrund finner statsrådet det angeläget att det omedelbart vidtas åtgärder för att höja beredskapen inom landet.

Försvarsministern erinrar om bildandet av statens räddningsverk den 1 juli 1986 och om den nya räddningstjänstlag som har föreslagits i proposition 1985/86:170. Han menar att detta kommer att leda till en naturligare rollfördelning mellan olika myndigheter och därmed till en bättre beredskap. Vidare, anför statsrådet, är det viktigt att de länsstyrelser som har särskilda resurser och särskild kompetens på området i händelse av en kärnkraftsolycka ges i uppdrag att biträda närliggande länsstyrelser i den utsträckning som erfordras. Enligt hans mening bör extern personal – bl. a. kvalificerade brandingenjörer från de större kommunernas brandförsvar – kunna knytas till beredskapsorganisationen.

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 61) har inget att invända mot vad försvarsministern anför i denna del av propositionen. I sitt yttrande erinrar försvarsutskottet om att regeringen och berörda myndigheter med anledning av Tjernobylolyckan har vidtagit en rad åtgärder för att komma till rätta med de brister i beredskapen mot radioaktiva utsläpp som uppmärksammades i samband med olyckan. Utskottet påpekar också att ytterligare åtgärder övervägs, förbereds eller pågår. I yttrandet hänvisas vidare till att energirådet – efter förslag från rådets expertgrupp – har förordat att frågan om ytterligare förstärkning och andra åtgärder beträffande beredskapen mot kärnkraftsolyckor tas upp till noggrant övervägande på basis av tillgängligt material. Häri inkluderas bl. a. den tidigare (s. 10) nämnda rapporten Beredskap efter Tjernobyl, som generaldirektör Göran Steen avlämnade i oktober 1986. Utredningsmannen har haft statens kärnkraftinspektions och statens strålskyddsinstituts uppdrag att undersöka hur beredskapen och verksamheten i övrigt har fungerat inom myndigheternas ansvarsområden. Rapporten innehåller bl. a. förslag till en ny beredskapsorganisation. Försvarsutskottet räknar med att regeringen kommer att tillsätta en utredning om beredskapsfrågorna i enlighet med energirådets förslag.

Näringsutskottet delar försvarsutskottets uppfattning och har inget att erinra mot vad som anförs i här behandlad del av propositionen.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1986/87:N105 framförs krav på utformningen av *framtida information* om effekterna av Tjernobylolyckan och andra liknande händelser. Sådan information måste, säger motionärerna, vara sanningsenlig och utan förskönande inslag. I motionen kritiseras strålskyddsinstitutet för att ha intagit en återhållande attityd när det gällde att informera om olyckans verkningar.

Försvarsutskottet framhåller i sitt yttrande (bilaga 3, s. 61) att det efter kärnkraftshaveriet i Tjernobyl uppstod en komplicerad situation med stort behov av information till allmänheten, betydande svårigheter för berörda myndigheter och mycket stort engagemang från massmediernas sida. Situationen var inte tillräckligt förutsedd av någon. Människor upplevde att det sammanlagda utbudet av uppgifter om konsekvenserna i Sverige inte

skingrade deras ovisshet och oro. Det är därför angeläget, anför försvarsutskottet, att informationsproblemen i samband med Tjernobylolyckan analyseras. Försvarsutskottet hänvisar till att generaldirektör Steen kommer att behandla denna fråga i en särskild rapport, som beräknas föreligga vid årsskiftet 1986-1987. Dessutom åberopas att – vilket framgår av det följande (s. 15) – en informationshandbok för olycksberedskap vid kärnkraftsolyckor kommer att utarbetas. Mot denna bakgrund avstyrker försvarsutskottet motionsyrkandet.

Näringsutskottet ansluter sig till försvarsutskottets bedömning i denna fråga. Motion 1986/87:N105 (vpk) i nu aktuell del avstyrks alltså.

Som tidigare (s. 11) nämnts innebär regeringens förslag till räddningstjänstlag (prop. 1985/86:170) att länsstyrelsen får ansvar för beredskapen mot atomolyckor vare sig de inträffar inom eller utom landet. Den nuvarande lagstiftningen begränsar ansvaret till olyckor inom landet. För närvarande är det därför endast de fyra länen med kärnkraftverk som har en utvecklad beredskapskompetens. Mot denna bakgrund aviseras i proposition 1986/87:18 en undersökning av möjligheterna att komplettera länsstyrelsernas *planläggning för kärnkraftsberedskapen*. Försvarsministern meddelar att han har för avsikt att senare föreslå regeringen uppdra åt räddningsverket att i samråd med bl. a. strålskyddsinstitutet studera om det går att komplettera beredskapen, så att den i begränsad omfattning gäller samtliga län, genom att utnyttja befintlig räddningstjänst- och civilförsvarsplanläggning för beredskapsåtgärder. Verket avses få disponera högst 1 milj. kr. för att genomföra uppdraget.

Det anförda föranleder ingen erinran av försvarsutskottet, som anser det vara viktigt att alla länsstyrelser har en grundkompetens i fråga om beredskap vid kärnkraftsolyckor (se bilaga 3, s. 62). Genom de åtgärder som försvarsministern redovisar i denna del av propositionen avses även länsstyrelserna i län utan kärnkraftverk få en sådan kompetens. Härtill kommer, fortsätter försvarsutskottet, ett planerat samarbete mellan länsstyrelser med olika kompetens och de ytterligare åtgärder som kan bli följden av genomfört eller föreslaget utredningsarbete.

Centerns företrädare i försvarsutskottet anför i en avvikande mening (se bilaga 3, s. 69) att de åtgärder som redovisas i denna del av propositionen inte ger länsstyrelserna i län utan kärnkraftverk en tillräcklig kompetens.

Näringsutskottet intar samma ståndpunkt som försvarsutskottet i denna fråga. Vad som i propositionen anförts om planläggning för kärnkraftsberedskapen föranleder sålunda ingen invändning från näringsutskottets sida.

Krav på *förstärkning av civilförsvaret* framförs från folkpartiets sida i motion 1986/87:N112. Motionärerna erinrar om att folkpartiet i andra sammanhang har föreslagit att 2 000 värnpliktiga årligen skall direktrekryteras och utbildas för civilförsvarsuppgifter. En sådan förstärkning skulle, menar motionärerna, medföra påtagliga fördelar vid fara för radioaktivt nedfall.

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 63) påpekar att frågan om direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret behandlas av 1984 års försvarskommitté (Fö 1984:03) och att den därmed torde bli aktuell i samband med riksdagens långsiktiga försvarsbeslut i slutet av det nu pågående riksmötet. Riksdagen

bör därför inte nu ta ställning i fråga om en förändring av principerna för utnyttjande av värnpliktiga, menar försvarsutskottet.

I en avvikande mening (se bilaga 3, s. 68) anför folkpartiets representanter i försvarsutskottet att det nuvarande civilförsvaret inte är utbildat för insatser efter användning av kemiska vapen eller vid radioaktivt nedfall. Med hänvisning till att motionärernas förslag kommer att aktualiseras inför 1987 års försvarsbeslut avstyrker även folkpartiets representanter motionsyrkandet.

Näringsutskottet delar försvarsutskottets uppfattning och avstyrker här behandlad del av motion 1986/87:N112 (fp).

Kärnkraftverken i Sverige ligger i landets mellersta och södra delar. Detta har medfört att beredskapskompetensen i fråga om kärnkraftsolyckor har koncentrerats till dessa delar av landet. Försvarsministern anför i propositionen att det mot denna bakgrund finns ett starkt behov av att på olika sätt höja *beredskapskompetensen i norra Sverige*. Strålskyddsinstitutet har föreslagit dels att länsstyrelsen i Västerbottens län skall få särskilt stöd för att samordna kunnandet i länet och erhålla samma kompetens som länsstyrelserna i länen med kärnkraftverk, dels att länsstyrelsen i Västernorrlands län skall få visst stöd för anskaffning av mätinstrument. Statsrådet tillstyrker förslagen och aviserar att han senare tänker föreslå regeringen uppdra åt räddningsverket att svara för att åtgärderna vidtas inom en kostnadsram om 2 milj. kr. Denna skall också inkludera utgifter för instrument och för utbildning.

Med anledning av dessa förslag yrkas i flera motioner att beredskapskompetensen skall förbättras även i andra län än Västerbottens och Västernorrlands län. I motionerna 1986/87:N105 (vpk), 1986/87:N112 (fp) och 1986/87:N113 (c) begärs att de föreslagna åtgärderna skall vidtas i alla län som inte redan har en särskild kompetens på området. I motionerna 1986/87:N106 (c) och 1986/87:N114 (c) anförs behov av utökad kompetens till Gotlands resp. Gävleborgs län. För Norrlandslänens beredskap erfordras åtgärder utöver dem som aviseras i propositionen, hävdas i motion 1986/87:N111 (c).

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 64) anser att riksdagen bör godta de åtgärder som försvarsministern anger för att på kort sikt förbättra beredskapen vid kärnkraftsolyckor. I sitt yttrande påpekar försvarsutskottet att det, när de nu redovisade förslagen har genomförts, i alla delar av landet finns minst en länsstyrelse med stor kompetens på området. Vid en kärnkraftsolycka skall denna kunna bistå övriga länsstyrelser. Länsstyrelserna i Uppsala och Gävleborgs län skall sålunda samarbeta, och för Gotlands län förutsér försvarsutskottet stöd från länsstyrelsen i Kalmar län eller i Uppsala län. Därefter anför försvarsutskottet följande:

Fortsatta överväganden med anledning av de utredningsresultat och förslag som nyligen har lämnats kan enligt försvarsutskottets mening komma att leda till bedömningen att länsstyrelsernas kompetens generellt bör höjas ytterligare. I nuläget finns dock inte tillräckligt underlag för beslut härom. Med påpekande att Gotlands läge i det fortsatta arbetet bör beaktas särskilt anser utskottet att här nämnda motionsyrkanden inte bör bifallas av riksdagen.

I en avvikande mening (c) (se bilaga 3, s. 69) uttalas att de åtgärder som förordas i propositionen måste sättas in i alla län som inte redan har

erforderlig kompetens på området. Ifrågavarande motionsyrkanden tillstyrks därför.

Näringsutskottet ansluter sig till försvarsutskottets här redovisade synpunkter. Vad försvarsministern har anfört i denna fråga har näringsutskottet sålunda inget att erinra mot. De aktuella motionsyrkandena avstyrks.

För att underlätta myndigheternas handlande i en olyckssituation redovisar försvarsministern att han ämnar föreslå regeringen att uppdra åt räddningsverket att i samarbete med berörda myndigheter och organisationer utarbeta en *informationshandbok* för beredskapen vid kärnkraftsolyckor. Verket avses få disponera högst 3 milj. kr. för detta uppdrag. Statsrådet finner det angeläget att erfarenheterna från verksamheten på regional och lokal nivå beaktas vid utarbetandet av handboken.

I motion 1986/87:N115 (c) begärs att företrädare för de till följd av Tjernobylolyckan mest utsatta länen och kommunerna får vara med i arbetet med informationshandboken. Samma motion innehåller vidare ett yrkande om uppbyggnad av en effektiv informationsorganisation och krav på ett utbildningsprogram för centrala verk, länsstyrelser och kommuner. Behov av förstärkning av myndigheternas kompetens framförs också i motion 1986/87:N114 (c).

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 65) finner inte anledning att invända mot vad försvarsministern anför angående informationshandboken. Denna bok beräknas ha betydelse även från utbildningssynpunkt. Försvarsutskottet förutsätter att de kommuner som drabbades av radioaktivt nedfall efter olyckan i Tjernobyl bereds tillfälle att medverka i arbetet med informationshandboken. Ytterligare behov av åtgärder för information, utbildning och övning kan komma att konstateras under fortsatt utredningsarbete. Med det sagda avstyrker försvarsutskottet de berörda motionsyrkandena.

Näringsutskottet gör samma bedömning som försvarsutskottet. Motionerna 1986/87:N114 (c) och 1986/87:N115 (c) avstyrks sålunda, båda i ifrågavarande del. Vad som anförs i nu aktuell del av propositionen har näringsutskottet ingen erinran mot.

Runt de svenska kärnkraftverken finns ett utbyggt system för *alarmering*. Systemet består av både tyfon- och telefonlarm. Försvarsministern förordar – i enlighet med strålskyddsinstitutets förslag – att tyfonalarmeringssystemet förbättras genom förstärkningar punktvis inom den inre beredskapszonen, som sträcker sig 15 km från kärnkraftverken. Ett uppdrag till räddningsverket att genomföra en sådan utbyggnad aviseras i propositionen. Kostnaden för detta beräknas till 4 milj. kr. Det har vid flera tillfällen förekommit falsklarm över telefonalarmeringssystemet vid kärnkraftverket i Forsmark. Strålskyddsinstitutet har därför tidigare uppdragit åt Telelarm AB att till en kostnad av 1,5 milj. kr. installera viss styrutrustning vid telestationerna runt kärnkraftverket. I det aviserade uppdraget till räddningsverket föreslås också ingå övertagande av uppföljningsansvaret för denna komplettering.

Riksdagen bör begära förslag och åtgärder som säkrar en snabb alarmering över hela landet, anförs i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1986/87:N105. Ett radioaktivt nedfall efter en kärnkraftsolycka utomlands kan komma snabbt och oväntat och då räcker det inte med alarmering enbart

kring kärnkraftverken, menar motionärerna.

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 65) påminner om att det finns möjlighet att varna befolkningen utanför zonerna vid kärnkraftverken med hjälp av tyfonsignalen "Viktigt meddelande" åtföljd av information i radions program 3. Civilförsvarets utomhusalarmering är rikstäckande och beräknas från den 1 juli 1987 vara utbyggd till ca 70 % av beräknat slutmål. Systemet avses bli färdigutbyggt år 1992.

Beträffande alarmering till följd av kärnkraftsolyckor utomlands hänvisar försvarsutskottet till den internationella konvention om tidig information vid en sådan olycka som har utarbetats. Denna konvention, som behandlas i det följande (s. 31), antas av försvarsutskottet leda till att förvarningstiderna efter en kärnkraftsolycka ökar.

Med det sagda som bakgrund biträder försvarsutskottet vad försvarsministern har anfört om alarmering och avstyrker motionsyrkandet.

Näringsutskottet delar försvarsutskottets uppfattning och avstyrker motion 1986/87:N105 (vpk) i nu behandlad del. Vad som anförs i ifrågavarande del av propositionen föranleder ingen invändning från näringsutskottets sida.

Det har från olika håll framförts farhågor över planerade neddragningar av *förvaltningsresurserna hos länsstyrelserna i länen med kärnkraftverk*. Mot denna bakgrund aviserar försvarsministern en översyn av dessa resurser med utgångspunkt i kärnkraftsberedskapen. Resultaten av genomgången av resurserna i dessa län kan sedan ligga till grund för den kommande uppbyggnaden av beredskapen i övriga län. I propositionen aviseras att statskontoret kommer att få i uppdrag att i samarbete med räddningsverket genomföra översynen.

I likhet med försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 65) har näringsutskottet inget att invända mot vad som anförs i denna del av propositionen.

Den totala kostnaden för de åtgärder som försvarsministern har aviserat i propositionen uppgår till 11,5 milj. kr. Han förordar följande *finansiering* av utgifterna. Kostnaden för utbyggnaden av alarmeringen vid kärnkraftverken – 5,5 milj. kr. – bör täckas genom avgifter från kärnkraftverken. Resterande 6 milj. kr. föreslås bli bekostade av statsmedel. I propositionen begärs mot denna bakgrund dels att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om erforderliga föreskrifter för uttag av avgifter från kärnkraftsföretagen, dels att riksdagen anvisar ett förslagsanslag av 6 milj. kr.

I motion 1986/87:N112 (fp) begärs att även kostnaden för informationshandboken – 3 milj. kr. – skall finansieras av kärnkraftsföretagen. Alla kostnader för beredskapshöjande åtgärder bör täckas genom avgifter från kärnkraftsindustrin, anförs i motion 1986/87:N113 (c). Enligt motionärerna är åtgärderna nödvändiga främst med hänsyn till den svenska kärnkraftsproduktionen och sålunda inte en följd av Tjernobylolyckan.

Enligt försvarsutskottets uppfattning (se bilaga 3, s. 66) har de planerade åtgärderna, utom den som avser förstärkningen av alarmeringen runt kärnkraftverken, störst samband med riskerna för radioaktiva utsläpp från anläggningar utanför Sverige. Åtgärderna bör därför finansieras över statsbudgeten. I en avvikande mening (c) (se bilaga 3, s. 69) anförs att åtgärderna är motiverade redan av driften i de svenska kärnkraftverken och

att kärnkraftsföretagen därför bör bekosta åtgärderna.

Näringsutskottet ansluter sig till försvarsutskottets uppfattning i denna fråga. Av det sagda följer att näringsutskottet tillstyrker att riksdagen på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisar ett förslagsanslag av 6 milj. kr. för det angivna ändamålet. Dessutom tillstyrks att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter för avgifter från kärnkraftsföretagen i enlighet med vad som anges i propositionen. Berörda delar av motionerna 1986/87:N112 (fp) och 1986/87:N113 (c) avstyrks följaktligen.

Åtgärder av statens strålskyddsinstitut m. fl.

I bilaga 2 (jordbruksdepartementet) till propositionen redovisas de beredskapshöjande insatser som statens strålskyddsinstitut (SSI) – i vissa fall i samarbete med övriga berörda myndigheter – avses genomföra. Som tidigare nämnts har SSI genom en skrivelse till regeringen i augusti 1986 lämnat förslag till olika åtgärder för att höja beredskapen. Dessa innefattar bl. a. automatisering av institutets gammamätstationer, komplettering av befintliga mätinstrument på mejerier, utbildning i mätteknik för befattningshavare i kommuner och länsstyrelser, utredning om behovet av dosratsmätande instrument, information till allmänheten, resursförbättringar för att stärka beredskapen samt forskning. Föredraganden – statsrådet Birgitta Dahl – har tillstyrkt förslagen och funnit att de bör genomföras skyndsamt.

Statsrådet förordar följande *finansiering* av åtgärderna. De sammanlagda kostnaderna för de redovisade åtgärderna uppgår till 28 milj. kr. Härav avses kärnkraftsföretagen svara för 3 milj. kr. genom en höjning av den särskilda avgift som företagen betalar enligt förordningen (1976:247) om vissa avgifter till statens strålskyddsinstitut. Beloppet motsvarar kostnaden för komplettering av SSI:s datautrustning i syfte att möta de krav på dokumentation och stråldosmätningar som ställs vid en olycka. Övriga kostnader avses bli finansierade av statsmedel. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att riksdagen på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisar ett reservationsanslag av 25 milj. kr. till strålskyddsinstitutet. Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 90) har tillstyrkt detta förslag.

Som nämnts på föregående sida har det i motion 1986/87:N113 (c) föreslagits att alla kostnader för de beredskapshöjande åtgärderna skall finansieras av kärnkraftsindustrin. Det innebär beträffande de nu aktuella åtgärderna att kostnaderna i sin helhet – 28 milj. kr. – enligt motionärerna skall täckas genom en höjning av den särskilda avgiften till statens strålskyddsinstitut.

Näringsutskottet finner regeringens förslag till finansiering väl avvägt och föreslår att riksdagen anvisar begärda medel. Av detta följer att motion 1986/87:N113 (c) i nu behandlad del avstyrks.

Strålningsmätberedskapen tas upp i motion 1986/87:N114 (c). Enligt motionärerna bör ett landsomfattande förvarningssystem vid radioaktiva olyckor upprättas. Det begärs också att en monitor för mätning av radioaktiv jod skall placeras i Gävle. I motionen finns också ett yrkande om indikeringsorganisation.

De två förstnämnda yrkandena har avstyrkts av jordbruksutskottet och det sistnämnda av försvarsutskottet. Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 90) erinrar om att det enligt strålskyddsinstitutet fanns flera – olika – landsomfattande mätsystem i beredskap när kärnkraftsolyckan i Tjernobyl inträffade. Den största svagheten var enligt institutet att systemen förutsatte information i förväg om att ett radioaktivt utsläpp hade inträffat. SSI:s gammamätstationer avlästes en gång per dygn, vilket i sämsta fall kunde leda till en fördröjning av 24 timmar innan larm slogs efter det att en förhöjd strålnivå hade registrerats. Jordbruksutskottet påpekar att denna svarstid nu har minskats och att helautomatiska larmsystem är under konstruktion.

Näringsutskottet delar jordbruks- och försvarsutskottens uppfattningar och avstyrker motion 1986/87:N114 (c) i här berörda delar.

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1986/87:N105 begärs att riksdagen skall anslå *extra medel till generaltullstyrelsen* för kontroll av importerade livsmedel m. m. Motionärerna hänvisar till att styrelsen i sitt remissyttrande över strålskyddsinstitutets nämnda skrivelse till regeringen har anfört att beredskapsskyddet längs rikets gränser – bl. a. i fråga om utrustning för mätning av radioaktivitet på varor – också måste förstärkas.

Både skatteutskottet och jordbruksutskottet har yttrat sig i denna fråga. Skatteutskottet (se bilaga 1, s. 51) anser att de problem som motionärerna har tagit upp förtjänar att undersökas närmare. Frågan om vilka åtgärder som på längre sikt bör vidtas för att öka säkerheten i Sverige vid större radioaktiva utsläpp och i vad mån sådana åtgärder bör påverka tullens resurstilldelning bör emellertid, menar skatteutskottet, bedömas i ett större sammanhang. Det får i första hand anses ankomma på generaltullstyrelsen att närmare utreda och precisera behoven. Med hänsyn till att styrelsen redan har uppmärksammat frågan avstyrker skatteutskottet motionsyrkandet. I en avvikande mening (c, vpk) (se bilaga 1, s. 53) föreslås ett tillkännagivande av riksdagen med innebörd att regeringen bör lägga fram förslag om ytterligare resurser om detta behövs för att tullverket skall kunna fullgöra sina uppgifter på området.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 90) anser att det i första hand ligger på livsmedelskontrollen att svara för att importerade livsmedel inte har för hög radioaktivitet. I den mån tullverket har behov av egna instrument bör överläggningar härom tas upp med berörda myndigheter, menar jordbruksutskottet som avstyrker motionsyrkandet. Detta tillstyrks i en avvikande mening av vänsterpartiet kommunisternas företrädare i utskottet (se bilaga 5, s. 92).

I linje med skatte- och jordbruksutskottens förslag avstyrker även näringsutskottet motion 1986/87:N105 (vpk). Som skatteutskottet har anfört bör den aktuella frågan bedömas i ett större sammanhang.

Krav på ökad *förrådshållning av jodtabletter* framförs i två motioner. I motion 1986/87:N114 (c) begärs att riksdagen skall besluta att jodtabletter skall lagerhållas i Gävleborgs län, och i motion 1986/87:N115 (c) anförs att förråd av sådana skall finnas i varje kommun. Vid en kärnkraftsolycka finns det ingen tidsmarginal för distribution av jodtabletter från centrala lager, heter det i sistnämnda motion.

Jodtabletter har i beredskapssyfte utdelats till befolkningen inom den inre beredskapszonen kring kärnkraftverken. Denna zon sträcker sig 15 km från kärnkraftsanläggningarna. För att distribution till den övriga befolkningen i länen med kärnkraftverk skall bli möjlig lagerhålls också jodtabletter. Strålskyddsinstitutet har i sin skrivelse till regeringen föreslagit ett ökat beredskapslager av jodtabletter så att dessa med kort varsel kan distribueras till berörda delar av landet. Enligt institutet bör socialstyrelsen få i uppdrag att i samråd med SSI studera möjligheterna dels att samordna befintliga beredskapslager med apotekens försäljningslager, dels att undanta jodtabletter från kravet på hållbarhetsmärkning. Detta förslag ingår i de förslag till beredskapshöjande åtgärder som tidigare (s. 17) har redovisats och som föredraganden i propositionen – statsrådet Dahl – har funnit böra genomföras skyndsamt.

Socialutskottet (se bilaga 4, s. 78) anser med hänsyn till det aviserade utredningsuppdraget till socialstyrelsen att något riksdagsinitiativ inte är påkallat i denna fråga. Centerns företrädare i socialutskottet har i en avvikande mening (se bilaga 4, s. 78) anfört att den planerade utredningen bör utgå från att ett förråd av jodtabletter bör finnas i varje kommun.

Även försvarsutskottet, som också har yttrat sig i denna fråga, avstyrker motionsyrkandena med hänvisning till det aviserade utredningsuppdraget (se bilaga 3, s. 67). Försvarsutskottet anger särskilt att man härvid förutsätter att frågan om lagring av jodtabletter på Gotland blir föremål för övervägande.

Näringsutskottet ansluter sig till den ståndpunkt som försvars- och socialutskotten har intagit angående motionerna om ökad förrådshållning av jodtabletter. Ifrågavarande delar av motionerna 1986/87:N114 (c) och 1986/87:N115 (c) avstyrks sålunda.

I flera motioner påtalas behovet av *forskning* inom olika områden med anledning av det radioaktiva nedfallet efter Tjernobylolyckan. En probleminventering bör göras i ett till följd av olyckan hårt drabbat område, hävdas i motion 1986/87:N108 (vpk). Enligt motionärerna bör syftet vara att fånga upp de problem och önskemål som människorna där upplever som mycket påtagliga och som på ett lämpligt sätt kan åtgärdas. Förslag om riktad uppdragsforskning för framtagande av lämpliga typer av cesiumfritt renfoder, gärna som ett utvecklingsprojekt inom samebyarna, framförs i motion 1986/87:N110 (vpk). I motion 1986/87:N111 (c) begärs att särskilda forskningsresurser skall tilldelas olika forskningsinstitutioner i Umeå för att klarlägga olyckans såväl omedelbara som långsiktiga effekter för de nordnorrländska länen. Ökade långsiktiga forskningsinsatser kring livsmedelsproduktionen och de areella näringarna krävs i motion 1986/87:N114 (c). Slutligen yrkas i motion 1986/87:N115 (c) att forskningsprojekt startas på alla områden som avser vår livsmedelsförsörjning i samband med radioaktivt nedfall. Motionärerna förordar också att fiskeristyrelsens utredningsavdelning i Härnösand får i uppdrag att utföra forskningsprojekt om rehabilitering av fiskevatten i det mest nedfallsdrabbade området.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 91) erinrar om att det i propositionen har föreslagits att sammanlagt 11,8 milj. kr. skall anvisas för olika forsknings-

insatser och studier. Bland dessa märks upptags- och omsättningsmätningar med inriktning på jordbruksmark, radioekologiska mätningar av bl. a. renlav, aktivitetsmätningar på regn- och dagvatten och vid reningsverk, beteendevetenskapliga studier och projekt angående radioaktiva ämnen i renar m. m. De nu igångsatta forskningsprojekten syftar bl. a. till att få fram metoder för att minska upptaget av radioaktivt cesium m. m. i växter och djur.

Enligt jordbruksutskottets mening överensstämmer den forskning som har beskrivits i propositionen i stora delar med förslagen i motionerna. Det torde i första hand åvila berörda myndigheter och forskningsorgan att prioritera ämnesområdena för forskningen, säger jordbruksutskottet som inte finner anledning för något riksdagsinitiativ med anledning av motionerna. Vänsterpartiet kommunisternas företrädare i jordbruksutskottet tillstyrker i en avvikande mening (se bilaga 5, s. 93) förslagen i de två förstnämnda motionerna.

Näringsutskottet biträder jordbruksutskottets bedömning i den nu aktuella frågan. De redovisade motionerna, alla i berörda delar, avstyrks sålunda.

Inköp av kommunikationsutrustning

I civildepartementets del av propositionen (bilaga 4) föreslås att riksdagen anvisar 500 000 kr. för kompletterande inköp av kommunikationsutrustning till vissa länsstyrelser. Bakgrunden till regeringens begäran är att strålskyddsinstitutet i sin skrivelse till regeringen i augusti 1986 föreslog att de länsstyrelser som saknar telefax- och telexutrustning skulle anskaffa sådan.

Bostadsutskottet har tillstyrkt propositionen i denna del (bostadsutskottets protokoll 1986/87:4). Näringsutskottet gör sammaledes och föreslår att riksdagen på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisar ett förslagsanslag av 500 000 kr. för angivet ändamål.

Övrigt

I detta avsnitt behandlar näringsutskottet övriga motionsyrkanden med anknytning till olika beredskapsfrågor. Häri inkluderas tre motionsyrkanden som har väckts med anledning av proposition 1985/86:170 om räddningstjänstlag, m. m. och som har överlämnats till näringsutskottet av försvarsutskottet.

En parlamentariskt sammansatt *miljökommission* bör tillkallas för att se över räddningsorganisationen vid radioaktiva utsläpp, anförs i motion 1986/87:Fö106 (c). En sådan kommission borde enligt motionärerna bl. a. få i uppgift att

- kartlägga, sammanställa och analysera de långsiktiga effekterna av radioaktivt nedfall,
- kartlägga de långsiktiga effekterna av lågdosstrålning på människor, djur och natur,
- se över gällande lagstiftning, organisation, samverkan mellan myndigheter och berörda samt kontrollsystemet,

– se över och förbättra samordningen på statlig, läns- och kommunal nivå.

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 67) anför att åtskilliga av de avsedda uppgifterna för den föreslagna kommissionen redan utförs i andra former. Vidare hänvisas till att energirådet, som tidigare nämnts, har föreslagit en särskild utredning angående beredskapsfrågorna. Med det sagda avstyrker försvarsutskottet motionsyrkandet. I en avvikande mening (c) (se bilaga 3, s. 69) sägs att det finns behov av en övergripande utredning eller kommission som är parlamentariskt sammansatt och som har till uppgift att värdera långsiktiga konsekvenser av olika slag. Det är inte sannolikt, heter det vidare, att den utredning angående beredskapsfrågor som kan bli följden av energirådets förslag får ett sådant mandat.

I likhet med försvarsutskottet är näringsutskottet inte berett att tillstyrka inrättandet av en miljökommission. Med hänvisning till vad försvarsutskottet har anfört i denna fråga avstyrks motion 1986/87:Fö106 (c) i nu berörd del.

I motion 1986/87:Fö103 (fp) föreslås en *utvärdering av länsstyrelsernas åtgärder* i samband med Tjernobylolyckan. En sådan utvärdering är nödvändig för att länsstyrelsernas beredskap skall kunna förbättras, menar motionärerna. Brist på samarbete i kärnsäkerhetsfrågor mellan länsstyrelserna i Gävleborgs och Uppsala län påtalas i motion 1986/87:N114 (c).

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 66) delar motionärernas uppfattning att erfarenheterna av länsstyrelsernas handlande vid olyckan bör utnyttjas som underlag för förbättringar i beredskapen för räddningstjänst på länsnivå. Med den tidigare (s. 10) nämnda rapporten Beredskap efter Tjernobyl, som har utarbetats av generaldirektör Göran Steen på uppdrag av statens kärnkraftinspektion och statens strålskyddsinstitut, anser dock försvarsutskottet att den begärda utvärderingen redan är genomförd. Rapporten innehåller bl. a. redogörelser för företagna åtgärder vid en rad länsstyrelser och en analys av förloppet. I rapporten finns också förslag till förbättringar av den regionala beredskapen. Motionsyrkandena bör därför enligt försvarsutskottets mening inte föranleda något uttalande av riksdagen.

Näringsutskottet delar försvarsutskottets uppfattning och avstyrker motionerna 1986/87:Fö103 (fp) och 1986/87:N114 (c), båda i ifrågavarande del.

Sistnämnda motion innehåller också en begäran om att en *utvärdering av erfarenheter från hälso- och sjukvården m. m.* i anslutning till kärnkraftsolyckan skall genomföras. Motionärerna hänvisar till att förvaltningsutskottet i Gävleborgs läns landsting har uttalat att samordningen och den övergripande planeringen inom hälso- och sjukvården med anledning av olyckan har varit bristfällig och att landstinget inte har kunnat besvara allmänhetens frågor.

Även socialutskottet, som har yttrat sig (se bilaga 4, s. 77) över det nu aktuella yrkandet, hänvisar till den nyssnämnda rapporten Beredskap efter Tjernobyl. Den behandlar även socialstyrelsens vidtagna åtgärder efter olyckan och den fortsatta beredskapsplaneringen och uppföljningen inom styrelsens ansvarsområde. Socialutskottet påpekar att socialstyrelsen med anledning av erfarenheterna efter olyckan har beslutat att en intern översyn av styrelsens katastrofberedskap skall göras. Med hänsyn till det sagda anser

socialutskottet att motionärernas önskemål redan är tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Näringsutskottet biträder socialutskottets bedömning och avstyrker motion 1986/87:N114 (c) även i nu berörd del.

I motion 1986/87:Fö106 (c) framförs krav på *utnyttjande av olika samhällssektorer i räddningsverksamheten*. Enligt motionärerna bör samhällets alla resurser utnyttjas vid olyckor av Tjernobylhaveriets typ. Även vänsterpartiet kommunisterna begär i sin motion 1986/87:N105 att alla kunskaper inom olika myndigheter skall tas till vara i beredskapsarbetet. Enligt motionärerna bör den kompetens och erfarenhet som finns hos t. ex. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och den militära organisationen kunna utnyttjas.

Med instämmande i att alla resurser bör utnyttjas i räddningsverksamheten yttrar försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 67) att det inte är påkallat med några uttalanden av riksdagen med anledning av motionsyrkandena. SMHI ingår redan i beredskapen mot kärnkraftsolyckor, påpekar försvarsutskottet och anför att det militära försvarets resurser givetvis bör utnyttjas för räddningstjänst i svåra lägen.

Med åberopande av vad försvarsutskottet har uttalat i denna fråga avstyrker även näringsutskottet här aktuella delar av motionerna 1986/87:Fö106 (c) och 1986/87:N105 (vpk).

Åtgärder för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige

Ersättningar på grund av nedfallet

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har förorsakat stora problem för befolkningen och företagen i vissa delar av landet, främst sydöstra och mellersta delarna av Norrland. Som tidigare (s. 10) nämnts tillsatte regeringen i maj 1986 en interdepartemental statssekreterargrupp med uppgift att inom regeringskansliet initiera och samordna erforderliga åtgärder med anledning av det radioaktiva nedfallet. Regeringen har vidare på myndighetsplanet uppdragit åt en grupp generaldirektörer under ledning av chefen för statens naturvårdsverk, generaldirektör Valfrid Paulsson, att samordna frågor rörande bl. a. kontroll av skadeverkningarna och ersättning till de drabbade.

Riktvärden för radioaktiva ämnen i livsmedel anges av statens livsmedelsverk. En kort tid efter olyckan fastställde verket efter förslag av strålskyddsinstitutet ett riktvärde på 300 becquerel cesium 137 per kg livsmedel. Målet har varit att hålla de radioaktiva ämnena i livsmedel på en så låg nivå att inga onödiga doser överförs till människan genom maten. Många företag inom främst jordbruks-, trädgårds- och renskötselnäringarna har drabbats av merkostnader och inkomstbortfall till följd av att de inte har kunnat saluföra produkter med högre halter av radioaktiva ämnen än de fastställda riktvärdena.

Mot denna bakgrund beslutade regeringen i maj 1986 att ställa 25 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för budgetåret 1985/86 för förskottsbetalningar till drabbade jordbrukare och trädgårdsföretagare. I juni 1986

utfärdade regeringen förordningen (1986:621) om *ersättning till jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretag* för kostnader och förluster på grund av radioaktivt nedfall. Samtidigt beslutade regeringen att för budgetåret 1986/87 ställa medel till lantbruksstyrelsens förfogande för sådan ersättning. Det anges i propositionen (s. 37) att de aktuella företagarna genom ersättningsbesluten kommer att såvitt möjligt hållas skadeslösa till följd av Tjernobylolyckan.

Med stöd av regeringens beslut har lantbruksstyrelsen fastställt följande beträffande ersättningar till jordbruks- och trädgårdsföretag.

Till jordbruksföretag lämnas ersättning för de merkostnader som har orsakats av försenad betessläppning, för minskad avkastning i mjölkproduktionen till följd av detta och för mjölk som har kasserats. Vidare lämnas ersättning för kasserade slaktkroppar och för merkostnader och försämrat ekonomiskt utbyte av slaktdjur då slakten har skett vid annan tidpunkt än vad den eljest skulle ha gjort. Ersättning ges också för foder som har kasserats och för sanering av vallar.

Ersättning lämnas till trädgårdsföretag för produkter som omfattas av försäljningsförbud och för vissa frilandsodlade trädgårdsprodukter som har kasserats. För sanering av vissa frilandsodlingar utgår ersättning för kostnader, förluster, merarbete och nytt växtmaterial.

För renskötselföretag har livsmedelsverket och lantbruksstyrelsen efter samråd med Svenska samernas riksförbund beslutat följande. Renar från områden där förhöjda halter av radioaktiva ämnen har uppmätts måste slaktas på kontrollslakteri. Beslutet omfattade till en början Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län, men har senare utsträckts till att avse även Norrbottens län. Cesiumhalterna har nämligen ökat hos renarna under hösten när de har övergått till att beta lav. Vid för höga halter av radioaktiva ämnen kasseras renkroppen. Renägarna erhåller ersättning motsvarande marknadspriset från slakteriföretagen enligt gängse rutiner för samtliga slaktade renar, dvs. inkl. dem som inte har godkänts som livsmedel på grund av för hög cesiumhalt. Kontrollslakterierna erhåller sedermera ersättning från lantbruksstyrelsen för de renkroppar som inte har kunnat godkännas som livsmedel av detta skäl. Slakterierna erhåller också ersättning för sina hanteringskostnader för dessa renkroppar. Ersättning till renägare kan utgå även för tidigareläggning av slakt, utfodring av renar och merkostnader för anskaffning av matrenar.

Det radioaktiva nedfallet har även drabbat älgstammen. Med hänsyn till att en minskad älgjakt skulle leda till ökad skadegörelse på skog och ett ökat antal trafikolyckor med älg har regeringen beslutat att länsstyrelsen skall få betala ut ersättning för fällda älgar som innehåller högre halter av cesium 137 än det tillämpade riktvärdet. Enligt förordningen (1986:690) om ersättning för fällda älgar med för höga halter av radioaktivitet utgår ersättning med 2 200 kr. för vuxen älg och 1 000 kr. för älgkalv.

Föredragande statsrådet – jordbruksminister Svante Lundkvist – anför att det är svårt att beräkna det sammanlagda medelsbehovet för de av regeringen beslutade ersättningarna. I propositionen har behovet uppskattats till 250 milj. kr. Ersättningarna anvisas för närvarande över ett anslag för oförutsedda utgifter. Regeringen föreslår att ersättningarna i fortsättningen skall bestridas från ett nytt förslagsanslag. Det begärs i propositionen att

riksdagen till detta anslag på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisar 250 milj. kr.

I likhet med jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 84) tillstyrker näringsutskottet regeringens förslag.

Den fullständiga omfattningen och konsekvenserna av de skador som har föranletts av Tjernobylolyckan kan enligt statsrådet Lundkvist inte överblickas för närvarande. Krav på ersättningar och åtgärder av olika slag har framförts till regeringen från skilda håll. Bl. a. har Sveriges fiskares riksförbund yrkat att ersättning skall utgå till licensierade fiskeföretag för kostnader och förluster på grund av det radioaktiva nedfallet. Statsrådet förordar i propositionen att i den mån ytterligare krav reses om kompensation till följd av olyckan dessa skall prövas i huvudsak efter de principer som har tillämpats för tidigare beslut om ersättning. I förekommande fall bör regeringen kunna besluta om ersättning från anslaget. Enligt föredragandens mening bör de kostnader som myndigheterna har med anledning av kärnkraftsolyckan och som inte täcks genom särskilda anslag vid behov kunna finansieras genom överskridande av resp. myndighetsanslag. Mot den angivna bakgrunden föreslår regeringen att riksdagen godkänner de *riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall* som har redovisats i bilaga 2 (jordbruksdepartementet) till propositionen och som här har beskrivits. Frågan om ersättning till vidareförädlingsföretag och allmänna frågor om rennäringen behandlar näringsutskottet i det följande (s. 26 f.).

Flera motioner tar upp de principer som bör gälla för ersättningen till de drabbade. I motion 1986/87:N113 (c) krävs att samtliga enskilda och företag som har åsamkats kostnader och förluster till följd av nedfallet skall ha rätt till ersättning. Enligt motionärerna måste varje ansökan om ersättning prövas noggrant utifrån förutsättningarna i det aktuella fallet. Den konkreta prövningen bör ske på regional nivå. Det radioaktiva nedfallet har inneburit stora problem för många människor, främst i skogslänens glesbygder, påpekas i motion 1986/87:N108 (vpk). För t. ex. fjällbor som har en stor naturahushållning och vilkas enda inkomst utgörs av vad de kan sälja av fisk och vilt har situationen blivit ohållbar. Om inte dessa människor får hjälp måste de flytta, säger motionären och yrkar i nu berörd del på omgående hjälp till fjällbefolkningen och andra människor med likartade förhållanden. I motion 1986/87:N109 (m) begärs att samma ersättningsregler skall gälla för fiskenäringen som de som gäller för jordbruks-, trädgårds- och rennäringarna. Liknande krav framförs i motion 1986/87:N115 (c), där det yrkas att fiskesamer och ägare av fiskevatten skall inräknas bland de ersättningsberättigade grupperna. Speciell hänsyn vid fördelningen av ersättningen bör tas till den grupp samer som förutom på renskötsel livnär sig på att sälja fisk, vilt och bär och på turism, anförs i motion 1986/87:N111 (c). Slutligen finns i motion 1986/87:N114 (c) ett yrkande om informationen i ersättningsfrågan.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 86) delar regeringens uppfattning att man även vid framtida bedömningar av ersättningsbehoven i huvudsak bör följa de principer som har tillämpats, nämligen att förluster och merkostnader ersätts. Vid bestämmande av ersättningen blir det fortsättningsvis, menar jordbruksutskottet, nödvändigt att ta hänsyn till sociala och kulturella aspekter som har att göra med livskvaliteten och människors oro för de

långsiktiga följderna av det radioaktiva nedfallet. Detta är inte minst aktuellt för fjällbefolkningen, som har en stor naturahushållning. Jordbruksutskottet utgår från att hjälpen i sådana fall lämnas både snabbt och effektivt. Om det inte är möjligt att fastställa ersättningsbehovet omedelbart bör myndigheterna, menar jordbruksutskottet, kunna föranstalta om förskottsbetalning.

Beträffande yrkandena om att fiskenäringen skall inräknas bland de ersättningsberättigade grupperna hänvisar jordbruksutskottet till ett riksdagsuttalande av nuvarande jordbruksministern Mats Hellström. I ett svar på en fråga (1986/87:31) i riksdagen den 16 oktober 1986 framhöll han att denna ersättningsfråga bereds i regeringskansliet med inriktning på att besked skall kunna lämnas till de skadedrabbade utan onödig tidsfördröjning.

Jordbruksutskottet har i sitt yttrande också åberopat vad statsrådet Birgitta Dahl uttalade i en interpellationsdebatt i riksdagen den 7 november 1986. Hon besvarade då tre interpellationer (1986/87:25, 26 och 62) om åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Beträffande regeringens allmänna inställning i ersättningsfrågan erinrade statsrådet om att den särskilda statssekreterargruppen och den särskilda gruppen av generaldirektörer har till uppgift att följa utvecklingen och föreslå de ytterligare insatser som behövs. Hon försäkrade att arbetets inriktning är att bästa tänkbara hjälp skall ges till de drabbade grupperna. Enligt hennes och regeringens mening vore det emellertid fel att redan nu låsa sig genom alltför detaljerade beslut. I stället vill man vara öppen för de insatser som behövs och vara beredd att göra dem. Beträffande systemet med förskottsbetalning påpekade statsrådet att detta redan har utnyttjats för ersättning till jordbrukare, trädgårdsföretag och samer och att det kan finnas fler som behöver hjälp enligt motsvarande system.

Med det anförda har jordbruksutskottet avstyrkt här behandlade motionsyrkanden och tillstyrkt regeringens förslag till riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall. I en avvikande mening (vpk) (se bilaga 5, s. 92) föreslås ett tillkännagivande med anledning av vad jordbruksutskottet har anfört om behov av stöd till bl. a. fjällbefolkningen.

Näringsutskottet konstaterar – med instämmande i vad som anförs i motion 1986/87:N108 (vpk) – att det radioaktiva nedfallet från Tjernobyl har medfört stora påfrestningar inte bara för företag utan även för många enskilda i bl. a. skogslänens glesbygder. Dessa personer har ofta en omfattande naturahushållning. För fjällbor och andra som till stor del försörjer sig på att sälja fisk och vilt och på turism har situationen blivit än mer problematisk.

Enligt näringsutskottets mening måste bästa tänkbara hjälp erbjudas berörda personer och företag. Principen måste därvid vara att alla de grupper vilkas försörjningssituation lidit direkt skada genom det radioaktiva nedfallet skall vara berättigade till kompensation. Det har noterats att frågan om ersättning till andra grupper än de redan ersättningsberättigade för närvarande bereds inom regeringskansliet. Näringsutskottet förutsätter att man vid denna beredning utgår från nyssnämnda princip. Detta torde helt överensstämma med vad statsrådet Dahl framhöll i nyssnämnda interpellationssvar. Som hon då vidare nämnde, bör systemet med förskottsbetalning kunna utnyttjas vid särskilda behov.

Näringsutskottet vill härutöver understryka vikten av att information om möjligheter till och regler för ersättning snarast möjligt kan nå ut till alla ersättningsberättigade. Det får ankomma på berörda länsorgan att svara för aktiv information och rådgivning så att de förlustlidande i avsedd utsträckning kan tillgodogöra sig sin rätt till ersättning.

Under näringsutskottets behandling av ersättningsfrågan har behovet av en översyn av det tillämpade riktvärdet för cesium 137 förts på tal. Då detta inte är en fråga för näringsutskottet och då jordbruksutskottet, till vars ämnesområde frågan hör, inte har aktualiserat den finner näringsutskottet inte anledning att ta något initiativ i saken.

Med hänsyn till det nu sagda och vad jordbruksutskottet har anfört i frågan anser näringsutskottet att de nu behandlade motionsyrkandena är tillgodosedda. De avstyrks därför. Regeringens förslag till riktlinjer tillstyrks.

Den minskade eller uteblivna produktionen vid bl. a. jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretagen har fått konsekvenser för vissa andra företag. Frågan om *ersättning till vidareförädlingsföretag* behandlas i bilaga 3 (industridepartementet) till propositionen.

För att få underlag för en samlad bedömning av de merkostnader och förluster som de olika vidareförädlingsföretagen har drabbats eller beräknas bli drabbade av uppdrog regeringen i september 1986 åt länsstyrelserna i de fem Norrlandslänen samt i Västmanlands och Uppsala län att genomföra en inventering. Denna skulle i första hand avse företag som för sin verksamhet är beroende av leveranser från renskötselföretag samt av bär, fisk och vilt. Länsstyrelserna hade också möjlighet att lämna uppgifter om i vilken utsträckning andra verksamheter har drabbats eller beräknas bli drabbade till följd av olyckan. Uppdraget har nyligen redovisats till industridepartementet.

Föredraganden – statsrådet Dahl – framhåller i propositionen att frågan om ersättning till vidareförädlingsföretagen nu bereds i regeringskansliet med utgångspunkt i de gjorda inventeringarna. Anslagsbehovet kan därför inte bedömas. Statsrådet föreslår mot denna bakgrund att riksdagen anvisar ett förslagsanslag om 1 000 kr. Även detta förslag till anslag för ersättning till berörda företag tillstyrks av näringsutskottet.

I avvaktan på riksdagens och regeringens beslut i denna fråga har regeringen medgett att länsstyrelserna i de sju nyssnämnda länen får lämna amorterings- och räntefria lån till sådana företag som har drabbats av merkostnader eller förluster till följd av Tjernobylolyckan och som vidareförädlar eller bedriver handel med produkter av ren, bär, svamp, fisk eller vilt.

Stöd till rennäringen

De renskötande samerna är en grupp som har drabbats hårt av det radioaktiva nedfallet från Tjernobyl. Det anförs i propositionen (s. 5) att bevarandet och utvecklandet av den samiska kulturen är en angelägen uppgift. Enligt föredragande statsrådet Dahl har detta varit utgångspunkten för de åtgärder som har vidtagits för samerna med anledning av olyckan.

I tre motioner framförs krav på särskilda *åtgärdsprogram för rennäringen*. Vägledande för samhällets insatser måste vara syftet att åter bygga upp en framtidstro hos de renskötande samerna, anförs i motion 1986/87:N107 (m). Motionärerna föreslår att ett centralt organ, lämpligen lantbruksstyrelsens renradiakgrupp, får i uppgift att utarbeta ett sammanhållet åtgärdsprogram för dessa samer. I motion 1986/87:N104 (c) anförs att samhället måste sätta in alla erforderliga och möjliga åtgärder för att bevara den samiska kulturen. Slutligen yrkas i motion 1986/87:N110 (vpk) att riksdagen hos regeringen skall hemställa om förslag till kompensation till samer för fördyrade levnadsomkostnader, skador på jakt och fiske för avsalu och för förluster för utebliven sommarslakt. Dessutom begärs ett utvecklingsstöd till samebyar.

Lantbruksstyrelsens renradiakgrupp är sammansatt av företrädare för lantbruksstyrelsen, livsmedelsverket, Sveriges lantbruksuniversitet och Svenska samernas riksförbund. Till gruppen har även en renägare knutits. Gruppen har enligt sina direktiv att utreda frågor om ersättning till renägare som har drabbats av inkomstbortfall och/eller merkostnader till följd av det radioaktiva nedfallet. De gällande riktlinjerna för ersättning till renskötselföretag har beskrivits i det föregående (s. 23). Arbetsgruppen skall även undersöka förutsättningarna att genom olika åtgärder (tillskottsutfodring etc.) minska de konsekvenser som nedfallet har medfört för rennäringen. På förslag av gruppen har en överenskommelse träffats mellan lantbruksstyrelsen och domänverket om flyttning av högst 5 000 renar från de svårast drabbade områdena i Jämtland till betesmarker i Älvdalen för att nedbringa radioaktiviteten i renkropparna.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 88) utgår från att förslagen i motionerna om utvecklingsstöd till samebyarna och om en plan för ett sammanhållet åtgärdsprogram är av den dimensionen att de görs till föremål för en samlad bedömning i den interdepartementala statssekreterargruppen. Från jordbruksutskottets sida betonas vikten av att arbetet sker med stor skyndsamhet och att ersättningsbesluten där så är lämpligt delegeras till vederbörande länsorgan. Beträffande frågor om ersättning till följd av minskat utbyte av fiske och vilt m. m. erinrar jordbruksutskottet om att dessa för närvarande bereds inom regeringskansliet.

Enligt jordbruksutskottets mening bör riksdagen med anledning av de nu behandlade motionsyrkandena som sin mening ge regeringen till känna vad jordbruksutskottet har anfört i denna fråga.

Näringsutskottet ansluter sig till jordbruksutskottets bedömning och föreslår att riksdagen gör ett uttalande till regeringen av den innebörd som jordbruksutskottet har föreslagit och som här har återgivits.

I nyssnämnda tre motioner föreslås också att ett *renkonto* skall införas i skattelagstiftningen fr. o. m. inkomståret 1986 för att stimulera till en ökad slakt. Motionärerna påpekar att Svenska samernas riksförbund i en framställning till regeringen i september 1986 har framhållit att en ökad slakt är viktig såväl i nedfallsdrabbade som i övriga områden. En ökad slakt skulle i de förra områdena minska kostnaderna för utfodring och transporter av renar och i de senare områdena motverka att renköttet förlorar marknadsandelar. Enligt motionärerna är införandet av ett system med renkonto en av flera åtgärder som måste sättas in till följd av det radioaktiva nedfallet.

Förslagen i motionerna tar sikte på införande av ett konto liknande det nuvarande skogskontot. Detta konto avser att möjliggöra en inkomstutjämning mellan skilda beskattningsår. Genom insättning på ett särskilt konto kan en skattskyldig med oregelbundna skogsinkomster erhålla uppskov med beskattningen till dess uttag görs från kontot.

Både skatteutskottet och jordbruksutskottet har yttrat sig över dessa yrkanden. Skatteutskottet (se bilaga 1, s. 52) uttrycker förståelse för motionärernas önskan att man skulle förhindra att ersättningarna till renskötselföretagen urholkas av ett på grund av skatteprogressionen alltför stort skatteuttag när nu ett stort antal renar måste slaktas. Utskottet påpekar emellertid att det inom gällande regelsystem finns vissa möjligheter till resultatutjämning, t. ex. genom lagervärderingen. Vidare nämner skatteutskottet möjligheterna till avsättning till investeringsreserv och till resultatutjämningsfond. Skatteutskottet förutsätter att renskötselföretagen genom lämpliga insatser hålls informerade om dessa och andra möjligheter till resultatutjämning.

Om det dock visar sig att olika renskötselföretag drabbas av onormalt höga skattesatser på inkomster som kan antas härröra från den slakt som föranleds av Tjernobylolyckan bör enligt skatteutskottets mening åtgärder vidtas för att så långt möjligt eliminera dessa effekter. Utskottet framhåller att en sådan åtgärd kan vara lättnader i beskattningen – exempelvis genom något slags kontosystem. Skatteutskottet utgår från att detta beaktas vid de fortsatta övervägandena om ersättning till renskötselföretagen. Med det sagda anser skatteutskottet att motionsyrkandena är tillgodosedda.

I en avvikande mening (se bilaga 1, s. 53) anför socialdemokraterna i skatteutskottet att man inte har övertygats om att införande av ett renkonto är ett ändamålsenligt sätt att uppnå motionärernas syfte med förslagen. Renskötselföretagen redovisar nämligen under normala år låga inkomster, som ofta dessutom uppdelas på flera personer. Vidare erinras om de möjligheter till resultatutjämning som nu gällande bestämmelser medger. Slutligen påpekas i den avvikande meningen att också de tekniska problemen med en ny kontoform måste beaktas i sammanhanget. Ett nytt konto bör därför införas i skattelagstiftningen endast om det är klarlagt att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Med det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 89) finner det angeläget att en ökad utslaktning under de närmaste åren inte skall medföra en skärpt beskattning av de redan hårt drabbade renägarna. Utskottet utgår från att förslaget om införande av ett renkonto är ägnat att jämna ut beskattningen under åren. Mot denna bakgrund tillstyrks yrkandena.

I en avvikande mening (s) i jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 92) anförs att den parallell som i sammanhanget har dragits mellan skogskonto och renkonto inte är relevant. Skogsuttag görs med långa tidsintervaller medan renslakt normalt återkommer varje år med relativt obetydliga fluktuationer i inkomster som resultat. Enligt socialdemokraterna i jordbruksutskottet synes nuvarande möjligheter till resultatutjämning vara tillräckliga för att tillgodose det nu uppkomna behovet för renskötselföretagen. Man anför slutligen att införande av renkonto för samerna skulle kunna bidra till en orättvisa gentemot övriga drabbade grupper i fjällområdena. Med hänvis-

ning till det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Näringsutskottet har förståelse för att en onormalt hög utslaktning av ren till följd av Tjernobylolyckan kan föranleda behov av någon form av resultatutjämning över flera år. Som utskottet tidigare har framhållit bör alla förluster som direkt kan härledas till Tjernobylolyckan ersättas. Effekterna av gällande beskattningsregler bör härvid beaktas.

I detta sammanhang vill näringsutskottet understryka att de berörda ersättningsfrågorna och därmed sammanhängande problem är föranledda av en enstaka händelse. Frågan om renkonto gäller däremot införande av en ny beskattningsprincip för renskötselföretag och är därför en mer allmän skattepolitisk fråga som bör diskuteras i ett vidare perspektiv och i en annan ordning.

Näringsutskottet räknar med att det i den nu aktuella situationen kan förekomma fall där negativa beskattningseffekter kan riskeras till följd av en tillfälligt högre utslaktning. Som framhålls i skatteutskottets yttrande ger nuvarande bestämmelser om lagervärdering, resultatutjämningsfond och investeringsreserv möjligheter att utjämna varierande resultat i renskötseln. Av speciell betydelse vid lagervärderingen är supplementärregel I som ger möjlighet för en renägare att fördela inkomster från en tidigarelagd slakt över en treårsperiod. En renägare som upphör med sin verksamhet och avvecklar innehavet av renar kan tillämpa reglerna om ackumulerad inkomst på slaktersättningen, varvid ersättningen kan fördelas på upp till tio år.

Näringsutskottet förutsätter att renskötselföretagen snarast informeras om möjligheterna till resultatutjämning. Utskottet vill också peka på möjligheten att fördela de aktuella ersättningsbeloppen på flera år i syfte att motverka negativa beskattningseffekter.

Med hänsyn till det nyss sagda är näringsutskottet inte berett att förorda införandet av ett renkonto. Motionerna 1986/87:N104 (c), 1986/87:N107 (m) och 1986/87:N110 (vpk), alla i berörd del, avstyrks således.

Ett ytterligare krav om stöd till rennäringen framförs i motion 1986/87:N104 (c). Motionärerna begär en höjning av det särskilda *prisstödet till rennäringen*, vilket för närvarande utgår med 160 kr. per slaktad ren. För innevarande budgetår har 13,1 milj. kr. anvisats för detta ändamål.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 88) erinrar om att riksdagen våren 1986 uttalade att prisstödet till rennäringen borde justeras årligen i enlighet med de principer som har fastställts för prisstödet till jordbruket i norra Sverige (prop. 1985/86:100 bil. 11, JoU 1985/86:13 p. 10 s. 20, rskr. 1985/86:165). Vidare påpekas att lantbruksstyrelsen i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 har äskat en höjning av anslaget för prisstöd till rennäringen med 36 %. Enligt jordbruksutskottets mening bör dock frågan om prisstödet inte blandas samman med frågan om ersättningsbehovet till följd av Tjernobylolyckan. Yrkandet avstyrks därför av jordbruksutskottet.

Näringsutskottet delar jordbruksutskottets uppfattning och avstyrker ifrågavarande del av motion 1986/87:N104 (c).

Mätutrustning bör installeras i de till följd av olyckan hårt drabbade kommunerna, och all provtagning som människorna i området anser nödvändig bör ske gratis, anförs i motion 1986/87:N108 (vpk). Enligt motionären skall staten bekosta såväl utrustning som provtagning. Ett liknande krav framförs i motion 1986/87:N111 (c), i vilken det också begärs att samhället regelbundet skall redovisa uppmätta värden på strålningsaktiviteten i fisk och vilt m. m.

Jordbruksutskottet (se bilaga 5, s. 90) erinrar om att det i propositionen (s. 40) har aviserats en utredning om behovet av dosratsmätande instrument. Strålskyddsinstitutet avråder, påpekar utskottet vidare, kommunerna från att i nuvarande läge skaffa sig egna instrument. Det krävs också i många fall ingående kunskaper för att kunna bedöma mätresultaten. Enligt jordbruksutskottets bedömning bör det åligga de närmast berörda myndigheterna – strålskyddsinstitutet och livsmedelsverket – att avgöra behovet och placeringen av mätinstrument. Utskottet har också hänvisat till att statsrådet Birgitta Dahl i den här tidigare (s. 25) nämnda interpellationsdebatten framhöll att regeringen avser att se till att kommunerna skall få bästa möjliga utrustning för att kunna hjälpa människor med information, mätningar och annat. Med det sagda som bakgrund avstyrker jordbruksutskottet de nu aktuella yrkandena.

Vänsterpartiet kommunisternas företrädare i jordbruksutskottet tillstyrker i en avvikande mening (se bilaga 5, s. 92) ifrågavarande förslag i motion 1986/87:N108 (vpk).

Näringsutskottet ansluter sig till jordbruksutskottets uppfattning och avstyrker motionerna 1986/87:N108 (vpk) och 1986/87:N111 (c), båda i nu aktuell del.

I två motioner – 1986/87:N105 (vpk) och 1986/87:N114 (c) – begärs att *hälsoundersökningar* skall erbjudas befolkningen i de områden som har drabbats värst av nedfallet från Tjernobyl.

Socialutskottet (se bilaga 4, s. 77) anför att de skador på människor som möjligen kan uppstå som en följd av Tjernobylolyckan inte är av den arten att de kan spåras eller förebyggas genom hälsoundersökningar. Att genomföra hälsoundersökningar av andra skäl, t. ex. för att lugna oroade människor, är enligt utskottets uppfattning inadekvat och t. o. m. olämpligt, därför att undersökningarna i sig kan ge underlag för ytterligare oro. Socialutskottet erinrar också om att strålskyddsinstitutet och socialstyrelsen inte har funnit skäl att rekommendera hälsoundersökningar på grund av olyckan. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsyrkandena.

I en avvikande mening (c, vpk) i socialutskottet (se bilaga 4, s. 78) sägs att många människor känner stor oro inför hotet mot hälsan till följd av den uppkomna strålningen. Samhället borde därför erbjuda människorna i de berörda områdena möjlighet att genomgå hälsoundersökning.

Näringsutskottet intar samma ståndpunkt som socialutskottet i denna fråga. Berörda delar av motionerna 1986/87:N105 (vpk) och 1986/87:N114 (c) avstyrks sålunda.

Internationella konventioner

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har på ett påtagligt sätt visat på svårigheterna att geografiskt avgränsa kärnkraftens risker. Som en följd av olyckan har krav på ökat internationellt samarbete inom kärnsäkerhetsområdet framförts. Det internationella atomenergiorganet, IAEA, har spelat en väsentlig roll i uppföljningen av Tjernobylolyckan. I IAEA:s regi har bl. a. ett expertmöte om orsaken till och konsekvenserna av haveriet hållits. Inom organisationen har också två internationella konventioner utarbetats. Regeringen har undertecknat konventionerna med förbehåll för ratifikation.

Enligt *konventionen om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge* förbinder sig parterna att i sådana situationer samarbeta med varandra och med IAEA för att underlätta snabbt bistånd. Syftet är att så långt möjligt skydda liv, egendom och miljö från effekterna av radioaktiva utsläpp. I konventionen anmodas IAEA göra sitt yttersta för att inom ramen för sina befogenheter främja och underlätta samarbetet mellan parterna. Konventionen, som redovisas i propositionen (s. 23 f.), innehåller vidare bestämmelser om bl. a. formerna för biståndsgivningen.

För att Sverige skall kunna uppfylla förpliktelserna i konventionen krävs viss lagstiftning och ytterligare överväganden. Avsikten är att regeringen senare skall inhämta riksdagens godkännande av konventionen. Riksdagen lämnas emellertid nu tillfälle att ta del av vad som i propositionen (s. 16) har anförts om konventionen.

Försvarsutskottet (se bilaga 3, s. 68) har inte något att invända mot vad som anförs i denna del av propositionen. Näringsutskottet är av samma uppfattning.

Konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka är den andra utarbetade konventionen inom IAEA. I denna förbinder sig de fördragsslutande parterna att direkt eller genom IAEA:s förmedling omgående underrätta de stater som kan komma att beröras om ett utsläpp av radioaktivt material inträffar. Berörda stater skall enligt konventionen tillställas all tillgänglig information som kan vara av betydelse för att minska konsekvenserna från strålningssynpunkt av en kärnenergiolycka. I konventionen, som finns återgiven i propositionen (s. 46 f.), föreskrivs vilken information som skall lämnas och hur den skall tillhandahållas.

Vid undertecknandet av konventionen förklarades från svensk sida att Sverige skulle tillämpa konventionen interimistiskt i avvaktan på dess ikraftträdande. I propositionen hemställs om riksdagens godkännande av konventionen.

Näringsutskottet betraktar konventionen som ett viktigt inslag i strävandena till ett ökat internationellt samarbete på kärnsäkerhetsområdet. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag. Som även föredraganden – statsrådet Birgitta Dahl – framhåller i propositionen (s. 44) är det angeläget att konventionen kompletteras med separata, bilaterala avtal med de närmaste grannländerna. Sverige har i oktober 1986 träffat avtal med Danmark och Norge om informationsutbyte och varsel rörande kärntekniska anläggningar

m. m. Sedan tidigare finns ett avtal mellan Sverige och Danmark om informationsutbyte angående kärnkraftverket i Barsebäck. Utskottet har vidare noterat att Sverige har överenskommit med Polen om att ett avtal om samarbete i kärnsäkerhetsfrågor skall utarbetas.

Företrädare för centern tar i motion 1986/87:N113 upp frågan om *anslutningen till internationella konventioner om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor*. Bestämmelser om ersättning vid sådana skador finns i två konventioner – Pariskonventionen och en tilläggskonvention till denna jämte tilläggsprotokoll. Ersättningssystemet är indelat i tre steg. I ett första steg utgår ersättning från anläggningsinnehavaren upp till en viss beloppsgräns. Om detta ansvarighetsbelopp inte räcker för att ge alla drabbade full ersättning betalas i ett andra steg ersättning av den stat där den skadevållande anläggningen ligger. Skulle inte heller detta belopp vara tillräckligt utgår ersättning i ett tredje steg från medel som samtliga stater som har tillträtt tilläggskonventionen skall ställa till förfogande gemensamt. I konventionerna och tilläggsprotokollen finns storleken på beloppen i de tre stegen reglerad. En närmare beskrivning av konventionerna finns i lagutskottets yttrande (bilaga 2, s. 55 f.).

I nyssnämnda motion begärs att regeringen skall verka för att samtliga länder som utnyttjar kärnenergi skall ansluta sig till konventionerna. Motionärerna erinrar om att bl. a. Sovjetunionen inte har anslutit sig och anför att detta mot bakgrund av landets omfattande kärnkraftsprogram inte kan accepteras.

Pariskonventionen har ratificerats av 14 och tilläggskonventionen av 11 västeuropeiska stater. Bland kärnkraftsproducerande länder i Västeuropa är det endast Schweiz som inte har tillträtt konventionerna. Enligt landets lagstiftning har dock anläggningsinnehavaren ett obegränsat skadeståndsansvar vid reaktorolyckor. Ingen av öststaterna har anslutit sig till konventionerna.

Lagutskottet betonar i sitt yttrande (bilaga 2, s. 58) vikten av att regeringen verkar för att stater som utnyttjar kärnkraft och som inte har tillträtt konventionerna ansluter sig till överenskommelserna.

Näringsutskottet delar lagutskottets uppfattning. Händelsen i Tjernobyl visar det angelägna i att konventionerna får en så bred anslutning som möjligt. Utskottet förutsätter att regeringen – bl. a. inom ramen för IAEA:s arbete – tar initiativ i detta syfte. Något tillkännagivande till regeringen är, menar näringsutskottet, därför inte erforderligt. Motion 1986/87:N113 (c) i nu behandlad del avstyrks alltså.

Denna motion innehåller också krav på en översyn av *svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor*. Enligt motionärerna skall kärnkraftsföretagen bära i princip hela ersättningsansvaret. Ett så långtgående ansvar torde emellertid inte kunna genomföras. Dock, anför motionärerna, måste ett större ansvar än det som gäller för närvarande åläggas företagen. Vidare måste de maximibelopp som kan utgå vid olyckor höjas. Det begärs i motionen att regeringen efter en översyn skall förelägga riksdagen förslag om ett förbättrat ersättningsskydd vid atomolyckor. Detta skall bl. a. innefatta ett väsentligt större skadeståndsansvar och ett mer marknadsanpassat

försäkringsbelopp för anläggningsinnehavaren.

Ansvarigheten för skador på grund av atomolyckor finns för svensk del reglerad i atomansvarighetslagen (1968:45). Denna lag grundar sig på de två internationella konventionerna jämte tilläggsprotokollen. De nu gällande ersättningsbeloppen infördes den 1 april 1983 (prop. 1981/82:163, LU 1982/83:15, rskr. 1982/83:88). Av lagutskottets yttrande (bilaga 2, s. 56 f.) framgår följande beträffande de svenska bestämmelserna.

Atomanläggningsinnehavarens ansvarighet (första steget) uppgår för närvarande till 500 milj. kr. Ansvarigheten skall vara täckt av en obligatorisk försäkring som skall beräknas så att den motsvarar 120 % av ansvarighetsbeloppet. Den högsta sammanlagda ersättning som utgår enligt lagen (första–tredje steget) är per olycka begränsad till, i enlighet med tilläggsprotokollen, 300 miljoner särskilda dragningsrätter – en av Internationella valutafonden använd beräkningsenhet. Detta belopp motsvarar för närvarande ca 2,5 miljarder svenska kronor. Gränsen mellan andra och tredje steget har inte tagits in i atomansvarighetslagen, eftersom gränsdragningen har betydelse endast för det inbördes förhållandet mellan konventionsstaterna.

Utöver det första–tredje steget finns i atomansvarighetslagen ett fjärde steg som innebär ett civilrättsligt ansvar för svenska staten. Gränsen för statens ansvar är satt så att det sammanlagda belopp som står till förfogande för dem som lider skada på grund av driften av en atomanläggning uppgår till 3 miljarder kronor per olycka. Ansvaret är i princip begränsat till skador i Danmark, Finland, Norge och Sverige som orsakas av en svensk atomanläggning. Slutligen finns i lagen en supplerande bestämmelse om ersättning av statsmedel i sådana fall då atomansvarighetslagen inte förslår till full ersättning. Gottgörelsen bör i sådana fall utgå av statsmedel enligt grunder som fastställs av riksdagen i särskild lag.

Enligt lagutskottets mening bör ansvarigheten för atomskador i första hand bäras av kärnkraftsindustrin. Anläggningsinnehavaren kan dock inte åläggas en obegränsad ansvarighet, utan en begränsning av ansvarighetsbeloppet måste uppställas, anför lagutskottet. Då frågan hösten 1982 prövades av lagutskottet (LU 1982/83:15) ansåg sig utskottet av försäkringstekniska skäl inte kunna förorda att gränsen för anläggningsinnehavarens ansvar sattes högre än 500 milj. kr. Lagutskottet förutsatte emellertid att regeringen med hänsyn till frågans vikt noga följde utvecklingen på området. Då begränsningen av anläggningsinnehavarens ansvar inte är bunden till Pariskonventionens beloppsgräns borde enligt lagutskottets mening ändringar i ansvarighetsbeloppen övervägas oftare än vad som dittills hade varit fallet.

Lagutskottet finner det inte uteslutet att förhållandena på försäkringsområdet sedan hösten 1982 har ändrats så att en höjning av ansvarighetsbeloppet nu kan ske. Det är också möjligt, menar lagutskottet, att det kan finnas utrymme för en justering uppåt av beloppsgränsen för det särskilda civilrättsliga ansvar som svenska staten har tagit på sig genom atomansvarighetslagen.

Med hänsyn till det anförda anser lagutskottet att tiden nu kan vara mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningsinnehavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor. Lagutskottet saknar dock tillräckligt underlag för att kunna bedöma i vad mån en höjning kan ske. Mot bakgrund

av vad utskottet uttalade hösten 1982 utgår lagutskottet från att regeringen tar upp frågan till prövning. Något särskilt tillkännagivande i saken anses därför inte erforderligt. Motion 1986/87:N113 (c) i nu behandlad del avstyrks sålunda av lagutskottet.

I en avvikande mening (c) (se bilaga 2, s. 59) föreslås ett uttalande av riksdagen med innebörd att frågan bör bli föremål för en skyndsam översyn med målsättningen att förslag till ändringar i atomansvarighetslagen skall framläggas för riksdagen under år 1987.

Näringsutskottet intar samma ståndpunkt som lagutskottet i denna fråga. Ifrågavarande del av motion 1986/87:N113 (c) avstyrks således.

IAEA:s uppgifter

Uppgifterna för IAEA, det internationella atomenergiorganet, berörs i tre motioner.

Denna organisation, som bildades år 1957, har som främsta uppgift att utveckla och främja kärnenergins fredliga användning. Detta sker dels genom att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan länder med kärnkraftsproduktion stimuleras, dels genom att tekniskt och ekonomiskt bistånd lämnas till olika länder – främst u-länder – för projekt som huvudsakligen är inriktade på isotopanvändning inom bl. a. jordbruks- och medicinområdena. IAEA skall samtidigt säkerställa att organisationens arbete inte gynnar den militära användningen av kärnenergi. Detta sker genom ett särskilt kontrollsystem (s. k. safeguards). Systemet utnyttjas också för kontroll av ett stort antal länders åtaganden i icke-spridningsfördraget att inte utveckla kärnvapen.

Vid sidan av dessa uppgifter bedriver IAEA även verksamhet inom kärnsäkerhetsområdet. Bl. a. hålls i organisationens regi fortlöpande seminarier i olika säkerhetsfrågor. Vidare utfärdar IAEA rekommendationer om bl. a. utformning och drift av kärnkraftverk och om transporter och hantering av radioaktivt avfall. På begäran av en medlemsstat biträder IAEA även med synpunkter på säkerheten hos landets kärnkraftsanläggningar. Organisationens stadgar rymmer dock inte några befogenheter att på eget initiativ och utan medlemsstats godkännande företa undersökningar i olika säkerhetsfrågor.

IAEA har med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl beslutat att utöka sina resurser på säkerhetsområdet. För år 1987 har ytterligare 2 miljoner dollar anslagits för uppgifter inom detta område.

I motion 1986/87:N112 (fp) begärs att regeringen skall verka för att IAEA:s uppgifter utvidgas till att även gälla säkerhetshöjande åtgärder vid befintliga reaktorer. Vidare krävs att Sverige via IAEA skall begära en noggrann redogörelse för vilka säkerhetssystem som används i bl. a. sovjetiska kärnkraftverk.

IAEA:s "dubbelbottnade attityd" till kärnkraften ifrågasätts i motionerna 1986/87:N113 (c) och 1986/87:N105 (vpk). Motionärerna anser det vara oförenligt att både främja kärnkraftens utveckling och förhindra kärnvapenspridningen. Mot denna bakgrund begärs i den förstnämnda motionen att regeringen skall ta initiativ som syftar till att förändra IAEA:s uppgifter till

att avse – förutom dess insatser inom kärnvapenområdet – enbart kontroll och övervakning av kärnkraftens säkerhet. Yrkandet i motion 1986/87:N105 (vpk) har liknande innebörd. I motion 1986/87:N113 (c) krävs vidare att regeringen skall verka för att IAEA successivt förvandlas till en organisation som har till uppgift att främja en säker avveckling av kärnkraften. Det begärs också att Sverige i andra internationella organ skall arbeta för en internationell avveckling av kärnkraften. Det är självfallet, anför motionärerna, av intresse för andra länder som är engagerade i kärnenergiverksamhet eller planerar sådan att ta del av de överväganden som har lett fram till beslutet att avveckla den svenska kärnkraften.

Näringsutskottet tar först upp förslaget i motion 1986/87:N112 (fp) om utökade uppgifter för IAEA inom säkerhetsområdet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att stor uppmärksamhet bör ägnas åt säkerheten vid kärnkraftverken i alla länder. Som anförs i propositionen (s. 6) har Sverige efter Tjernobylolyckan lagt fram flera förslag som syftar till att förstärka IAEA:s roll i olika kärnsäkerhetsfrågor. Från svensk sida har bl. a. föreslagits att bindande bestämmelser för säkerheten vid kärnkraftverk skall införas. Det har även framförts förslag om att det inom IAEA skall upprättas ett system för rapportering av inträffade händelser och för analys och utvärdering av olyckor och tillbud. Statsrådet Dahl anför i propositionen att hon strävar efter att säkerhetsfrågorna skall ges hög prioritet och ytterligare resurser inom IAEA.

Mot bakgrund av det nu sagda anser utskottet att förslaget i motion 1986/87:N112 (fp) i allt väsentligt är tillgodosett. Den nu aktuella delen av motionen avstyrks därför.

Förutom att IAEA:s säkerhetsfrämjande åtgärder bör utökas ser utskottet ingen anledning att från svensk sida begära några förändringar av organisationens uppgifter. IAEA:s arbete för att utveckla kärnenergins fredliga användning har betydelse för andra ändamål än kärnkraftsproduktion och är därför, anser utskottet, av intresse även ur Sveriges synvinkel. Om organisationens stadgar skulle förändras i enlighet med motionärernas förslag finns risk för att länder med en positiv inställning till kärnkraftsproduktion skulle söka finna alternativa organisationsformer för sitt samarbete. Detta skulle enligt utskottets uppfattning avsevärt försvaga IAEA:s position inom säkerhets- och kontrollområdet.

Berörda delar av motionerna 1986/87:N105 (vpk) och 1986/87:N113 (c) avstyrks sålunda.

Utskottet avstyrker slutligen även förslagen i sistnämnda motion om att Sverige – bl. a. genom IAEA – skall verka för en internationell avveckling av kärnkraften. Andra länders val av energipolitik är det primärt inte en uppgift för Sveriges riksdag att fatta beslut om.

Utskottet hemställer

Beredskapshöjande åtgärder

1. beträffande *allmänna synpunkter på beredskapshöjande åtgärder*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.1.3) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande *framtida information*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N105 yrkande 1,

3. beträffande *planläggning för kärnkraftsberedskapen*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.2.3) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *förstärkning av civilförsvaret*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N112 yrkande 2,

5. beträffande *beredskapskompetensen i norra Sverige*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.3.3) och med avslag på motion 1986/87:N105 yrkande 5, motion 1986/87:N106, motion 1986/87:N111 yrkande 1, motion 1986/87:N112 yrkande 1, motion 1986/87:N113 yrkande 5 och motion 1986/87:N114 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande *informationshandbok*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.4.3) och med avslag på motion 1986/87:N114 yrkande 6 och motion 1986/87:N115 yrkandena 3–5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *alarmering*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.5.3) och med avslag på motion 1986/87:N105 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. beträffande *förvaltningsresurserna hos länsstyrelserna i länen med kärnkraftverk*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.6.3) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande *finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 1 momenten 1 och 2 och med avslag på motion 1986/87:N112 yrkande 4 och motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del
dels bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för beredskapsåtgärder i enlighet med vad som anges i propositionen,

dels till *Befolkningsskydd och räddningstjänst* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under fjärde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.,

10. beträffande *finansiering av de åtgärder som statens strålskyddsinstitut m. fl. avses genomföra*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 2 i ifrågavarande del (avsnitt 2) och med avslag på motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del till *Bidrag till statens strålskyddsinstitut* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under nionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

11. beträffande *strålningsmätberedskapen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N114 yrkandena 4, 5 och 10,

12. beträffande *extra medel till generaltullstyrelsen*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N105 yrkande 6,

13. beträffande *förrådshållning av jodtabletter*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N114 yrkande 9 och motion 1986/87:N115 yrkande 7,

14. beträffande *forskning*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del, motion 1986/87:N110 yrkande 3, motion 1986/87:N111 yrkande 2, motion 1986/87:N114 yrkande 7 och motion 1986/87:N115 yrkandena 1 och 6,

15. beträffande *inköp av kommunikationsutrustning*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 4 till *Länsstyrelserna m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under trettonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 500 000 kr.,

16. beträffande *miljökommission*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fö106 yrkande 1,

17. beträffande *utvärdering av länsstyrelsernas åtgärder*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fö103 yrkande 5 och motion 1986/87:N114 yrkande 11,

18. beträffande *utvärdering av erfarenheter från hälso- och sjukvården m. m.*

att riksdagen avslår motion 1986/87:N114 yrkande 8,

19. beträffande *utnyttjande av olika samhällssektorer i räddningsverksamheten*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Fö106 yrkande 2 och motion 1986/87:N105 yrkande 7,

Åtgärder för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige

20. beträffande *ersättning till jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretag*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 2 moment 2 till *Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 250 000 000 kr.,

21. beträffande *riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 2 moment 1 och med avslag på motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del, motion 1986/87:N109, motion 1986/87:N111 yrkande 4, motion 1986/87:N113 yrkande 7, motion 1986/87:N114 yrkande 2 och motion 1986/87:N115 yrkande 2 godkänner de riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall som redovisas i propositionen,

22. beträffande *ersättning till vidareförädlingsföretag*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 3 i ifrågavarande del till *Ersättning för merkostnader och förluster för vissa företag på grund av följdeffekter av Tjernobylolyckan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

23. beträffande *åtgärdsprogram för rennäringen*
att riksdagen med anledning av motion 1986/87:N104 yrkande 1, motion 1985/86:N107 yrkande 1 och motion 1986/87:N110 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. beträffande *renkonto*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N104 yrkande 2, motion 1986/87:N107 yrkande 2 och motion 1986/87:N110 yrkande 1,

25. beträffande *prisstödet till rennäringen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N104 yrkande 3,

26. beträffande *mätutrustning*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del och motion 1986/87:N111 yrkande 3,

27. beträffande *hälsoundersökningar*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N105 yrkande 2 och motion 1986/87:N114 yrkande 3,

Internationella åtgärder

28. beträffande *konventionen om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge*
att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

29. beträffande *konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 3 i ifrågavarande del godkänner konventionen om tidig information vid en kärnenergiolycka,

30. beträffande *anslutningen till internationella konventioner om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N113 yrkande 3,

31. beträffande *svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N113 yrkande 4,

32. beträffande *säkerhetshöjande åtgärder*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N112 yrkande 3,

33. beträffande *IAEA:s roll*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N105 yrkande 3 och motion 1986/87:N113 yrkande 2 i ifrågavarande del,

34. beträffande *internationell avveckling av kärnkraften*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N113 yrkandena 1 och 2, det senare i ifrågavarande del.

Stockholm den 9 december 1986

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Christer Eirefelt (fp), Lennart Pettersson (s) (mom. 3, 20–27), Rune Jonsson (s) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Ivar Franzén (c), Wivi-Anne Radesjö (s), Sten Svensson (m) (mom. 3, 20–27), Birgitta Johansson (s) (mom. 3, 20–27), Åke Wictorsson (s), Hadar Cars (fp) (mom. 3, 20–27), Per Westerberg (m), Bo Finnkvist (s) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Per-Ola Eriksson (c) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Jörn Svensson (vpk), Reynoldh Furustrand (s) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Sven-Åke Nygårds (s) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Per-Richard Molén (m), Gudrun Norberg (fp) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Lars Ahlström (m) (mom. 1, 2, 4–19, 28–34), Mats Lindberg (s) (mom. 3, 20–27), Elving Andersson (c) (mom. 3, 20–27) och Leo Persson (s) (mom. 3, 20–27).

Reservationer

1. Framtida information (mom. 2)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Det framstår i efterhand klart att betydligt mera omfattande säkerhetsåtgärder borde ha vidtagits med anledning av Tjernobylolyckan för att skydda befolkningen i de mest utsatta områdena. Verkningarna av olyckan är långt större än vad som hittills har framkommit. Det är också uppenbart att strålskyddsinstitutet noterade högre strålningsvärden än dem som institutet uppgav för allmänheten. Näringsutskottet vill därför instämma i den kritik av myndighetens informationsgivning som förs fram i motion 1986/87:N105 (vpk). Institutet ansåg tydligen att dess uppgift var att lugna och inte oroa befolkningen.

Näringsutskottet anser mot denna bakgrund att riksdagen som sin mening bör uttala att all information som i framtiden lämnas om effekterna av olyckan i Tjernobyl och andra liknande händelser skall vara korrekt och helt inriktad på människornas säkerhet och välbefinnande. Motion 1986/87:N105 (vpk) i ifrågavarande del tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *framtida information*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N105 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Planläggning för kärnkraftsberedskapen (mom. 3)

Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c), Hadar Cars (fp), Jörn Svensson (vpk) och Elving Andersson (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Näringsutskottet intar" och slutar med "näringsutskottets sida" bort ha följande lydelse:

Med instämmande i vad som sägs i denna del av frågan i den avvikande meningen (c) i försvarsutskottet anser näringsutskottet att riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna att de redovisade åtgärderna i förevarande del av propositionen inte är tillräckliga för att ge alla länsstyrelser en nödvändig kompetens i fråga om beredskap mot kärnkraftsolyckor.

3. Förstärkning av civilförsvaret (mom. 4)

Christer Eirefelt (fp) och Gudrun Norberg (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Näringsutskottet delar" och slutar med "motion 1986/87:N112 (fp)" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser, i likhet med folkpartiets representanter i försvarsutskottet, att det är angeläget att civilförsvarets enheter ges sådan utbildning att de omedelbart efter mobilisering kan klara av mycket svåra situationer för att rädda människor, t. ex. efter bombanfall. Ett civilförsvar med denna kvalitet har också stor användning för den fredstida räddningstjänsten, bl. a. i samband med radioaktivt nedfall.

Med hänsyn till att frågan om direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret kommer att behandlas i samband med nästa års försvarsbeslut anser näringsutskottet att riksdagen inte nu bör besluta om en förändring av principerna för utnyttjande av värnpliktiga. Ifrågavarande del av motion 1986/87:N112 (fp) avstyrks således.

4. Beredskapskompetensen i norra Sverige (mom. 5)

Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c), Jörn Svensson (vpk) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "motionsyrkandena avstyrks" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser att de åtgärder som försvarsministern redovisat i denna fråga inte är tillräckliga för att åstadkomma en erforderlig beredskapskompetens över hela landet. De aviserade insatserna i Västerbottens och Västernorrlands län bör – såsom uttalas i den avvikande meningen (c) i försvarsutskottets yttrande – sättas in i alla län som inte redan har en särskild beredskapskompetens.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad näringsutskottet här har anfört. Därmed tillgodoses helt de här behandlade önskemålen i motionerna 1986/87:N112 (fp) och 1986/87:N113 (c) samt väsentligen kravet i motion 1986/87:N105 (vpk). Ett uttalande av angiven innebörd skulle också i huvudsak tillmötesgå kraven i motion 1986/87:N106 (c) och i ifrågavarande delar av motionerna 1986/87:N111 (c) och 1986/87:N114 (c).

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *beredskapskompetensen i norra Sverige*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.3.3), med bifall till motion 1986/87:N112 yrkande 1 och motion 1986/87:N113 yrkande 5 och med anledning av motion 1986/87:N105 yrkande 5, motion 1986/87:N106, motion 1986/87:N111 yrkande 1 och motion 1986/87:N114 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Alarmering (mom. 7)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Näringsutskottet delar" och slutar med "näringsutskottets sida" bort ha följande lydelse:

Med instämmande i vad som anförs i motion 1986/87:N105 (vpk) anser näringsutskottet att åtgärder måste vidtas för att säkra en snabb alarmering över hela landet vid en kärnkraftsolycka. Alarmeringssystemet måste vara rikstäckande och möjliggöra att hela befolkningen tidigt blir förvarnad efter en olycka.

Enligt näringsutskottets mening bör riksdagen hos regeringen hemställa om förslag till åtgärder som säkrar en snabb alarmering över hela landet. Motion 1986/87:N105 (vpk) i nu aktuell del tillstyrks alltså.

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *alarmering*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 i ifrågavarande del (avsnitt 2.5.3) och med bifall till motion 1986/87:N105 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra (mom. 9)

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet ansluter sig till vad centerns företrädare i försvarsutskottet har uttalat i denna fråga. Det bör sålunda ankomma på de svenska

kärnkraftsföretagen att finansiera de beredskapshöjande åtgärder som företagens produktion erfordrar. Kostnaden för de i denna del av propositionen redovisade åtgärderna uppgår som nämnts till 11,5 milj. kr., vilket belopp företagen alltså bör täcka genom avgifter. Om riksdagen, i enlighet med vad som har föreslagits i det föregående (s. 40 f.), beslutar att beredskapskompetensen mot kärnkraftsolyckor skall höjas i alla län bör även denna kostnad finansieras av kärnkraftsföretagen.

Av det sagda följer att näringsutskottet tillstyrker ifrågavarande del av motion 1986/87:N113 (c) och avstyrker här aktuell del av propositionen vad gäller förslag om anslag för beredskapshöjande åtgärder. Näringsutskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter om uttag av avgifter från kärnkraftsföretagen i enlighet med vad som här har anförts.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra*

att riksdagen

dels med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 moment 1, med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del och med anledning av motion 1986/87:N112 yrkande 4 bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för beredskapsåtgärder i enlighet med vad utskottet har förordat,

dels med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del avslår proposition 1986/87:18 bilaga 1 moment 2.

7. Finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra (mom. 9)

Christer Eirefelt (fp) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets uppfattning bör kärnkraftsföretagen svara för kostnaden inte bara för utbyggnaden av alarmeringen utan även för informationshandboken. Kostnaderna bör täckas genom avgifter från företagen. Yrkandet i motion 1986/87:N112 (fp) tillstyrks sålunda.

Näringsutskottet föreslår mot denna bakgrund dels att riksdagen på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisar ett förslagsanslag av 3 milj. kr., dels att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter om uttag av avgifter från kärnkraftsföretagen i enlighet med vad som här har anförts.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra*

att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 1 momenten 1 och 2, med bifall till motion 1986/87:N112 yrkande 4 och

med anledning av motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del *dels* bemyndigar regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för beredskapsåtgärder i enlighet med vad utskottet har förordat,

dels till *Befolkningsskydd och räddningstjänst* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret under fjärde huvudtiteln 1986/87 anvisar ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

8. Finansiering av de åtgärder som statens strålskyddsinstitut m. fl. avses genomföra (mom. 10)

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "del avstyrks" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som i det föregående (s. 41 f.) har anförts angående finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra anser näringsutskottet att även de nu aktuella åtgärderna bör finansieras av kärnkraftsföretagen. Hela kostnaden om 28 milj. kr. bör sålunda täckas genom en höjning av avgiften till statens strålskyddsinstitut.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här har anfört. Därmed tillgodoses motion 1986/87:N113 (c) i nu behandlad del. Av det sagda följer att näringsutskottet avstyrker ifrågavarande del av propositionen.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

10. beträffande *finansiering av de åtgärder som statens strålskyddsinstitut m. fl. avses genomföra*

att riksdagen avslår proposition 1986/87:18 bilaga 2 i ifrågavarande del (avsnitt 2) och därvid med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 6 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Extra medel till generaltullstyrelsen (mom. 12)

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "I linje" och slutar med "större sammanhang" bort ha följande lydelse:

Med instämmande i vad som anförs i de avvikande meningarna i skatte- och jordbruksutskotten finner näringsutskottet det angeläget att importerade varor undersöks i strålningshänseende. Om tullverket behöver ytterligare resurser för att utföra sina uppgifter på detta område bör regeringen lägga fram förslag härom.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad näringsutskottet här har anfört. Ett sådant uttalande skulle väsentligen tillgodose motion 1986/87:N105 (vpk) i nu aktuell del.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *extra medel till generaltullstyrelsen*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:N105 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Förrådshållning av jodtabletter (mom. 13)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet ansluter sig till den ståndpunkt som centerns företrädare i socialutskottet har intagit angående motionerna om ökad förrådshållning av jodtabletter. Förråd av sådana tabletter bör, menar näringsutskottet, finnas i varje kommun. I annat fall kan tabletterna inte distribueras tillräckligt snabbt till befolkningen vid en akut situation. Den planerade utredningen i denna fråga bör ta sin utgångspunkt i en sådan lagerhållning.

Vad näringsutskottet här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed tillgodoses helt här behandlad del av motion 1986/87:N115 (c) och inte i ringa del motsvarande del av motion 1986/87:N114 (c).

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *förrådshållning av jodtabletter*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N115 yrkande 7 och med anledning av motion 1986/87:N114 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Forskning (mom. 14)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Näringsutskottet biträder" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet biträder de förslag om forskning som framförs i motionerna 1986/87:N108 (vpk) och 1986/87:N110 (vpk) och som har tillstyrkts i en avvikande mening (vpk) i jordbruksutskottet. En kartläggning med syfte att registrera befolkningens önskemål och synpunkter bör genomföras i ett område som har drabbats hårt till följd av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Enligt näringsutskottets mening finns det också skäl att begära en riktad uppdragsforskning för att få fram lämpliga typer av cesiumfritt renfoder.

Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad näringsutskottet här har anfört. Ifrågavarande delar av motionerna 1986/87:N108 (vpk) och 1986/87:N110 (vpk) tillstyrks sålunda. Ett uttalande av angiven innebörd skulle även i viss utsträckning tillmötesgå berörda delar av övriga här behandlade motioner.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

14. beträffande *forskning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del och motion 1986/87:N110 yrkande 3 och med anledning av motion

1986/87:N111 yrkande 2, motion 1986/87:N114 yrkande 7 och motion 1986/87:N115 yrkandena 1 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Miljökommission (mom. 16)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "I likhet" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser – med instämmande i vad som sägs av centerns företrädare i försvarsutskottet – att en parlamentariskt sammansatt miljökommission bör tillkallas. Kommissionens uppgifter bör i huvudsak vara de som har redovisats i motion 1986/87:Fö106 (c), vilken alltså i den delen tillstyrks av näringsutskottet. Regeringen bör med utgångspunkt i vad som här och i den avvikande meningen i försvarsutskottet har anförts dra försorg om att en miljökommission tillkallas.

dels att utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande *miljökommission*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Fö106 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall (mom. 21)

Christer Eirefelt (fp), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m) och Per-Richard Molén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 25 med "Näringsutskottet konstaterar" och slutar på s. 26 med "riktlinjer tillstyrks" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad jordbruksutskottet har anfört i denna fråga tillstyrker näringsutskottet regeringens förslag till riktlinjer i ersättningsfrågan. Här behandlade motionsyrkanden bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. De avstyrks följaktligen.

I detta sammanhang finner näringsutskottet skäl att fästa uppmärksamheten på behovet av en översyn av det tillämpade riktvärdet för cesium 137. Det värde som fastställdes omedelbart efter Tjernobylolyckan torde jämväl ha haft som utgångspunkt att fortsatt svensk export av livsmedel skulle underlättas.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här har anfört.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall*

att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:18 bilaga 2 moment 1 och med avslag på motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del, motion

1986/87:N109, motion 1986/87:N111 yrkande 4, motion 1986/87:N113 yrkande 7, motion 1986/87:N114 yrkande 2 och motion 1986/87:N115 yrkande 2 godkänner de riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall som redovisas i propositionen och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall (mom. 21)

Ivar Franzén (c) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 25 med "Näringsutskottet konstaterar" och slutar på s. 26 med "riktlinjer tillstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottets uppfattning måste det klart fastslås att alla – enskilda som företag – som har drabbats till följd av olyckan skall ha rätt till ersättning. Som framhålls i motion 1986/87:N113 (c) är det angeläget att varje ansökan om ersättning ges en seriös behandling utifrån de förutsättningar som gäller i det enskilda fallet. Någon slentrianmässig tillämpning av tidigare tillämpade ersättningsregler får sålunda inte förekomma. Det konkreta prövningsförfarandet bör ske på regional nivå. I de aktuella områdena måste också information om ersättningsmöjligheterna lämnas till alla berörda.

Under näringsutskottets behandling av riktlinjerna för ersättning till de drabbade har frågan om en översyn av det tillämpade riktvärdet för cesium 137 diskuterats. Näringsutskottet förutsätter att värdet har fastställts från hälsosynpunkt och ser därför ingen anledning till omprövning.

Näringsutskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet här har anfört. Därmed blir nu aktuell del av motion 1986/87:N113 (c) tillgodosedd. Ett uttalande av angiven innebörd skulle även i allt väsentligt tillgodose övriga här behandlade motionsyrkanden.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

> 21. beträffande *riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall*
>
> att riksdagen med anledning av proposition 1986/87:18 bilaga 2 moment 1, med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 7 och med anledning av motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del, motion 1986/87:N109, motion 1986/87:N111 yrkande 4, motion 1986/87:N114 yrkande 2 och motion 1986/87:N115 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Renkonto (mom. 24)

Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Näringsutskottet har" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet biträder jordbruksutskottets bedömning i denna fråga. Det är angeläget att den till följd av Tjernobylolyckan ökade utslaktningen av ren inte förorsakar en skärpt beskattning av renägarna. Mot denna bakgrund är näringsutskottet berett att förorda införandet av ett renkonto. Motionerna 1986/87:N104 (c), 1986/87:N107 (m) och 1986/87:N110 (vpk) tillstyrks sålunda, alla i berörd del.

dels att utskottet under 24 bort hemställa

24. beträffande *renkonto*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N104 yrkande 2, motion 1986/87:N107 yrkande 2 och motion 1986/87:N110 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Renkonto (mom. 24)

Christer Eirefelt (fp) och Hadar Cars (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Näringsutskottet har" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet biträder skatteutskottet i denna fråga. En omfattande utslaktning av ren till följd av Tjernobylolyckan och uppsatta riktvärden kan föranleda en önskan att utjämna resultaten över flera år. Som skatteutskottet har redovisat rymmer emellertid nuvarande bestämmelser flera möjligheter till resultatutjämning. Om det trots dessa möjligheter visar sig att renskötselföretagen drabbas av en skärpt beskattning till följd av en ökad slakt med anledning av olyckan bör åtgärder – t. ex. lättnader i beskattningen genom införande av något slags kontosystem – vidtas i syfte att begränsa skatteskärpningen. I likhet med skatteutskottet förutsätter näringsutskottet att sådana överväganden finns med i de fortsatta diskussionerna i ersättningsfrågan.

Med hänsyn till det nu sagda och med åberopande av vad skatteutskottet har anfört anser näringsutskottet att de nu aktuella yrkandena är tillgodosedda. Motionerna 1986/87:N104 (c), 1986/87:N107 (m) och 1986/87:N110 (vpk), alla i berörd del, avstyrks därför.

17. Mätutrustning (mom. 26)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Näringsutskottet ansluter" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser – med instämmande i vad som i denna fråga sägs i den avvikande meningen i jordbruksutskottet – att mätutrustning skall installeras i de till följd av Tjernobylolyckan mest drabbade kommunerna. Utrustning och provtagning bör bekostas av staten.

Motion 1986/87:N108 (vpk) i nu aktuell del tillstyrks sålunda av näringsutskottet, som föreslår att riksdagen gör ett uttalande av här angiven innebörd. Därmed skulle även ifrågavarande del av motion 1986/87:N111 (c) i allt väsentligt bli tillgodosedd.

dels att utskottet under 26 bort hemställa

26. beträffande *mätutrustning*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N108 i ifrågavarande del och med anledning av motion 1986/87:N111 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Hälsoundersökningar (mom. 27)

Ivar Franzén (c), Jörn Svensson (vpk) och Elving Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Näringsutskottet intar" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

I likhet med centerns och vänsterpartiet kommunisternas företrädare i socialutskottet finner näringsutskottet det angeläget att hälsoundersökningar erbjuds befolkningen i de till följd av Tjernobylolyckan värst drabbade områdena. Enligt näringsutskottets uppfattning måste allt göras för att så långt möjligt mildra verkningarna av denna olycka.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad näringsutskottet här har anfört. Detta skulle väsentligen tillgodse kraven i nu aktuella delar av motionerna 1986/87:N105 (vpk) och 1986/87:N114 (c).

dels att utskottet under 27 bort hemställa

27. beträffande *hälsoundersökningar*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:N105 yrkande 2 och motion 1986/87:N114 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

19. Anslutningen till internationella konventioner om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor (mom. 30)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Näringsutskottet delar" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar lagutskottets uppfattning. Händelsen i Tjernobyl visar det angelägna i att konventionerna får en så bred anslutning som möjligt. Regeringen bör därför ta initiativ i detta syfte. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ställa sig bakom vad utskottet här har anfört. Därmed tillgodoses motion 1986/87:N113 (c) i nu berörd del.

dels att utskottet under 30 bort hemställa

30. beträffande *anslutningen till internationella konventioner om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor (mom. 31)

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Näringsutskottet intar" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser i likhet med vad centerns företrädare i lagutskottet har anfört att beloppsgränserna för anläggningsinnehavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor bör bli föremål för en översyn. Arbetet måste bedrivas skyndsamt. Förslag till ändringar i atomansvarighetslagen bör kunna framläggas för riksdagen under år 1987. Formerna för översynsarbetet bör det ankomma på regeringen att bestämma.

Vad utskottet här har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det sagda innebär att näringsutskottet tillstyrker ifrågavarande del av motion 1986/87:N113 (c).

dels att utskottet under 31 bort hemställa

31. beträffande *svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N113 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Säkerhetshöjande åtgärder (mom. 32)

Christer Eirefelt (fp), Ivar Franzén (c), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Per-Richard Molén (m), Gudrun Norberg (fp) och Lars Ahlström (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Som en följd av händelsen i Tjernobyl bör, enligt utskottets mening, stor uppmärksamhet ägnas åt säkerheten vid kärnkraftverken i alla länder. Med instämmande i vad som anförs i motion 1986/87:N112 (fp) finner utskottet att Sverige genom IAEA bör framföra krav på att bl. a. Sovjetunionen noggrant skall redogöra för vilka säkerhetssystem som finns i kärnkraftverken. Regeringen bör också med större skärpa än hittills arbeta för att IAEA:s uppgifter utvidgas till att även omfatta säkerhetshöjande åtgärder vid befintliga kärnkraftverk. Organisationens stadgar bör, menar utskottet, ändras så att IAEA ges möjlighet att på eget initiativ företa inspektioner av säkerheten vid alla kärnkraftverk. Erforderliga bindande krav på säkerheten bör också upprättas inom organisationen.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ansluter sig till vad utskottet här har anfört. Motion 1986/87:N112 (fp) i nu aktuell del tillstyrks sålunda.

dels att utskottet under 32 bort hemställa

32. beträffande *säkerhetshöjande åtgärder*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N112 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. IAEA:s roll (mom. 33)

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Förutom att" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Förutom att IAEA:s uppgifter på säkerhetsområdet bör utökas anser utskottet – med instämmande i vad som anförs i motionerna 1986/87:N105 (vpk) och 1986/87:N113 (c) – att organisationens uppgift att främja den fredliga användningen av kärnenergi bör upphöra. Denna uppgift går, enligt utskottets mening, inte att förena med arbetet för att begränsa kärnvapenspridningen. Regeringen bör därför ta initiativ med syfte att åstadkomma en förändring av IAEA:s stadgar i enlighet med motionärernas förslag. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av den innebörden.

dels att utskottet under 33 bort hemställa

33. beträffande *IAEA:s roll*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N105 yrkande 3 och motion 1986/87:N113 yrkande 2 i ifrågavarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Internationell avveckling av kärnkraften (mom. 34)

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Utskottet avstyrker" och slutar med "beslut om" bort ha följande lydelse:

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl illustrerar hur svårt det är för en enskild stat att isolera sig från riskerna med andra länders kärnkraftsproduktion. Som anförs i motion 1986/87:N113 (c) bör därför Sverige i olika internationella organ – främst IAEA – informera om bakgrunden till vårt beslut att avveckla kärnkraften. Utskottet instämmer också med förslaget i nämnda motion om att regeringen bör verka för att IAEA på sikt får i uppgift att främja en säker avveckling av kärnkraften. Organisationen bör bl. a. fortlöpande sprida information om riskerna med kärnkraften och om möjligheterna till alternativ energiproduktion.

Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed blir nu berörd del av motion 1986/87:N113 (c) tillgodosedd.

dels att utskottet under 34 bort hemställa

34. beträffande *internationell avveckling av kärnkraften*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:N113 yrkandena 1 och 2, det senare i ifrågavarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Skatteutskottets yttrande 1986/87:1 y

NU 1986/87:12
Bilaga 1

om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan (prop. 1986/87:18)

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har anhållit om yttrande från skatteutskottet över vissa yrkanden i några av de motioner som väckts med anledning av proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan. Skatteutskottet får med anledning härav anföra följande.

I propositionen föreslås bl. a. vissa beredskapshöjande åtgärder som regeringen bedömt som så angelägna att de bör genomföras nu, utan att man avvaktar pågående utredningar. Dit hör främst olika åtgärder inom räddningsverkets område, bl. a. planläggning för kärnkraftsberedskapen, höjning av beredskapskompetensen i norra Sverige, utarbetande av en informationshandbok för kärnkraftsolyckor och utbyggnad av alarmeringen vid kärnkraftverken. Handlingsprogrammet bygger på förslag som statens strålskyddsinstitut (SSI) lagt fram i en skrivelse till regeringen den 15 augusti 1986.

I motion N105 – en partimotion från vpk – yrkas bl. a. att ytterligare resurser tillförs generaltullstyrelsen (GTS) i enlighet med vad GTS begärt i ett remissvar över SSI:s ovannämnda skrivelse. I detta remissyttrande har GTS framhållit att skyddet längs rikets gränser också måste förstärkas, bl. a. i fråga om utrustning för att kunna mäta radioaktivitet på varor m. m. som passerar gränserna.

Enligt utskottets mening förtjänar de problem som motionärerna tagit upp att undersökas närmare. Frågan om vilka åtgärder som på längre sikt bör vidtas för att öka säkerheten i Sverige vid större radioaktiva utsläpp och i vad mån sådana åtgärder bör påverka tullens resurstilldelning bör emellertid enligt utskottets mening bedömas i ett större sammanhang, och det får i första hand anses ankomma på GTS att närmare utreda och precisera behoven. Med hänsyn till att GTS redan uppmärksammat frågan avstyrker utskottet motionen i nu berörd del.

I propositionen redovisas också vissa åtgärder som vidtagits för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige. Riktlinjerna är att drabbade jordbruks-, trädgårds- och renskötselföretagare såvitt möjligt skall hållas skadeslösa för sina merkostnader och sitt inkomstbortfall på grund av Tjernobylolyckan. För renskötselföretagens vidkommande har man påbjudit slaktning på kontrollslakteri av renar från nedsmittade områden inom vissa län, varvid ersättning motsvarande marknadspriset utgår till renägarna.

Sådan ersättning utgår även om djurkroppen inte kan godkännas som livsmedel på grund av för hög cesiumhalt. Ersättning kan också utgå för tidigareläggning av slakt, utfodring av renar och för merkostnader för anskaffning av matrenar.

I motion N104 av Martin Olsson och Karin Israelsson (båda c) begärs bl. a. införande av ett s. k. renkonto – motsvarande det nuvarande skogskontot – att användas fr. o. m. inkomståret 1986 för att stimulera till ökad slakt. Motionärerna pekar på att Svenska samernas riksförbund i en framställning till regeringen framhållit att en ökad slakt av olika skäl är viktig i såväl nedfallsdrabbade som andra områden. I vad gäller de förra områdena skulle en ökad slakt minska kostnaderna för utfodring och/eller kontroll av renar, och i fråga om de senare skulle ett ökat slaktuttag motverka att renköttet förlorade marknadsandelar som det kan bli kostsamt att ta igen senare. Motionärerna anser att ett renkonto skulle ha stor betydelse som en del i det samlade åtgärdsprogram som måste sättas in till följd av det radioaktiva nedfallet.

Även i motionerna N107 av Hans Dau och Ingrid Hemmingsson (båda m) och N110 av Paul Lestander m. fl. (vpk) begärs med liknande motivering att ett renkonto uppbyggt efter i stort sett samma principer som skogskontot införs för inkomsterna i år.

Regler om skogskonto återfinns i skogskontolagen (1954:142). Syftet med skogskontobestämmelserna är att möjliggöra en inkomstutjämning mellan skilda beskattningsår. Genom insättning på ett särskilt bankkonto (skogskonto eller skogsskadekonto) kan en skattskyldig med oregelbundna skogsinkomster erhålla uppskov med beskattningen till dess uttag görs från kontot. Reglerna gäller endast sådana skattskyldiga som kan drabbas av skatteprogression, dvs. fysiska personer och dödsbon.

Departementschefen framhåller att det är en angelägen uppgift att bevara och utveckla den samiska kulturen. Utskottet delar denna uppfattning och har också förståelse för motionärernas vilja att förhindra att ersättningarna till renskötselföretagen urholkas av ett på grund av skatteprogressionen alltför stort skatteuttag när nu ett stort antal renar måste slaktas under kort tid. Utskottet vill i detta sammanhang peka på att det inom gällande regelsystem finns vissa möjligheter till resultatutjämning, t. ex. genom lagervärderingen. Utskottet tänker närmast på supplementärregel I som i praktiken innebär att försäljningsinkomsterna kan delas upp på tre år. Vidare bör nämnas möjligheterna till avsättning till investeringsreserv och avsättning till resultatutjämningsfond. Utskottet förutsätter att renskötselföretagen genom lämpliga insatser hålls informerade om dessa och andra möjligheter till resultatutjämning.

Utskottet vill likväl inte utesluta att det i vissa fall kan förekomma problem av det slag motionärerna nämner, exempelvis vid extremt hög utslaktning. Om det visar sig att vissa renskötselföretag drabbas av onormalt höga skattesatser på inkomster som kan antas härröra från den slakt som hänger samman med Tjernobylolyckan bör enligt utskottets mening åtgärder vidtas för att så långt som möjligt eliminera dessa effekter. Detta kan ske genom lättnader i beskattningen – exempelvis genom något slags kontosystem, t. ex. ett konto där slaktinkomsterna för i år och nästa år kan stå inne under

högst fem år. Utskottet förutsätter att detta beaktas vid de fortsatta övervägandena om ersättning till renskötselföretagen. De nu behandlade motionsyrkandena torde därmed få anses tillgodosedda..

Stockholm den 18 november 1986

På skatteutskottets vägnar

Jan Bergqvist

Närvarande: Jan Bergqvist (s), Knut Wachtmeister (m), Olle Westberg (s), Kjell Johansson (fp), Stig Josefson (c), Torsten Karlsson (s), Bo Lundgren (m), Anita Johansson (s), Lars Hedfors (s), Britta Bjelle (fp), Karl Björzén (m), Bruno Poromaa (s), Karl-Anders Petersson (c), Sverre Palm (s) och Paul Lestander (vpk).

Avvikande meningar

Frågan om ökade resurser till tullverket

1. Stig Josefson (c), Karl-Anders Petersson (c) och Paul Lestander (vpk) anser att det avsnitt av utskottets yttrande på s. [51] som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

GTS har enligt propositionen (s. 18–19) betonat att gränsöverskridandet av varor, transportmedel och personer är betydande och som exempel anfört att nästan 13 000 ton köksväxter importerats under år 1985 bara från Östeuropa. Utan adekvata kontrollmöjligheter anser sig GTS inte kunna ge några garantier för att t. ex. radioaktivt smittade ämnen inte passerar gränserna. Styrelsen anför vidare att tullverkets personal var osäker på riskerna för att inkommande varor och transportmedel skulle vara radioaktivt smittade efter Tjernobylolyckan och att denna osäkerhet består. GTS slutsats är därför att skyddet längs landets gränser måste förstärkas, t. ex. i fråga om mätutrustning. Vid en kärnkraftsolycka utomlands torde detta enligt GTS vara lika betydelsefullt som att man har möjlighet att utföra mätning på t. ex. grödor inom landet.

Utskottet anser att GTS påpekanden är välgrundade och att regeringen bör beakta dessa. Om ytterligare resurser behövs för att tullverket skall kunna fullgöra sina uppgifter på detta område bör regeringen lägga fram förslag härom. Enligt utskottets uppfattning bör näringsutskottet föreslå riksdagen att med anledning av motionsyrkandet göra ett tillkännagivande med denna innebörd.

Frågan om införande av renkonto

2. Jan Bergqvist, Olle Westberg, Torsten Karlsson, Anita Johansson, Lars Hedfors, Bruno Poromaa och Sverre Palm (alla s) anser att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. [52] med "Departementschefen framhåller" och slutar på s. [53] med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Utskottet har förståelse för motionärernas vilja att förhindra att ersättningarna till renskötselföretagen urholkas av ett på grund av skatteprogressionen alltför stort skatteuttag till följd av att ett stort antal renar måste slaktas på kort tid. Utskottet är emellertid inte övertygat om att ett konto av den typ motionärerna föreslår är ett effektivt och ändamålsenligt sätt att uppnå detta mål. Renskötselföretagen redovisar under normala år låga inkomster. Enligt en tidigare utredning (SOU 1983:67) uppgick inkomsterna av renskötsel för ett genomsnittshushåll under år 1980 inte till mer än 27 000 kr. Ofta delas inkomsten dessutom upp på flera personer. På samma sätt som gäller för andra företag kan varierande resultat i renskötseln jämnas ut med hjälp av reglerna om lagervärdering, resultatutjämningsfond och allmän investeringsreserv. Av speciell betydelse vid lagervärderingen är supplementärregel I. Denna regel gör det möjligt för en renägare att fördela inkomsten från en tidigarelagd slakt över en treårsperiod. Utskottet förutsätter att renskötselföretagen genom lämpliga insatser hålls informerade om dessa och andra möjligheter till resultatutjämning. I sammanhanget vill utskottet också nämna att en renägare som upphör med sin verksamhet och avvecklar innehavet av renar kan tillämpa reglerna om ackumulerad inkomst på slaktersättningen. I princip innebär det att ersättningen i progressionshänseende kan fördelas på upp till 10 år.

Vad nu sagts har betydelse vid bedömningen av det eventuella behovet av ett renkonto. De tekniska problemen med en ny kontoform måste också beaktas. Under senare år har åtgärder vidtagits för att förenkla skattesystemet, men systemet är alltjämt mycket svåröverskådligt. Till det som gör systemet komplicerat hör alla de konton (fonder) som finns. Varje ytterligare konto kräver mer av lagreglering, ändringar i datarutiner och blanketter, uppgiftslämnande och informations- och kontrollinsatser. Ett nytt konto bör därför införas endast om det är klarlagt att det föreligger ett behov som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att näringsutskottet bör avstyrka även de nu behandlade motionsyrkandena.

Lagutskottets yttrande 1986/87:1 y

om ändring av atomansvarighetslagen

NU 1986/87:12
Bilaga 2

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har beslutat att inhämta lagutskottets yttrande över motion 1986/87:N113 av Ivar Franzén m. fl. (c) såvitt avser yrkande 4. I motionen, som väckts med anledning av proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan, yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa att en översyn sker av gällande svenska bestämmelser i atomansvarighetslagen för ersättning vid atomolyckor och att regeringen därefter återkommer till riksdagen med förslag om förändringar, innebärande såväl ett ökat skadeståndsansvar som ett vidgat försäkringsansvar av former och nivåer för ersättning vid atomolyckor i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna framhåller att Tjernobylolyckan aktualiserar frågan hur de som drabbats av kärnkraftsolyckor skall få ersättning. Enligt motionärerna måste ersättningsfrågorna lösas inom ramen för nuvarande försäkrings- och skadeståndssystem. I princip bör kärnkraftsföretagen bära hela ersättningsansvaret. Motionärerna påpekar emellertid att ett så långtgående ansvar inte torde kunna genomföras. Ett större ansvar än det som för närvarande gäller bör dock kunna åläggas företagen. Vidare bör en höjning ske av maximibeloppet, som kan utgå vid olyckor. Enligt motionärerna bör förslag föreläggas riksdagen om ett förbättrat ersättningsskydd vid atomolyckor som innefattar bl. a. ett väsentligt större skadeståndsansvar och ett mera marknadsanpassat försäkringsbelopp för anläggningshavare.

Lagutskottet får anföra följande.

Internationella bestämmelser om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor finns i en år 1960 i Paris avslutad konvention om skadeståndsansvar på atomenergins område. Konventionen jämte ett år 1964 avslutat tilläggsprotokoll trädde i kraft den 1 april 1968. Med *Pariskonventionen* avses i fortsättningen konventionen i dess lydelse enligt 1964 års tilläggsprotokoll. Den har ratificerats av 14 västeuropeiska stater, inbegripet Sverige.

Enligt Pariskonventionen är innehavaren av en atomanläggning ansvarig för skador som uppkommer i samband med driften av anläggningen oberoende av vållande, dvs. på objektiv grund. Ansvarigheten skall vara begränsad till visst belopp för varje olycka och den skall vara täckt av försäkring eller annan ekonomisk garanti.

År 1963 avslutades i Bryssel en konvention om supplerande statsansvar. Konventionen, som i det följande benämns *tilläggskonventionen*, är ett komplement till Pariskonventionen. Tilläggskonventionen jämte ett år 1964

avslutat tilläggsprotokoll trädde i kraft den 4 december 1974 och har tillträtts av tio av Pariskonventionens stater. Tilläggskonventionen syftar till en civilrättslig reglering av frågan om ersättning av statsmedel vid stora olyckor. Enligt tilläggskonventionen utgår supplerande ersättning av statsmedel i den mån ansvarighetsbeloppet enligt Pariskonventionen inte förslår till full ersättning åt de skadelidande. Även ansvarigheten enligt tilläggskonventionen är begränsad till visst belopp för varje olycka.

År 1982 antog OECD:s råd ett tilläggsprotokoll till Pariskonventionen och ett tilläggsprotokoll till tilläggskonventionen. Protokollen innebar bl. a. den ändringen att den maximala ersättning som kan utgå av statsmedel höjts och att samtliga beloppsgränser numera uttrycks i särskilda dragningsrätter, en av internationella valutafonden använd beräkningsenhet. Tilläggsprotokollen har tillträtts av Sverige (prop. 1981/82:163; LU 1982/83:15).

Ersättningssystemet enligt de två konventionerna innebär i korthet följande. Systemet är indelat i tre steg. Ersättning utgår i första hand från anläggningsinnehavarens ansvarighetsbelopp, dvs. normalt ur dennes försäkring. Ansvarighetsbeloppet skall utgöra 15 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 126 miljoner svenska kronor). En konventionsstat får dock med beaktande av möjligheten till försäkringstäckning genom nationell lag fastställa ett högre eller lägre belopp, dock lägst 5 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 42 miljoner svenska kronor). Skulle ansvarighetsbeloppet inte räcka för att ge alla skadelidande full ersättning betalas i ett andra steg ersättning av den stat där den skadevållande anläggningen ligger upp till ett sammanlagt belopp på 175 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 1,45 miljarder svenska kronor). Skulle inte heller detta belopp räcka, utgår ersättning enligt tredje steget upp till sammanlagt 300 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 2,52 miljarder svenska kronor). Ersättningarna inom detta steg betalas av statsmedel, som skall ställas till förfogande gemensamt av samtliga stater, som har tillträtt tilläggskonventionen, efter särskild angiven fördelningsgrund.

Bestämmelser om atomansvarighet finns för svensk del i *1968 års atomansvarighetslag*. Denna lag grundar sig på Pariskonventionen och tilläggskonventionen jämte tilläggsprotokollen. Atomanläggningsinnehavarens ansvarighet (första steget) har i lagen fastställts till 500 milj. kr. Ansvarigheten skall vara täckt av en obligatorisk försäkring som skall beräknas så att den motsvarar 120 % av ansvarighetsbeloppet. Den högsta sammanlagda ersättning som utgår enligt lagen (första–tredje steget) är i enlighet med tilläggskonventionsbestämmelserna begränsad till 300 miljoner dragningsrätter per olycka. Gränsen mellan andra och tredje steget har inte tagits in i atomansvarighetslagen eftersom gränsdragningen har betydelse endast för det inbördes förhållandet mellan konventionsstaterna.

Utöver det första–tredje steget finns i atomansvarighetslagen ett fjärde steg som innebär ett civilrättsligt ansvar för svenska staten. Detta ansvar som saknar motsvarighet i konventionerna infördes i samband med att Sverige tillträdde 1982 års tilläggsprotokoll. Gränsen för statsansvaret är satt så att det sammanlagda beloppet som står till förfogande för dem som lider skada på grund av driften av en atomanläggning uppgår till 3 miljarder kronor per olycka. Ansvaret är i princip begränsat till skador i Danmark, Finland, Norge

och Sverige som orsakas av en svensk atomanläggning. Slutligen finns i lagen en allmän bestämmelse om supplerande ersättning av statsmedel i sådana fall då atomansvarighetslagen inte förslår till full ersättning. Gottgörelsen bör i sådana fall utgå av statsmedel enligt grunder som fastställs av riksdagen i särskild lag.

Vid behandlingen av frågan om Sveriges tillträde till tilläggsprotokollen och det förslag till ändringar av atomansvarighetslagen som krävdes för ett tillträde övervägde lagutskottet ingående spörsmålet om begränsningen av anläggningshavarens ansvar med anledning av två motioner. Utskottet framhöll därvid till en början att anläggningshavarens ansvarighetsbegränsning inte hade samma betydelse för den skadelidande som tidigare med hänsyn till det statsansvar som kom till genom tilläggskonventionen. Avgörande för frågan om ansvarighetsbegränsningens storlek blev därför enligt utskottet hur stor del av skadekostnaderna som bör belasta atomanläggningens innehavare. Utskottet delade därvidlag den i propositionen och av motionärerna framförda uppfattningen att ansvarighet för atomskador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Samtidigt framhöll utskottet att det inte torde vara förenligt med Pariskonventionen att ålägga anläggningshavaren obegränsad ansvarighet. Att Sverige skulle lämna konventionen och ställa sig utanför det ersättningssystem som gäller i Västeuropa kunde inte komma i fråga. En begränsning av ansvarighetsbeloppet måste därför bibehållas.

Enligt utskottets mening borde vid prövningen av frågan om ansvarighetsbeloppets storlek väsentlig betydelse tillmätas möjligheten att täcka ansvarigheten genom försäkring. Försäkring för atomskada meddelas i Sverige av svenska atomförsäkringspoolen för de svenska försäkringsbolag som åtar sig ansvarighet för dylika skador. De försäkringar som tecknas av den svenska atomförsäkringspoolen återförsäkras i de atomförsäkringspooler som finns i övriga länder i Västeuropa samt i USA och i Japan. De högsta belopp för vilka försäkring på den vanliga försäkringsmarknaden krävdes i Europa var då ca 600 milj. kr. Enligt den då aktuella propositionen torde den tillgängliga försäkringskapaciteten vara ungefär densamma i alla konventionsstater. Eftersom försäkringen enligt 23 § atomansvarighetslagen som regel måste tecknas så att den motsvarar minst 120 % av ansvarighetsbeloppet, innebar den i propositionen föreslagna höjningen av ansvarighetsbeloppet till 500 milj. kr. att försäkring måste tecknas för 600 milj. kr. Något faktiskt utrymme för att teckna ansvarighetsförsäkring för ett väsentligt högre ansvarighetsbelopp än 500 milj. kr. fanns enligt utskottet inte då.

Med hänsyn till det anförda ansåg utskottet att någon omgående omprövning av ansvarighetsbegränsningen inte borde komma till stånd. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen med hänsyn till frågans vikt noga följde utvecklingen på området. Eftersom anläggningshavarens ansvarsbegränsning inte är bunden till Pariskonventionens beloppsgräns borde enligt utskottet ändringar i ansvarighetsbeloppen övervägas oftare än som dittills varit fallet.

Också begränsningen av det särskilda civilrättsliga ansvaret för svenska staten övervägdes ingående av utskottet, som därvid påpekade att statsansvaret enligt tilläggsprotokollen uppgick till 1,9 miljarder kronor när

propositionen beslutades. Det extra ansvaret för svenska staten innebar alltså en förhöjning med 50 %. Vid riksdagsbehandlingen hade bilden ändrats på grund av devalvering och andra ändringar i valutakurserna. Enligt utskottet var statsansvaret till följd av tilläggsprotokollen 2,4 miljarder kronor, och det extra ansvaret utgjorde bara en förhöjning med 25 %. På grund av svårigheten att överblicka utvecklingen på valutamarknaden fann sig utskottet dock inte böra förorda någon ändring av beloppsgränsen. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen följde utvecklingen och återkom till riksdagen med förslag till höjning av beloppsgränsen om detta visade sig erforderligt.

Då frågan om ersättningsansvaret vid atomskador nu åter aktualiserats vill utskottet än en gång stryka under att ansvarigheten för sådana skador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Som motionärerna påpekar kan dock anläggningshavaren inte åläggas en obegränsad ansvarighet, utan någon begränsning av ansvarighetsbeloppet måste uppställas. Av redovisningen ovan framgår att det var av försäkringstekniska skäl som utskottet då frågan prövades hösten 1982 inte ansåg sig kunna förorda att gränsen för anläggningshavarens ansvar sattes högre än 500 milj. kr. Enligt utskottets mening är det inte uteslutet att under de gångna fyra åren förhållandena på försäkringsområdet ändrats så att en höjning av ansvarighetsbeloppet kan ske. Det är också möjligt att det kan finnas utrymme för en justering uppåt av beloppsgränsen för det särskilda civilrättsliga ansvar som svenska staten tagit på sig genom atomansvarighetslagen. På grund av förändringar i valutakurserna innebär det extra statsansvaret för närvarande en höjning med knappt 20 %.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att tiden nu kan vara mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningshavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor. I ärendet saknas emellertid tillräckligt underlag för att utskottet skall kunna bedöma i vad mån en höjning kan ske. Mot bakgrund av vad utskottet uttalade år 1982 utgår utskottet från att regeringen nu tar upp frågan till prövning. Något särskilt tillkännagivande i saken från utskottets sida är därför inte erforderligt. Utskottet förordar således att motion N113 yrkande 4 inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd.

Avslutningsvis vill lagutskottet med anledning av vad som i övrigt anförs i motionen framhålla att det är angeläget att de internationella överenskommelserna på atomansvarighetens område får en så bred anslutning som möjligt. Utskottet vill därför understryka vikten av att regeringen verkar för att stater som utnyttjar kärnkraft och som ännu inte tillträtt Pariskonventionen jämte tilläggskonventionen och ändringsprotokollen ansluter sig till överenskommelserna.

Stockholm den 18 november 1986

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Ewa Hedkvist Petersen (s), Hans Rosengren (s) och Ewy Möller (m).

Avvikande mening

Martin Olsson och Marianne Karlsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. [58] som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till det anförda och mot bakgrund av erfarenheterna från Tjernobylolyckan anser utskottet i likhet med motionärerna att tiden nu är mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningshavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor. I ärendet saknas emellertid tillräckligt underlag för att utskottet skall kunna bedöma i vad mån en höjning kan ske. Frågan bör därför bli föremål för en översyn. Det bör ankomma på regeringen att bestämma formerna för översynsarbetet. Utskottet vill dock understryka att arbetet bör bedrivas skyndsamt och med målsättningen att förslag till ändringar i atomansvarighetslagen skall framläggas för riksdagen under år 1987.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion N113 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Försvarsutskottets yttrande 1986/87:1 y

över bilaga 1 i proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan jämte motioner

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 14 oktober 1986 i fråga om proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan jämte eventuella motioner anhållit om yttrande av försvarsutskottet såvitt avser bilaga 1 i propositionen. Bilagan gäller dels beredskapshöjande åtgärder, dels information till riksdagen om en konvention som har utarbetats inom Internationella atomenergiorganet och som regeringen avser att senare underställa riksdagen.

1. Beredskapshöjande åtgärder

I propositionen lämnas inledningsvis en redogörelse för kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen natten mellan den 25 och 26 april 1986. Härefter redovisas åtgärder som regeringen och myndigheterna i Sverige har vidtagit.

Beträffande beredskapshöjande åtgärder föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att besluta om föreskrifter rörande avgifter för sådana åtgärder i enlighet med vad föredragande statsrådet – försvarsminister Roine Carlsson – har förordat. Vidare föreslår regeringen att riksdagen anvisar 6 milj. kr. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87. Slutligen lämnas riksdagen tillfälle att ta del av vad försvarsministern har anfört i övrigt om åtgärderna för att höja beredskapen vid kärnkraftsolyckor.

Motioner

Med anledning av proposition 1986/87:18 har väckts tolv motioner, 1986/87:N104 – N115. Flertalet av motionerna innehåller yrkanden som hänför sig till bilaga 1 i propositionen. Försvarsutskottet redovisar och kommenterar sådana yrkanden i det följande. Avslutningsvis behandlas några motionsyrkanden med viss anknytning till bilaga 1. Några av dem tillhör motioner som under våren 1986 har väckts med anledning av proposition 1985/86:170. Övriga motionsyrkanden i ärendet har ansetts tillhöra annat utskotts beredning.

Försvarsutskottet

Försvarsministern påminner om att regeringen i proposition 1985/86:170 om räddningstjänstlag, m. m. har föreslagit att föreskrifterna i atomskyddslagen

tas in i en ny räddningstjänstlag utan några större sakliga ändringar. Försvarsutskottet svarar för beredningen av nämnda proposition. Ett betänkande (FöU 1986/87:2) över propositionen jämte motioner beslutas i omedelbar anslutning till detta yttrande. Utskottet föreslår i betänkandet att räddningstjänstlagen träder i kraft den 1 januari 1987.

Allmänna synpunkter på beredskapshöjande åtgärder

En av de slutsatser som går att dra av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl är enligt försvarsministern att det inte går att geografiskt avgränsa det område som kan drabbas av nedfall efter en sådan olycka. Detta gäller oavsett om utsläppet har skett inom eller utom landet. Mot bakgrund härav är det enligt hans mening angeläget att omedelbart vidta åtgärder för att höja beredskapen inom landet. De åtgärder som avses är grundade på förslag i augusti 1986 från statens strålskyddsinstitut och remissyttranden över dessa.

Försvarsministern uttalar i detta sammanhang

- att bildandet av statens räddningsverk den 1 juli 1986 och proposition 1985/86:170 om ny räddningstjänstlag, m. m. kommer att leda till en naturligare rollfördelning mellan olika myndigheter och därmed till en bättre beredskap,
- att det är viktigt att de länsstyrelser som har särskilda resurser och särskild kompetens på området i händelse av en kärnkraftsolycka ges i uppdrag att biträda näraliggande länsstyrelser i den utsträckning som erfordras,
- att länsstyrelserna bör kunna knyta extern personal – bl. a. kvalificerade brandingenjörer från de större kommunernas brandförsvar – till beredskapsorganisationen.

Försvarsutskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern anfört om beredskapshöjande åtgärder i denna del. Med anledning av Tjernobylolyckan har konstaterats brister i den svenska beredskapen för radioaktiva utsläpp. Regeringen och berörda myndigheter har vidtagit en rad åtgärder. Utredningar har påbörjats och i vissa fall redan slutförts. Ytterligare åtgärder övervägs, förbereds eller pågår. Många av de motionsvis föreslagna åtgärderna bearbetas alltså redan. Utskottet återkommer härtill i det följande.

Statens kärnkraftinspektion (SKI) och statens strålskyddsinstitut (SSI) beslöt den 20 maj 1986 med anledning av olyckan i Tjernobyl att undersöka hur beredskapen och verksamheten i övrigt har fungerat inom myndigheternas ansvarsområden. Undersökningen skulle även avse förslag till förbättringar i beredskapen eller verksamheten i övrigt. Till utredningsman utsågs generaldirektören Göran Steen, statens haverikommission. Han lämnade i mitten av oktober delrapporten Beredskap efter Tjernobyl. Den innehåller bl. a. förslag till ny beredskapsorganisation och behandlar förvarningssystem, larmsystem, organisationsfrågor, m. m.

Yrkande 1 i motion N105 (vpk) gäller framtida information om effekterna av händelser som Tjernobylolyckan. Motionärerna anknyter till kritik som har framförts bl. a. om motstridig information från myndigheter.

Efter Tjernobylolyckan uppstod en komplicerad situation med stort behov av information till allmänheten, betydande svårigheter för berörda myn-

digheter och mycket stort engagemang från massmediernas sida. Situationen var inte tillräckligt förutsedd av någon. Människor upplevde att det sammanlagda utbudet av uppgifter om konsekvenserna i Sverige inte skingrade deras ovisshet och oro. Det är därför angeläget att analysera informationsproblemen i samband med Tjernobylolyckan. Generaldirektören Steen kommer att behandla sådana frågor i en särskild rapport. Som framgår av det följande kommer att utarbetas en informationshandbok för olycksberedskap vid kärnkraftsolyckor. Motionsyrkandet bör inte föranleda något uttalande av riksdagen.

Regeringen uppdrog den 7 maj 1986 åt rådet för långsiktiga elanvändnings- och elproduktionsfrågor (energirådet) att mot bakgrund av olyckan i Tjernobyl på nytt pröva de grundläggande frågorna om kärnkraftens säkerhet m. m. I uppdraget ingick bl. a. att lämna förslag som ökar säkerheten i Sverige vid kärnkraftsolyckor utomlands. Samtidigt tillkallade statsrådet Birgitta Dahl en expertgrupp för att utarbeta underlag till energirådet.

Nämnda expertgrupp har i slutet av oktober lämnat rapporten Efter Tjernobyl (Ds I 1986:11). Expertgruppen förordar att frågan om ytterligare förstärkning och andra åtgärder beträffande beredskapen mot kärnkraftsolyckor tas upp till noggrant övervägande på basis av tillgängligt material, inkl. delrapporten Beredskap efter Tjernobyl.

Energirådet har i början av november 1986 till regeringen överlämnat expertgruppens rapport m. m. Rådet föreslår att beredskapsfrågorna ytterligare övervägs i en särskild utredning.

Det är mot denna bakgrund riksdagen nu har att ta ställning till redovisningar och förslag beträffande åtgärder som kan höja beredskapen mot kärnkraftsolyckor redan på kort sikt. Försvarsutskottet räknar med att regeringen kommer att tillsätta en utredning om beredskapsfrågorna i enlighet med energirådets förslag.

Planläggning för kärnkraftsberedskapen

Försvarsministern påpekar att enligt 28 § förslaget till räddningstjänstlag får alla länsstyrelser ett ansvar för åtgärder till skydd av allmänheten vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning liksom vid överhängande fara för sådant utsläpp.

Försvarsministern uttalar

- att statens räddningsverk bör få i uppdrag att ta fram riktlinjer för länsstyrelsernas planläggning för sitt ansvar enligt räddningstjänstlagen,
- att han avser att senare föreslå regeringen uppdra åt räddningsverket att i samråd med bl. a. SSI undersöka möjligheterna att komplettera beredskapen mot kärnkraftsolyckor till att i begränsad omfattning gälla samtliga län genom att utnyttja befintlig räddningstjänst- och civilförsvarsplanläggning för beredskapsåtgärder.

Försvarsutskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört om planläggning för kärnkraftsberedskapen.

Försvarsutskottet anser det vara viktigt att alla länsstyrelser har en grundkompetens i fråga om beredskap vid kärnkraftsolyckor. Genom de

åtgärder som försvarsministern redovisar i denna del avses även länsstyrelserna i län utan kärnkraftverk få en sådan grundkompetens. Härtill kommer ett planerat samarbete mellan länsstyrelser med olika kompetens och de ytterligare åtgärder som kan bli följden av genomfört eller föreslaget utredningsarbete.

I motion N112 (fp) finns ett yrkande om förstärkning av civilförsvaret. Motionärerna påminner om folkpartiets förslag i andra sammanhang att 2 000 värnpliktiga om året direktrekryteras och utbildas för civilförsvarsuppgifter. En sådan förstärkning skulle enligt deras mening medföra särskilt påtagliga fördelar vid fara för radioaktivt nedfall.

Frågan om direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret behandlas av 1984 års försvarskommitté och torde därmed bli aktuell i samband med riksdagens långsiktiga försvarsbeslut i slutet av det nu pågående riksmötet. Riksdagen bör enligt försvarsutskottets mening inte i detta sammanhang ta ställning till en förändring av principerna för att utnyttja värnpliktiga.

Beredskapskompetens i norra Sverige

Kärnkraftslänen i Sverige ligger i landets mellersta och södra delar. Detta har fört med sig att kompetensen i fråga om kärnkraftsolyckor koncentrerats till dessa delar av landet. Enligt försvarsministern finns det därför ett starkt behov av att på olika sätt höja kompetensen i norra Sverige. Han tillstyrker ett förslag från SSI om särskilt stöd till länsstyrelsen i Västerbottens län för att samordna kunnandet i länet och få samma kompetens som länsstyrelserna i kärnkraftslänen samt till länsstyrelsen i Västernorrlands län för anskaffning av mätinstrument.

Med anknytning till detta avsnitt finns flera motionsyrkanden. Åtgärder av det slag som försvarsministern förordar för länsstyrelserna i Västerbottens och Västernorrlands län bör enligt motionerna N105, yrkande 5 (vpk), N112, yrkande 1 (fp) och N113, yrkande 5 (c) sättas in i alla län som inte redan har särskild kompetens. Beträffande behov av utökad kompetens finns särskilda yrkanden beträffande Gotlands län i motion N106 (c) och angående Gävleborgs län i motion N114, yrkande 1 (c). I motion N111, yrkande 1 (c) hävdas att för Norrlandslänens beredskap bör vidtas åtgärder utöver dem som försvarsministern förordar.

Genom räddningstjänstlagen och regeringens föreskrifter i anslutning till denna samt de olika åtgärder som redovisas av försvarsministern avses alla länsstyrelser redan på kort sikt få en grundkompetens i fråga om beredskap vid kärnkraftsolyckor. Av länsstyrelserna i Norrlandslänen ges länsstyrelsen i Västerbottens län samma kompetens som en länsstyrelse i ett kärnkraftslän. Länsstyrelsen där avses utnyttja det kunnande som finns bl. a. vid universitetet och försvarets forskningsanstalt. Härefter finns i alla delar av landet minst en länsstyrelse med stor kompetens på området. Sådan länsstyrelse skall i händelse av en kärnkraftsolycka – inom eller utom landet – kunna bistå näraliggande länsstyrelser.

Enligt vad försvarsutskottet inhämtat har statens räddningsverk numera påbörjat arbete med att i samråd med SKI, SSI och länsstyrelserna finna vägar för att i alla län komplettera beredskapen mot kärnkraftsolyckor

genom att utnyttja räddningstjänst- och civilförsvarsplanläggningen för beredskapsåtgärder. Arbetet bedrivs på sådant sätt att uppbyggnaden av den grundläggande beredskapen skall kunna påbörjas efter årsskiftet 1986-1987.

Den nya räddningstjänstlagen ger möjlighet att utnyttja personal inom civilförsvarsorganisationen vid olyckor i fred. Räddningsverket kommer att vidta åtgärder för att underlätta att både personal och utrustning kan disponeras i olika nödlägen (jfr FöU 1986/87:2).

Försvarsutskottet anser att riksdagen nu bör godta de åtgärder som försvarsministern anger för att på kort sikt förbättra beredskapen vid kärnkraftsolyckor. Principen om samarbete olika länsstyrelser emellan bör kunna tillämpas tills vidare. Länsstyrelserna i Uppsala län och Gävleborgs län skall samarbeta. För Gotlands län förutses stöd från länsstyrelserna i Kalmar län och Uppsala län.

Fortsatta överväganden med anledning av de utredningsresultat och förslag som nyligen har lämnats kan enligt försvarsutskottets mening komma att leda till bedömningen att länsstyrelsernas kompetens generellt bör höjas ytterligare. I nuläget finns dock inte tillräckligt underlag för beslut härom. Med påpekande att Gotlands läge i det fortsatta arbetet bör beaktas särskilt anser utskottet att här nämnda motionsyrkanden inte bör bifallas av riksdagen.

Informationshandbok för kärnkraftsolyckor

Vid en kärnkraftsolycka inom eller utom landet är det viktigt att de olika myndigheter som har beredskapsuppgifter handlar snabbt, rätt och samordnat. Försvarsministern ämnar föreslå regeringen att uppdra åt räddningsverket att i samarbete med berörda myndigheter och organisationer utarbeta en informationshandbok för olycksberedskap vid kärnkraftsolyckor. Verket avses få disponera högst 3 milj. kr. för ändamålet.

Motion N114, yrkande 6 (c) avser ökad myndighetskompetens i fråga om hot från kärnvapen och kärnkraft.

I motion N115, yrkande 3 (c) hävdas att de mest utsatta länens och kommunernas företrädare bör vara med i arbetet med informationshandboken. Samma motion har också ett yrkande (yrk. 4) om uppbyggnad av en effektiv informationsorganisation. Vidare föreslås (yrk. 5) ett utbildningsprogram för centrala verk, länsstyrelser och kommuner.

Statens räddningsverk har påbörjat arbetet med en informationshandbok för kärnkraftsolyckor. Den beräknas vara klar före utgången av kalenderåret 1987. Verket räknar med att arbetet att ta fram handboken kommer att leda till att en samordnad informationsorganisation successivt växer fram. I arbetet deltar bl. a. representanter för myndigheter på olika nivåer.

Länsstyrelsernas nya ansvar för räddningstjänsten vid kärnkraftsolyckor medför bl. a. utbildning av berörda tjänstemän. Utbildning ingår också i den särskilda förstärkning av beredskapen som skall anordnas i norra Sverige. Utarbetandet av informationshandboken beräknas på informationsområdet få samma effekt som utbildning.

I utbildningen för brandförsvarens personal ingår avsnitt som gäller räddningstjänst vid olyckor med radioaktivitet.

Mot denna bakgrund anser *försvarsutskottet* att riksdagen bör godta vad försvarsministern har anfört i denna del och inte bifalla något av berörda motionsyrkanden. Utskottet förutsätter att också kommuner som drabbades av radioaktivt nedfall efter olyckan i Tjernobyl bereds tillfälle att medverka i arbetet med informationshandboken. Ytterligare behov av åtgärder för information, utbildning och övning kan komma att konstateras under fortsatt utredningsarbete.

I detta sammanhang kan nämnas att statens strålskyddsinstitut i samarbete med bl. a. statens räddningsverk i dagarna distribuerar en informationsskrift till alla hushåll i landet om följderna för Sverige av olyckan i Tjernobyl.

Alarmering

Försvarsministern redovisar beslutade och vidtagna åtgärder för alarmering av befolkningen vid de svenska kärnkraftverken. Han förordar att tyfonalarmeringssystemet förbättras genom utbyggnad. Utbyggnaden bör enligt hans mening ske genom punktvisa förstärkningar av systemet inom den inre beredskapszonen (12–15 km från kärnkraftverket). Skisserade förbättringar och vissa säkerhetshöjande åtgärder vid Forsmarksverket avses bli genomförda av statens räddningsverk.

Enligt motion N105, yrkande 8 (vpk) bör riksdagen begära förslag och åtgärder som säkrar en snabb alarmering över hela landet. I motion N114, yrkande 4 (c) efterlyses ett landsomfattande förvarningssystem för radioaktiva utsläpp. Yrkande 5 i samma motion gäller organisation för indikering.

Runt de svenska kärnkraftverken finns ett utbyggt system för tyfon- och telefonalarmering. Enligt propositionen förbättras detta ytterligare. De åtgärder som försvarsministern anger har påbörjats av räddningsverket.

Med anledning av motionsyrkandena vill försvarsutskottet påminna om att utanför zonerna vid kärnkraftverken finns möjlighet att varna befolkningen med hjälp av tyfonsignalen "Viktigt meddelande" (se telefonkatalogen) och information i radions program 3.

Civilförsvarets utomhusalarmering är rikstäckande och beräknas den 1 juli 1987 vara utbyggd till ca 70 % av planerat slutmål. Systemet avses bli färdigutbyggt år 1992. I räddningsverkets programplan för budgetåren 1987/88–1991/92 redovisas verkets planering för utomhus- och inomhusalarmering. Dessa varningssystem betraktas som en betydelsefull del av beredskapen inför kärnkraftsolyckor.

Vid en kärnkraftsolycka utomlands kan förvarningstiderna antas öka genom tillämpning av den konvention om tidig information vid en sådan olycka som redovisas i propositionens bilaga 3.

Försvarsutskottet biträder vad försvarsministern har anfört om alarmering. De nämnda motionsyrkandena bör inte bifallas av riksdagen.

Beredskapen vid länsstyrelserna i kärnkraftslänen

Försvarsministern anser att förvaltningsresurserna hos länsstyrelserna bör ses över med utgångspunkt i kärnkraftsberedskapen. *Försvarsutskottet* har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört i denna del.

Länsstyrelserna har omfattande beredskaps- och totalförsvarsuppgifter. Försvarsutskottet har under förra riksmötet (FöU 1985/86:5 y) konstaterat att det råder obalans mellan uppgifterna för länsstyrelsernas försvarsenheter och de resurser som står till deras förfogande.

Finansiering

Försvarsministern förordar att 6 milj. kr. avsätts till statens räddningsverk för planläggningen för kärnkraftsberedskapen, höjningen av beredskapskompetensen i norra Sverige och utarbetandet av informationshandboken för kärnkraftsolyckor. Vidare förordar han att 5,5 milj. kr. avsätts till räddningsverket för utbyggandet av alarmeringen vid kärnkraftverken. Han anser att sistnämnda kostnad bör finansieras genom avgifter från de berörda kärnkraftsföretagen.

Motion N112 (fp) innehåller ett yrkande (yrk. 4) att även informationshandboken skall finansieras av kärnkraftsindustrin. Enligt motion N113, yrkande 6 (c) bör alla kostnader för beredskapshöjande åtgärder täckas genom avgifter från kärnkraftsindustrin.

Försvarsutskottet anser att riksdagen bör besluta om finansiering enligt regeringens förslag. De åtgärder som inte avser alarmering runt de svenska kärnkraftverken har enligt utskottets mening större samband med riskerna för radioaktiva utsläpp utanför Sverige och bör därför finansieras över statsbudgeten.

Övrigt

Med anledning av proposition 1985/86:170 om räddningstjänstlag, m. m. väcktes i juni 1986 bl. a. motionerna 1986/87:Fö103 (fp) och Fö106 (c). I dessa finns yrkanden som har större anknytning till proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan. Försvarsutskottet har beslutat att med eget yttrande överlämna dessa yrkanden till näringsutskottet för behandling i samband med sistnämnda proposition. Utöver nämnda motionsyrkanden behandlar utskottet i detta avsnitt motion 1986/87:N105, yrkande 7. Vidare berörs några yrkanden i motionerna 1986/87:N114 och N115.

I motion Fö103 (fp) finns ett yrkande (yrk. 5) om en utvärdering av vilka åtgärder som länsstyrelserna vidtog i samband med kärnkraftsolyckan i Sovjetunionen. *Försvarsutskottet* anser att en sådan utvärdering numera är genomförd. Den ingår i den tidigare nämnda rapporten Beredskap efter Tjernobyl. Rapporten innehåller bl. a. redogörelser för händelseutveckling och åtgärder vid en rad länsstyrelser och en analys av händelseförloppet. I rapporten finns också förslag till förbättringar av den regionala beredskapen. Såvitt gäller informationsfrågor skall, som tidigare har nämnts, tillkomma en särskild rapport. Utskottet delar motionärernas uppfattning att erfarenheterna av länsstyrelsernas handlande vid denna olycka bör utnyttjas som underlag för förbättringar i beredskapen för räddningstjänst på länsnivå. Det nu sagda gäller självfallet också samarbetet mellan länsstyrelserna i Gävleborgs och Uppsala län (mot. N114, yrk. 11, c). Några uttalanden av riksdagen

enligt motionsyrkandena är enligt försvarsutskottets mening inte påkallade.

Motion Fö106 (c) har ett yrkande (yrk. 1) om en parlamentariskt sammansatt miljökommission för att se över räddningsorganisationen vid radioaktiva utsläpp. Motionärerna anger följande uppgifter för en sådan kommission, nämligen att

- kartlägga, sammanställa och analysera de långsiktiga effekterna av radioaktivt nedfall,
- kartlägga de långsiktiga effekterna av lågdosstrålning på människor, djur och natur. Särskilt angelägen är en analys av den ackumulerade och samverkande påverkan på miljön,
- se över gällande lagstiftning, organisation, samverkan mellan myndigheter och berörda samt kontrollsystemet,
- se över och förbättra samordningen såväl på statlig och läns- som kommunal nivå.

Försvarsutskottet är för sin del inte berett att tillstyrka inrättandet av en miljökommission. Åtskilliga av de avsedda uppgifterna för en sådan kommission utförs nu i andra former. Energirådet har som tidigare nämnts föreslagit en särskild utredning angående beredskapsfrågorna.

Yrkande 2 i motion Fö106 (c) gäller utnyttjande av kompetens från olika samhällssektorer i räddningsverksamheten. Motionärerna betonar att vid en olycka som den nu aktuella bör samhällets alla resurser tas till vara. *Försvarsutskottet* har samma uppfattning och delar därmed också den mening som förs fram i motion N105, yrkande 7 (vpk). Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och försvarsmakten omnämns särskilt i sistnämnda motion. SMHI ingår redan i beredskapen för kärnkraftsolyckor. I svåra lägen bör det militära försvarets resurser givetvis utnyttjas för räddningstjänst. Utskottet anser inte att det är påkallat med några uttalanden av riksdagen enligt motionsyrkandena.

Ett par motioner (N114 och N115) innehåller yrkanden om utvidgad förrådshållning av jodtabletter.

I den nuvarande beredskapsplaneringen för kärnkraftsolyckor finns detaljplaner för utrymning av befolkningen inom ett område ut till 12–15 km från kraftverket. Inom denna inre beredskapszon har också jodtabletter och särskild information utdelats till hushållen. Det finns också en större zon, indikeringszonen, med ca 50 km radie, inom vilken man har förberett mätningar.

Som framgår av bilaga 2 i propositionen avser statsrådet Birgitta Dahl föreslå regeringen ett utredningsuppdrag till socialstyrelsen att i samråd med SSI utreda frågan om hur jodtablettberedskapen ytterligare kan förbättras. *Försvarsutskottet* – som förutsätter att lagring av jodtabletter på Gotland övervägs vid en sådan utredning – anser för sin del att riksdagen inte nu bör besluta om utvidgad förrådshållning av jodtabletter.

2. Konvention om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge

I propositionen (s. 16) informeras riksdagen om en konvention som innebär att de fördragsslutande parterna skall samarbeta med varandra och med Internationella atomenergiorganet (IAEA) för att underlätta snabbt bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge. Syftet är att begränsa följderna av olyckan eller nödläget så mycket som möjligt genom att skydda liv, egendom och miljö från effekterna av radioaktiva utsläpp. Konventionen förutsätter viss lagstiftning, och även i övrigt krävs ytterligare överväganden. Avsikten är att regeringen senare skall inhämta riksdagens godkännande av konventionen.

Försvarsutskottet har inte något att invända med anledning av vad försvarsministern har anfört i denna del.

Stockholm den 20 november 1986

På försvarsutskottets vägnar

Olle Göransson

Närvarande: Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Ingemar Konradsson (s), Ingvar Björk (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Iréne Vestlund (s), Gunhild Bolander (c), Christer Skoog (s), Carl-Johan Wilson (fp) och Sten Andersson i Malmö (m).

Avvikande meningar

1. Hans Lindblad (fp) och Carl-Johan Wilson (fp) anser att den del av utskottets anförande under rubriken Planläggning för kärnkraftsberedskapen som börjar "Frågan om" och slutar "utnyttja värnpliktiga" bort ha följande lydelse:

Civilförsvarets enheter måste ges sådan utbildning att de omedelbart efter mobilisering kan klara även mycket svåra situationer för att rädda människor t. ex. efter bombanfall. Ett civilförsvar med denna kvalitet blir också en mycket värdefull tillgång för den fredstida räddningstjänsten. I Danmark – där värnpliktiga utbildas sex månader för tjänstgöring i civilförsvaret – utgör civilförsvaret en mycket viktig del av också den fredstida katastrofberedskapen.

Bland de mycket påtagliga kvalitativa bristerna i dagens svenska civilförsvar finns att organisationen inte är utbildad för insatser efter användning av kemiska vapen eller vid radioaktivt nedfall. Räddningsverket har konstaterat att befattningar med särskild betydelse för sådana insatser "kräver kompetens och erfarenhet som endast undantagsvis finns att tillgå i det civila samhället". Vidare konstateras att om bristen skulle avhjälpas krävs

"grundutbildning i en omfattning som inte kan åstadkommas genom utbildning enligt civilförsvarslagen".

I fråga om kvalificerade befattningshavare i länsstyrelsernas och kommunernas krigsorganisation när det gäller åtgärder efter radioaktivt nedfall samt mot verkningar av kemiska vapen eller utsläpp synes den rimligaste metoden vara att genom pliktlag ge specialutbildning, bl. a. genom rekrytering bland manliga och kvinnliga studerande vid de tekniska högskolornas linjer med utbildning i kemi.

Folkpartiets fleråriga förslag om föryngring och bättre utbildning av civilförsvaret, bl. a. genom direktutbildning av 2 000 värnpliktiga till civilförsvaret, bör ses mot denna bakgrund. Detta förslag återkommer till riksdagen inför nästa års försvarsbeslut. Riksdagen bör enligt försvarsutskottets mening inte i detta sammanhang besluta om en förändring av principerna för att utnyttja värnpliktiga.

2. Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunhild Bolander (c) anser

dels att den del av utskottets anförande under rubriken Planläggning för kärnkraftsberedskapen som börjar "*Försvarsutskottet* har" och slutar "föreslaget utredningsarbete" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser det vara viktigt att alla länsstyrelser har god kompetens i fråga om beredskap vid kärnkraftsolyckor. De åtgärder som försvarsministern redovisar i denna del ger enligt utskottets mening inte länsstyrelserna i län utan kärnkraftverk en tillräcklig kompetens.

dels att den del av utskottets anförande under rubriken Beredskapskompetens i norra Sverige som börjar "*Försvarsutskottet* anser" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser att riksdagen inte bör godta de åtgärder som försvarsministern anger. De är inte tillräckliga ens på kort sikt. Åtgärder av det slag som han förordar för länsstyrelserna i Västerbottens och Västernorrlands län bör sättas in i alla län som inte redan har särskild kompetens. Härigenom uppnås en nödvändig kompetenshöjning i övriga Norrlandslän liksom bl. a. i Gotlands län. Ifrågavarande motionsyrkanden bör bifallas av riksdagen.

dels att den del av utskottets anförande under rubriken Finansiering som börjar "*Försvarsutskottet* anser" och slutar "över statsbudgeten" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser att riksdagen bör besluta om finansiering enligt förslaget i motion N113 (c). Beredskapshöjande åtgärder är motiverade redan av driften i de svenska kärnkraftverken. Det är därför naturligt och riktigt att täcka kostnaderna genom avgifter från kärnkraftsindustrin.

dels att den del av utskottets anförande under rubriken Övrigt som börjar "*Försvarsutskottet* är" och slutar "angående beredskapsfrågorna" bort ha följande lydelse:

Försvarsutskottet anser sig böra tillstyrka inrättandet av en miljökommission. Kommissionen bör i enlighet med motion Fö106 ha till uppgift att

- kartlägga, sammanställa och analysera de långsiktiga effekterna av radioaktivt nedfall,
- kartlägga de långsiktiga effekterna av lågdosstrålning på människor, djur och natur. Särskilt angelägen är en analys av den ackumulerade och samverkande påverkan på miljön,
- se över gällande lagstiftning, organisation, samverkan mellan myndigheter och övriga berörda samt kontrollsystemet,
- se över och förbättra samordningen på såväl statlig och läns- som kommunal nivå.

Även om flera frågor på området granskas och analyseras av myndigheter och expertgrupper finns ett behov av övergripande bedömning i en utredning eller kommission som är parlamentariskt sammansatt och har till uppgift att värdera långsiktiga konsekvenser av olika slag. Det är enligt utskottets bedömning inte sannolikt att den utredning angående beredskapsfrågor som kan bli följden av energirådets förslag får ett sådant mandat.

Socialutskottets yttrande 1986/87:3 y

om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan

NU 1986/87:12
Bilaga 4

Till näringsutskottet

Näringutskottet har berett socialutskottet tillfälle att yttra sig över vissa med anledning av proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan väckta motioner, nämligen motion 1986/87:N105 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt avser yrkande 2, motion 1986/87:N114 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c), såvitt avser yrkandena 3, 8 och 9 samt motion 1986/87:N115 av Görel Thurdin och Martin Olsson (båda c), såvitt avser yrkande 7. Motionerna berör i de delar som remitterats frågor om hälsoundersökning, lagerhållning av jodtabletter och om en utvärdering av erfarenheterna från hälso- och sjukvård samt kommunal barnomsorg.

Motionerna

I *motion 1986/87:N105 (vpk) yrkande 2* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till att en hälsoundersökning erbjuds befolkningen i de områden som värst drabbats av nedfallet från Tjernobyl. Motionärerna anför att i avvaktan på avvecklingen allt måste göras för att verkningarna av Tjernobylkatastrofen mildras så långt det är möjligt och att en ärlig och öppen redovisning av deras effekter fortlöpande ges till befolkningen. Ingen mörkläggning, inga försök att framställa situationen som bättre än vad den är och inga "åtgärdsbalanser" där andra intressen än människornas hälsa och välbefinnande både fysiskt och psykiskt medräknas kan enligt motionärerna tolereras. Som en följd av denna omsorg om människorna bör enligt motionärernas uppfattning hälsoundersökningar erbjudas alla i de värst drabbade områdena.

I *motion 1986/87:N114 (c) yrkande 3* hemställs att riksdagen beslutar att frivillig undersökning skall erbjudas personer som kan ha drabbats av radioaktivitet. I *samma motion yrkande 8* hemställs vidare att riksdagen ger regeringen i uppdrag att utvärdera erfarenheterna från hälso- och sjukvård samt kommunal barnomsorg. Motionärerna framhåller att vilt och fisk i Gästrikland och Hälsingland har visat sig innehålla höga halter av radioaktivt cesium. Vid en mätning av lantbrukare som utförts av SSI har enligt motionärerna en person haft en aktivitet som uppgått till 12 000 bq. Enligt motionärerna bör frivillig mätning av fler ostkustbor ske. Motionärerna anser att socialstyrelsen med sitt ansvar för krigssjukvård borde om den fungerat rätt redan ha varit på plats med en rullande undersökning. Så har

inte skett, och socialstyrelsen har enligt motionärerna inte löst sin uppgift. Motionärerna citerar vidare förvaltningsutskottet vid landstinget i Gävleborgs län som yttrat bl. a. att inom hälso- och sjukvården har samordningen och den övergripande planeringen varit bristfällig.

I motion N114 (c) hemställs slutligen, såvitt här är i fråga, att riksdagen beslutar att lagerhållning av jodtabletter skall ske i Gävleborgs län, *yrkande 9*.

I *motion 1986/87:N115 (c) yrkande 7* anförs att om något skulle hända vid våra kärnkraftverk finns ingen tidsmarginal vad gäller distribution av jodtabletter från centrala lager, varför ett förråd av jodtabletter bör finnas i varje kommun. Motionärerna hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

Allmän bakgrund

Reaktorolyckan i Tjernobyl i Ukraina inträffade klockan 01.24 natten till den 26 april i år. Lättflyktiga radioaktiva klyvningsprodukter förångades och fördes av vindarna på hög höjd mot Finland och Sverige. Regn orsakade ett kraftigt nedfall som kom att drabba framför allt ett område från Västmanland upp över Uppsala och Gävleborgs län samt vidare mot Västernorrlands län. Tämligen små mängder radioaktiva produkter kom på grund av regnet att bli kvar i andningsluften. Däremot förorenades stora markområden av det radioaktiva regnet. Den radioaktiva föroreningen utanför Sovjetunionens gränser upptäcktes inte förrän på morgonen den 28 april, när mätinstrument vid det svenska kärnkraftverket i Forsmark visade förhöjda strålnivåer.

Den *joniserande strålningen* från radioaktiva ämnen består huvudsakligen av beta- och gammastrålning. Tunga radioaktiva atomer, t. ex. av uran eller plutonium, avger också alfastrålning. Strålningen från radioaktiva ämnen kallas joniserande på grund av sin förmåga att jonisera atomer i den materia som strålningen genomtränger. Jonisationen innebär att elektroner rycks loss från atomer eller molekyler så att dessa inte längre är elektriskt neutrala. I kroppsvävnader har alfa- och betastrålning mycket kort räckvidd. För alfastrålning rör det sig om mindre än en tiondels millimeter och för betastrålning om några millimeter till en centimeter. Gammastrålning däremot förmår till en del tränga igenom en människokropp.

Stråldos är beteckningen för den strålenergi per kilo kroppsvikt en människa tar emot vid bestrålning. Stråldosen, den absorberade dosen, mäts i enheten joule per kilogram. Oftast används dock ett särskilt namn, *gray* (Gy). I strålskyddssammanhang används vid låga doser enheten *sievert* (Sv). Med denna enhet anges dosekvivalenten, som schematiskt anses ge samma biologiska verkan oavsett typen av strålning. Den absorberade dosen har då multiplicerats med en kvalitetsfaktor för att jämställa de olika strålningstyperna. En Sv är en mycket stor enhet varför man vanligen uttrycker låga stråldoser i millisievert, mSv. Stråldoserna indelas i höga doser, omkring 500 mSv eller mera, mellandoser, 50–500 mSv, och låga doser, mindre än 50 mSv.

Aktiviteten i ett radioaktivt ämne mäts i becquerel, Bq. Om aktiviteten i ett ämne är 1 Bq innebär det att en atom faller sönder per sekund och då utsänder strålning.

Med *bakgrundsstrålning* avses all joniserande strålning som vi normalt är utsatta för. En del bakgrundsstrålning är naturlig, därtill kommer strålning som är en följd av människans egna förehavanden.

Den normala bakgrundsstrålningen uppgår till i genomsnitt 5 mSv per år med stora individuella variationer. Den kosmiska strålningen (från världsrymden och solen) ger oss en årlig stråldos av ca 0,3 mSv. Strålningen från marken ger oss en årlig stråldos av ca 0,5 mSv. Bestrålning till följd av radioaktiva ämnen som finns inne i kroppen kallas *intern bestrålning* och ger en genomsnittlig årlig stråldos av ca 0,2 mSv. Den genomsnittliga stråldosen från radon i hus, som också är en intern bestrålning, uppgår till 3,0 mSv. Dosen från medicinskt använd strålning uppgår till 0,6 mSv. Andra konstgjorda källor, t. ex. radioaktiva ämnen som används inom industrin, nedfall från kärnvapenproven i atmosfären och utsläpp från kärnkraftverk i normal drift, ger oss ett årligt dostillskott av ca 0,1 mSv.

Det genomsnittliga tillskottet efter Tjernobylolyckan beräknas uppgå till ca 0,3 mSv, livsmedlen inräknade.

Den extra strålningsdosen i de värst drabbade områdena i Sverige beräknas av SSI komma att uppgå till högst 5 mSv under första året och dosen under de närmaste 50 åren till högst 40 mSv.

Markbeläggningen efter Tjernobylolyckan har medfört att vissa livsmedel har varit eller kommer att vara radioaktivt förorenade. För att begränsa dostillskottet genom livsmedel har en åtgärdsnivå rekommenderats som innebär att stråldosen från livsmedel bör hållas under 1 mSv i genomsnitt per år, utslaget på en längre följd av år. Dostillskottet från livsmedel bör inte något år överstiga 5 mSv.

Beträffande dostillskottet genom livsmedel gäller att ett dagligt kostintag av 100 Bq cesium-137 ger en årlig dos på ca 1 mSv, om man också räknar in andra radioaktiva ämnen.

Skador till följd av strålning

Vid stråldoser som understiger 100 mSv och som erhålls på en gång är sannolikheten för en given cell att dödas av strålningen obetydlig och andelen dödade celler alltför liten för att märkas. Många celler dör normalt av olika orsaker, och kroppen kan i stor utsträckning reparera den omärkliga skadan. Det senare innebär att större stråldoser kan fördras utan märkbar skada om de fördelas över en längre tid.

Vid helkroppsbestrålning där den akuta stråldosen överstiger 1 Gy börjar andelen dödade celler bli så stor att organ och vävnader kan få svårt att fungera och strålskadan blir märkbar. Dessa skador är oundvikliga och blir allvarligare ju högre stråldosen är. De organ som visar den största strålkänsligheten är de som har en hög celldelningsfrekvens. Dit hör de blodbildande organen samt tarmepitelet. Engångsdoser överstigande 2 Gy av gammastrålning ger en påtaglig risk att den bestrålade kan komma att dö av skador på de blodbildande organen. Vid lägre doser än 2 Gy är bestrålningen endast i undantagsfall livshotande. Antalet livsviktiga blodkroppar minskar till ett minimum efter 30 dygn vid 2 Gy och efter kortare tid vid högre doser. Den kritiska perioden efter en helkroppsbestrålning inträffar således 3–4 veckor

efter bestrålningen, när kroppens motståndskraft mot infektioner är som mest nedsatt genom blodkroppsförlusten. Behandlingen är då framför allt vila från påfrestningar och skydd mot infektioner. Den som överlever två månader efter en helkroppsbestrålning har goda utsikter att klara sig.

Lokala stråldoser i huden kan ge hudrodnad och sår när tillräckligt många celler dödats. Inte heller i detta fall blir skadan märkbar förrän efter 3–4 veckor. Tröskelvärdet för hudrodnad är mellan 4 och 8 Gy beroende av strålningens kvalitet. En lokal stråldos på ca 3 Gy kan leda till tillfälligt håravfall. Vid stråldoser över 10 Gy i huden finns risk för blåsbildning och om stråldosen överstiger 10 Gy sår som är svårläkta.

Vid helkroppsbestrålning där stråldosen understiger 100 mSv finns inga bevis för att oundvikliga skador uppstår. Man räknar emellertid med att stråldosen kan leda till en liten ökning av antalet slumpmässiga fall av cancer och ärftliga skador. Man vet inte om det finns något tröskelvärde för stråldosen under vilket ingen sådan skada kan uppstå, varför man utgår från att varje dostillskott kan öka risken för skada.

Under ett år avlider knappt 20 000 människor i Sverige på grund av cancer. Det anses att 800 till 1 500 av dessa cancerfall betingas av joniserande strålning. Radonet ger det största dosbidraget. Det ytterligare antal cancerdödsfall som kan tillkomma till följd av Tjernobylolyckan har uppskattats till ett par hundra, de flesta under de närmaste 50 åren.

Vidare torde som nämndes ovan ärftliga skador kunna uppstå. Detta sker genom att strålningen kan påverka könscellerna. Risken bedöms vara mindre än risken för cancer på grund av nedfallet.

Allvarliga fosterskador kan uppstå vid höga stråldoser, och stråldoser över 100 mSv brukar betraktas som en klar abortindikation. Området mellan 10 och 100 mSv anses vara ett "grått" område där strålrisken är en av flera faktorer vid bedömningen av lämpligheten av abort. Vid stråldoser under 10 mSv under den känsligaste perioden, dvs. 8:e–15:e havandeskapsveckan, anses risken för mental efterblivenhet ökad med 0,4 %. Den normala risken att föda ett allvarligt handikappat barn anses vara ca 4 % av samtliga födslar. En stråldos på 10 mSv skulle alltså kunna öka den risken från 4 % till 4,4 %, dvs. med 10 %.

Efter reaktorolyckan i Tjernobyl har vissa mindre hälsoundersökningar gjorts i de drabbade regionerna. Bl. a. gjordes vid Gävle lasarett i anslutning till olyckan en upptagningsundersökning av jod i sköldkörteln. Omkring 200 personer undersöktes, däribland ca 100 barn och vidare vuxna med utomhusarbete. I gruppen fann man ett tiotal personer med mätbar påverkan. Aktiviteten i sköldkörteln översteg aldrig 100 Bq, varför inga vidare kontroller bedömdes meningsfulla. Som jämförelse kan nämnas att aktiviteten vid s. k. scintigram – undersökning av sköldkörteln med hjälp av radioaktivt jod – uppgår till 1 000 000 Bq.

Helkroppsmätningar med avseende på aktiviteten cesium har utförts bl. a. av SSI. Man har därvid observerat fall där aktiviteten cesium i muskelvävnaden uppgått till 12 000 Bq. Från SSI upplyses att om aktiviteten cesium i en vuxen under ett helt år är ca 16 000 Bq motsvarar detta ett dostillskott av 1 mSv. Den normala aktiviteten i muskelvävnaden av framför allt kalium beräknas till 100 Bq per kilo kroppsvikt.

Ett stort antal forskningsprojekt har påbörjats eller kommer att påbörjas som en följd av den radioaktiva föroreningen efter Tjernobyl. Några av dessa undersökningar avser mätning av upptag av framför allt radioaktivt cesium i människa.

Statsrådet Birgitta Dahl besvarade den 7 november tre interpellationer om åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Statsrådet anförde därvid att de trots allt mycket låga stråldoser som även de mest drabbade delarna av landet utsatts för till följd av Tjernobylolyckan inte har medfört någon risk för akuta strålskador. Statsrådet upplyste vidare att en promemoria från SSI med information till vårdpersonal om olyckan i maj månad distribuerats till samtliga vårdcentraler.

Socialstyrelsen och statens strålskyddsinstitut har efter en noggrann värdering av insamlade fakta funnit att det inte föreligger några skäl att genomföra allmänna hälsokontroller i vissa delar av landet med hänvisning till det radioaktiva nedfallet. Fortlöpande mätningar sker i Gävle, Göteborg, Stockholm och Umeå. Eftersom cesium 137 har en biologisk halveringstid av ca 100 dagar för vuxna bör mätningarna omfatta en period av minst ett halvår. Avsikten är enligt statsrådet att mätningsresultaten skall sammanställas och utvärderas efter årsskiftet.

Beredskapsåtgärder

Länsstyrelserna svarar för de i lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m. (atomskyddslagen) föreskrivna beredskapsåtgärderna utanför kärnkraftsanläggningarna. Det åligger bl. a. länsstyrelserna att besluta om vistelse inomhus, utdelning av jodtabletter och evakuering.

Kärnkraftverken i Barsebäck, Forsmark, Ringhals och Simpevarp omges av en inre beredskapszon och en zon för strålskyddsmätning. Den inre strålskyddszonen skall ha en radie om 15 km från kärnkraftverket. Beredskapsplaneringen är särskilt inriktad på åtgärder inom den inre beredskapszonen – bl. a. alarmering, information till allmänheten, utdelning av jodtabletter, utrymning och strålningsmätning.

Enligt beredskapsplaneringen ingår bl. a. att till samtliga innevånare i den inre beredskapszonen kring ett kärnkraftverk utdela en enhet jodtabletter per person. Inom de fyra kärnkraftslänen har sammanlagt 120 000 enheter jodtabletter hittills delats ut. En enhet utgör en tablettkarta med 10 tabletter. Varje tablett innehåller 200 mg kaliumjodid. Dessutom har i den yttre zonen runt kärnkraftverken lagts upp lager med 400 000 enheter jodtabletter. Jodtabletter är en registrerad farmaceutisk specialitet.

Socialstyrelsen har i uppdrag att upphandla jodtabletter för distribution och lagerhållning. Socialstyrelsen har därvid utnyttjat de befintliga förråd för läkemedel som finns, nämligen i anslutning till apotek. Förutom den nu föreskrivna lagerhållningen har apoteken även haft ett eget lager jodtabletter till försäljning.

I proposition 1986/87:18 informeras om att SSI i skrivelse den 15 augusti 1986 lämnat förslag till beredskapsförbättrande åtgärder. I skrivelsen behandlas även frågan om hur jodtablettberedskapen ytterligare kan förbätt-

ras. För beredskap mot kärnkraftsolyckor i utlandet föreslås en ökning ske av det befintliga beredskapslagret av jodtabletter så att sådana med kort varsel kan distribueras till berörda delar av landet. SSI föreslår att socialstyrelsen får i uppdrag att tillsammans med SSI utreda frågan. Statsrådet Dahl anför i propositionen (s. 41) att hon avser att inom kort återkomma till regeringen i fråga om bl. a. detta utredningsuppdrag.

Som central myndighet i hälso- och sjukvårdsfrågor har socialstyrelsen ett ansvar att tillse att relevant information om radioaktiv strålning och hälsoeffekter förmedlas till landstingen på regional nivå och till miljö- och hälsoskyddsnämnderna på lokal nivå samt till den personal som arbetar inom hälso- och sjukvården och hälsoskyddet. För att denna uppgift skall kunna fullgöras är socialstyrlsen själv beroende av grundläggande och aktuell information, främst från SSI. Under tiden närmast efter Tjernobylolyckan informerade socialstyrelsen efter samarbete med SSI bl. a. samtliga vårdcentraler och landstingens samhällsmedicinska enheter. I informationen redovisades bl. a. att intag av jodtabletter inte var befogat och att inga risker ansågs föreligga för små barn och gravida kvinnor.

Socialstyrelsen har med anledning av erfarenheterna efter olyckan beslutat att en intern översyn av styrelsens katastrofberedskap skall göras.

Utskottets överväganden

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl var en katastrof för Sovjetunionen och fick återverkningar även i stora delar av Europa. Sverige drabbades av radioaktivt nedfall i en utsträckning som inte var förutsedd. De stråldoser som uppmättes även i de mest drabbade områdena var trots detta låga. Olyckan har därför för Sveriges del inte inneburit omedelbara risker för människors liv och hälsa.

Att en olycka som inträffade långt borta från vårt land kunde medföra radioaktiv nedsmutsning av mark och därigenom också livsmedel i Sverige har emellertid visat på hittills föga uppmärksammade hälsorisker. Åtgärder måste nu vidtas både för att förebygga uppkomsten av långsiktiga skador, t. ex. genom kostrekommendationer, och för att förbättra beredskapen inför liknande olyckor i framtiden. Erfarenheterna från Tjernobylolyckan, vars effekter ändå bara drabbat Sverige i begränsad omfattning, har gett viktig kunskap om de brister som funnits i skyddet mot skaderisker av detta slag.

Beträffande frågan om *hälsoundersökningar* till följd av olyckan i Tjernobyl gör utskottet följande bedömning.

Akuta strålskador har som ovan framgått inte inträffat i Sverige som följd av olyckan och någon risk för sådana har på grund av de låga strålnivåerna heller aldrig förelegat. När det gäller risken för skador på längre sikt råder osäkerhet, eftersom man inte vet om strålnivåer under 100 mSv leder till skador hos människor. Eftersom säkra uppgifter saknas har man valt att utgå från att varje dostillskott av strålning ökar risken för de långsiktiga skador man vet orsakas av höga stråldoser, nämligen cancer och genetiska skador. Det antal cancerdödsfall som kan uppkomma i Sverige till följd av Tjernobylolyckan har med denna utgångspunkt uppskattats till ett par hundra, varav de flesta under de närmaste 50 åren. Risken för att ärftliga

skador skall uppstå bedöms vara mindre än risken för cancer.

SSI och socialstyrelsen har prövat frågan om det finns anledning att rekommendera hälsoundersökningar för några grupper människor på grund av olyckan i Tjernobyl men inte funnit några skäl för en sådan rekommendation.

Utskottet konstaterar för sin del att de skador på människor som möjligen kan uppstå som en följd av Tjernobylolyckan inte är av den arten att de kan spåras eller förebyggas genom hälsoundersökningar, i vart fall inte inom överskådlig tid. Att genomföra hälsoundersökningar av andra skäl än att spåra skador, t. ex. för att lugna oroade människor, är enligt utskottets uppfattning inadekvat och i detta fall t. o. m. olämpligt, genom att undersökningarna i sig kan ge underlag för ytterligare oro. Utskottet avstyrker därför motionerna N105 (vpk) yrkande 2 och N114 (c) yrkande 3. Utskottets ställningstagande innebär givetvis inte att hälso- och sjukvården får underlåta att ta människors rädsla på allvar. Det är av stor vikt att t. ex. personalen på vårdcentralerna har och kan förmedla korrekt kunskap om effekterna i Sverige av Tjernobylolyckan. De människor som vänder sig till hälso- och sjukvården måste kunna få svar på sina frågor, relevanta kostråd samt psykologiskt stöd när så erfordras.

När det gäller en *utvärdering* av erfarenheterna från hälso- och sjukvård m. m. vill utskottet erinra om att statens kärnkraftsinspektion (SKI) och SSI den 20 maj beslutat att undersöka hur beredskapen och verksamheten i övrigt med anledning av Tjernobylolyckan har fungerat inom myndigheternas ansvarsområden. Då beredskapen mot kärnkraftsolyckor är uppbyggd på central, regional och kommunal nivå omfattar utredningen även verksamhet hos centrala myndigheter som t. ex. socialstyrelsen. Utredningsmannen har i oktober avlämnat delrapporten Beredskap efter Tjernobyl, vari bl. a. behandlas socialstyrelsens åtgärder efter olyckan samt den fortsatta beredskapsplaneringen och uppföljningen inom styrelsens ansvarsområde.

Socialstyrelsen har med anledning av erfarenheterna efter olyckan beslutat att en intern översyn av styrelsens katastrofberedskap skall göras.

En utvärdering av bl. a. socialstyrelsens verksamhet med anledning av Tjernobylolyckan pågår således redan och socialstyrelsen har dessutom själv påbörjat en intern översyn. Utskottet anser mot bakgrund härav att önskemålen i motion N114 (c) yrkande 8 är tillgodosedda. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Till de konkreta beredskapsåtgärder som vidtagits i kärnkraftslänen hör att *jodtabletter* delats ut till befolkningen inom den s. k. inre beredskapszonen kring kärnkraftverken. Lager finns vidare som skall möjliggöra att jodtabletter distribueras även till annan befolkning i kärnkraftslänen. SSI har i skrivelse den 15 augusti om förbättrad beredskap efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl lämnat en rad förslag till hur beredskapen kan förbättras. Bl. a. föreslås en ökning ske av det befintliga beredskapslagret av jodtabletter så att sådana med kort varsel kan distribueras till berörda delar av landet. SSI föreslår att socialstyrelsen får i uppdrag att i samråd med institutet studera möjligheterna att samordna befintliga beredskapslager med apotekens försäljningslager och att undanta jodtabletterna från kravet på hållbarhets-

märkning. Statsrådet Dahl har i propositionen upplyst att hon avser att inom kort återkomma till regeringen i fråga om utredningsuppdraget.

Utskottet anser med hänsyn till det anförda inte att något initiativ av riksdagen är påkallat i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna N114 (c) yrkande 9 och N115 (c) yrkande 7.

Stockholm den 18 november 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), Kjell Nilsson (s), Anita Persson (s), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Ingvar Eriksson (m), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Stina Gustavsson (c) och Karl-Gösta Svenson (m).

Avvikande meningar

1. Hälsoundersökningar på grund av Tjernobylolyckan

av Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk) och Stina Gustavsson (c) som anser att den del av utskottets överväganden som börjar med "Utskottet konstaterar" och som slutar med "så erfordras" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att befolkningen i de värst drabbade områdena kommer att få ett avsevärt högre dostillskott än vad som gäller för Sveriges befolkning i genomsnitt. Insjöfisk och vilt från de värst drabbade områdena innehåller så hög halt cesium att den del av befolkningen som äter mycket sådan mat samt mycket bär och svamp från skogen måste begränsa sin konsumtion och delvis lägga om sina matvanor. Många människor känner osäkerhet inför detta och även stor oro inför det direkta hotet mot hälsan som strålningen på lång sikt kan medföra. Enligt utskottets mening måste allt göras för att verkningarna av Tjernobylkatastrofen mildras så långt det är möjligt. Utskottet anser därför, i enlighet med vad som yrkas i motionerna N105 (vpk) yrkande 2 och N114 (c) yrkande 3, att samhället bör erbjuda de människor i de värst drabbade områdena som så önskar att genomgå hälsoundersökning.

2. Lagerhållning av jodtabletter

av Rosa Östh och Stina Gustavsson (båda c) som anser att den del av utskottets överväganden som börjar med "Utskottet anser" och som slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser positivt på att regeringen har för avsikt att låta utreda vissa frågor i anslutning till beredskapslagringen av jodtabletter. Som tidigare nämndes är beredskapen mot kärnkraftsolyckor uppbyggd på central,

regional och kommunal nivå. För de flesta människor är det naturligt att i samband med en olycka i första hand vända sig till en kommunal myndighet för råd och hjälp. Enligt utskottets uppfattning bör därför utredningen utgå från att ett förråd av jodtabletter bör finnas i varje kommun.

Jordbruksutskottets yttrande 1986/87:3 y

om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan (prop. 1986/87:18 bil. 2)

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 14 oktober 1986 anhållit om jordbruksutskottets yttrande över proposition 1986/87:18 (bilaga 2) om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan jämte eventuella motioner med anledning av propositionen.

Jordbruksutskottet behandlar i förevarande yttrande de förslag regeringen framlagt i bilaga 2 efter föredragning av dåvarande jordbruksminister Svante Lundkvist – avseende åtgärder för bl. a. jordbruks- och renskötselföretag – samt av miljöminister Birgitta Dahl – avseende statens strålskyddsinstituts förslag till åtgärder. I anslutning härtill behandlar utskottet motioner med anledning av propositionen, i den mån de berör frågor inom utskottets beredningsområde.

Propositionen

Regeringen (jordbruksdepartementet) har i proposition 1986/87:18 (bilaga 2) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer som i propositionen redovisats för ersättning på grund av radioaktivt nedfall,

2. till Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall på tilläggsbudget I för budgetåret 1986/87 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 000 kr.,

3. till Bidrag till statens strålskyddsinstitut på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Motioner

Motion 1986/87:N104 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om en helhetssyn på samerna och erforderliga åtgärder för att skydda de samiska näringarna med anledning av både den inträffade och ev. kommande kärnolyckor,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om införande i skattelagstiftningen av s. k. renkonto fr. o. m. inkomståret 1986,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om uppräkning av prisstödet till rennäringen för innevarande budgetår.

Motion 1986/87:N105 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 6), att riksdagen beviljar de resurshöjningar som begärts av generaltullstyrelsen.

Motion 1986/87:N107 av Hans Dau och Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett sammanhållet åtgärdsprogram,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av ett s. k. renkonto fr. o. m. inkomståret 1986.

Motion 1986/87:N108 av John Andersson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om åtgärder i anledning av det radioaktiva nedfallet från Tjernobylolyckan.

Motion 1986/87:N109 av Jens Eriksson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samma regler för ersättning skall gälla för fisket som gäller för jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring.

Motion 1986/87:N110 av Paul Lestander m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till renkonto som kan tillämpas vid taxeringen av 1986 års inkomster,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till kompensation till samer för fördyrade levnadsomkostnader, skador på jakt och fiske för avsalu, förluster för utebliven sommarslakt samt utvecklingsstöd till samebyar,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till riktad uppdragsforskning för framtagande av lämpliga typer av cesiumfritt renfoder, gärna som utvecklingsprojekt inom samebyarna.

Motion 1986/87:N111 av Nils Häggström och Börje Hörnlund (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 2–4),

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om förstärkta resurser för forskning om effekterna av det radioaktiva nedfallet för de nordnorrländska länen i enlighet med vad som anförs i motionen,

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att samhället skall svara för kostnaderna vid all provtagning av produkter och regelbundet redovisa värden för strålningsintensiteten för fisk och vilt m. m. i enlighet med vad som anförs i motionen,

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning för förluster och merkostnader med anledning av det radioaktiva nedfallet från olyckan i Tjernobyl till samer med kombinationssysselsättningar.

Motion 1986/87:N113 av Ivar Franzén m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 7), att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om riktlinjerna för ersättning till enskilda, företag och områden för förluster och merkostnader på grund av radioaktivt nedfall som en följd av olyckan i Tjernobyl.

Motion 1986/87:N114 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 4, 6–7 och 10)

4. att riksdagen beslutar att ett landsomfattande förvaringssystem för radioaktiva olyckor skall upprättas,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av förstärkning av kompetensen hos myndigheter,

7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om långsiktiga forskningsinsatser kring livsmedelsproduktion och de areella näringarna,

10. att riksdagen beslutar att en monitor för mätning av radioaktivt jod permanent placeras i Gävle.

Motion 1986/87:N115 av Görel Thurdin och Martin Olsson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 2 och 6),

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppdrag åt fiskeristyrelsens utredningsavdelning i Härnösand att utföra forskningsprojekt om rehabilitering av fiskevatten i enlighet med motionen,

2. att riksdagen beslutar att bland ersättningsberättigade grupper även inräkna fiskesamer och fiskevattenägare,

6. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskning kring livsmedelsförsörjningen i samband med radioaktivt nedfall.

Hearing

Ordföranden i lantbruksstyrelsens renradiakgrupp, avdelningsdirektör Bengt Ekendahl, har inför utskottet redogjort för renradiakgruppens verksamhet och i samband därmed besvarat frågor.

Uppvaktning

Representanter för Svenska samernas riksförbund har vid uppvaktning inför utskottet framfört synpunkter på följderna för rennäringen och – på sikt – den samiska kulturen av det radioaktiva nedfallet härrörande från Tjernobyl. I samband därmed har de överlämnat en till riksdagen ställd skrivelse vartill fogats avskrift av Riksförbundets skrivelse till regeringen från september 1986.

Utskottet

Ärendet är föranlett av följdverkningarna i Sverige av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl i Sovjetunionen den 26 april 1986. Redan kort tid efter olyckan stod det klart att nedfallet av radioaktiva ämnen i Sverige var väsentligt allvarligare och mera omfattande än i de flesta andra länder i Västeuropa. Det stod också klart att en rad åtgärder behövde vidtas i Sverige för att begränsa de skadliga konsekvenserna och därnäst att för framtiden åstadkomma en bättre beredskap inför liknande situationer.

Regeringen tillsatte i maj en särskild grupp som fick i uppdrag att inom regeringskansliet initiera och samordna de åtgärder som visar sig befogade med anledning av det radioaktiva nedfallet. I gruppen, som leds av företrädare för statsrådsberedningen, ingår statssekreterare från jordbruks-, industri- samt civildepartementen.

På myndighetsplanet har regeringen lämnat uppdraget att samordna frågor rörande kontroll av skadeverkningarna, tillåtna riktvärden, åtgärder när riktvärdena överskrids samt ersättning till drabbade till en grupp generaldirektörer under ledning av naturvårdsverkets chef.

För de områden i landet där det radioaktiva nedfallet varit störst utfärdade lantbruksstyrelsen den 21 maj 1986 rekommendationer om åtgärder för att minska skadeverkningarna. Riktvärden för radioaktiva ämnen i livsmedel anges av statens livsmedelsverk. Målsättningen har varit att hålla de radioaktiva ämnena i livsmedel på en så låg nivå att inga onödiga doser överförs till människan genom maten. Regeringen har beslutat att ersättning skall utgå för produkter från jordbruks- trädgårds- och renskötselföretag som inte får saluföras på grund av att dessa produkter innehåller högre halter av radioaktiva ämnen än riktvärdena (SFS 1986:621).

I avvaktan på att slutlig skadereglering kan ske beslutade regeringen den 29 maj 1986 att ställa 25 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för förskottsutbetalning till drabbade jordbrukare och till trädgårdsföretagen. Beslut har också fattats om ersättning till älgjägare.

Med stöd av regeringens beslut om ersättning har lantbruksstyrelsen beträffande jordbruks- och trädgårdsföretag beslutat i huvudsak följande.

Enligt lantbruksstyrelsens föreskrifter lämnas ersättning till jordbruksföretag för de kostnader som har orsakats av försenad betessläppning, för minskad avkastning i mjölkproduktionen till följd av detta och för mjölk som har kasserats. Vidare lämnas ersättning för kasserade slaktdjurskroppar och för merkostnader och försämrat ekonomiskt utbyte av slaktdjur då slakten skett vid annan tidpunkt än vad den eljest skulle ha gjort. Ersättning ges också för foder som kasserats och för sanering av vallar.

Till trädgårdsföretag lämnas enligt lantbruksstyrelsens föreskrifter ersättning för produkter som omfattas av försäljningsförbud och för vissa frilandsodlade trädgårdsprodukter som kasserats. För sanering av vissa frilandsodlingar utgår ersättning för kostnader, förluster, merarbete och nytt växtmaterial.

De renskötande samerna är en grupp som har drabbats hårt av nedfallet från Tjernobyl.

I fråga om renskötselföretag har statens livsmedelsverk och lantbruksstyrelsen efter samråd med Svenska samernas riksförbund beslutat i huvudsak följande. Renar från områden där förhöjda halter av radioaktiva ämnen uppmätts måste slaktas på kontrollslakteri. Beslutet omfattade till en början Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län, men har nu utsträckts till att avse även Norrbottens län. Cesiumhalterna har nämligen ökat hos renarna under hösten när de övergått till att beta lav. Cesiumhalten i varje enskild renkropp undersöks. Vid för höga halter av radioaktiva ämnen kasseras renkroppen. Renägarna erhåller ersättning motsvarande marknadspriset från slakteriföretagen enligt gängse rutiner för samtliga slaktade renar, dvs.

även för sådana som inte godkänts som livsmedel på grund av för hög cesiumhalt. Kontrollslakterierna erhåller sedermera ersättning från lantbruksstyrelsen för de renkroppar som inte kunnat godkännas som livsmedel av detta skäl. De erhåller också ersättning för sina hanteringskostnader för dessa renkroppar. Ersättning till renägare kan utgå även för tidigareläggning av slakt, utfodring av renar och för merkostnader för anskaffning av matrenar.

Enligt förordningen (1986:690) om ersättning för fällda älgar med för höga halter av radioaktivitet lämnas ersättning för sådana älgar som förstörs eller tas om hand av slakteri. Ersättning utgår med 2 200 kr. för vuxen älg och 1 000 kr. för älgkalv.

Jordbruksministern framhåller att det är svårt att i dag beräkna det sammanlagda medelsbehovet för de av regeringen beslutade ersättningarna. Uppskattningsvis kan detta röra sig kring 250 milj. kr. Regeringen föreslår mot den bakgrunden att detta belopp anvisas och att ersättningarna bestrids från ett nytt förslagsanslag under nionde huvudtiteln, betitlat Ersättningar på grund av radioaktivt nedfall.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag i anslagsfrågan. Det tillstyrks.

Riktlinjer för ersättning

I propositionen framhålls att ersättningsfrågorna ännu inte har kunnat slutbehandlas för alla områden. Sveriges fiskares riksförbund har i skrivelse till regeringen yrkat att ersättning skall utgå till bl. a. licensierade fiskeföretag för kostnader och förluster på grund av det radioaktiva nedfallet. Till regeringen har vidare inkommit skrivelser från bl. a. Svenska samernas riksförbund, Sveriges fiskevattenägareförbund, Sveriges frukt- och grönsaksdistributörers förening, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Nordisk Hotell- og Restaurantförbund och Sveriges köpmannaförbund, vilka begär ersättningar och åtgärder av skilda slag.

Enligt föredragandens mening kan inte i dag överblickas den fullständiga omfattningen och konsekvenserna av de skador som föranletts av Tjernobylolyckan. Han förordar därför att i den mån ytterligare krav reses om kompensation till följd av radioaktivt nedfall efter kärnkraftsolyckan bör frågor om ersättning prövas i huvudsak efter de principer som har tillämpats för tidigare beslut om ersättning. Regeringen bör i förekommande fall kunna besluta om ersättning från anslaget.

De kostnader som myndigheterna har med anledning av kärnkraftsolyckan och som inte täcks genom särskilda anslag bör liksom hittills vid behov täckas genom överskridande av resp. myndighetsanslag. Mot den angivna bakgrunden föreslås i propositionen att riksdagen godkänner de riktlinjer som redovisats.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att regeringen i industridepartementet överväger ersättningsbehoven hos olika vidareförädlingsföretag som drabbats av minskade eller uteblivna leveranser från råvaruproducenterna. På grundval av en inventering från berörda länsstyrelser av uppkomna förluster hos i första hand företag som för sin verksamhet är beroende av

leveranser från renskötselföretag samt av bär, fisk och vilt kommer regeringen enligt bilaga 3 till propositionen att ta ställning till ersättningsprinciper i vad gäller olika verksamheter. Regeringen har sedermera i avvaktan på mer definitiva ställningstaganden, beslutat ge tillfälliga, ränte- och amorteringsfria lån till vissa företag med akuta svårigheter.

Riktlinjerna för ersättning diskuteras i flera motioner. Enligt motion N113 av Ivar Franzén m. fl. (c) bör samtliga enskilda företag och områden som till följd av olyckan i Tjernobyl åsamkats kostnader och förluster ha rätt till ersättning (yrkande 5). Det måste ankomma på regeringen att fastställa principerna för ersättning. Motionärerna understryker emellertid att slentrianmässig tillämpning av tidigare ersättningsregler inte får ske. Varje ansökan om ersättning från ett företag måste noggrant prövas utifrån förutsättningarna i det aktuella fallet. Den konkreta prövningen bör ske av de regionala organen i berörda områden. I motionen framhålls även att det radioaktiva nedfallet påverkar den sociala och kulturella miljön för alla boende i de drabbade områdena. Förstörda möjligheter till jakt och fiske, bär- och svampplockning samt ökad oro för hur nedfallet påverkar hälsa och miljö på lång sikt har givit invånarna i dessa områden en försämrad livskvalitet – en förlust som inte kan ersättas med ekonomiska anslag, hävdar motionärerna. Ett likartat resonemang förs i motion N108 av John Andersson (vpk). I motionen erinras om att det radioaktiva nedfallet inneburit stora problem för många människor, främst i skogslänens glesbygder. För t. ex. fjällbor som har en stor naturahushållning och vars enda inkomst utgörs av vad de kan sälja av fisk och vilt har situationen blivit ohållbar. Om inte dessa människor får hjälp måste de flytta, anser motionären och yrkar i nu berörd del på omgående hjälp till fjällbefolkning och människor med likartade förhållanden. I motionen yrkas även att mätutrustning installeras i de hårt drabbade kommunerna. All provtagning som människorna i området anser nödvändiga bör ske gratis. Utrustning såväl som provtagning bör bekostas av staten. Samma uppfattning redovisas i motion N111 av Nils Häggström och Börje Hörnlund (c) som även anser att samhället bör regelbundet redovisa värden för strålningsintensiteten för fisk och vilt m. m. (yrkande 3).

I motionerna N104 av Martin Olsson och Karin Israelsson (c), N107 av Hans Dau och Ingrid Hemmingsson (m) och N110 av Paul Lestander m. fl. (vpk) framhålls särskilt de problem samerna och rennäringen drabbats av på grund av Tjernobylolyckan. I motionerna erinras om att Svenska samernas riksförbund vänt sig till regeringen i en särskild skrivelse och begärt vissa åtgärder utöver dem som hittills vidtagits eller beslutats. Vägledande för samhällets hela insatser måste vara att åter bygga upp en framtidstro hos de renskötande samerna och att samhällets insatser präglas av en helhetssyn, framhålls det i motion N107. Ett sammanhållet åtgärdsprogram bör utarbetas av ett centralt organ, lämpligen lantbruksstyrelsens renradiakgrupp (yrkande 1). Ett motsvarande yrkande framläggs i motion N104, yrkande 1. Enligt motion N110 bör riksdagen hemställa om förslag till kompensation till samer för fördyrade levnadsomkostnader, skador på jakt och fiske för avsalu, förluster för utebliven sommarslakt samt utvecklingsstöd till samebyar (yrkande 2).

I motion N111 (c) framhålls att hänsyn bör tas till en speciell grupp samer,

nämligen sådana som blott delvis livnär sig på renskötseln och i övrigt har inkomster från fiske, jakt, bärplockning och turism, när ersättningen till drabbade fördelas (yrkande 4). Enligt motion N115 av Görel Thurdin och Martin Olsson (c) bör bland ersättningsberättigade grupper även inräknas fiskesamer och fiskevattenägare.

Enligt motion N109 av Jens Eriksson (m) bör riksdagen som sin mening uttala att samma regler för ersättning skall gälla för fisket som gäller för jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring. Enligt motionärens mening ger uttalanden i propositionen om ersättning åt fiske icke någon garanti för likvärdig behandling med de nämnda näringarna.

Utskottet får för egen del anföra följande.

Enligt utskottets mening har ersättningen till jordbruksföretag, trädgårdsföretag, rennäringsföretag och älgjägare för förluster och merkostnader till följd av radioaktivt nedfall fungerat förhållandevis väl, med hänsyn tagen till det oväntade i den situation som uppstod eftet Tjernobylkatastrofen. Utskottet delar regeringens uppfattning att man även vid framtida bedömingar av ersättningsbehoven i huvudsak bör följa de principer som därvid har tillämpats, nämligen att förluster och merkostnader ersätts.

Som framhålls i flera motioner kommer frågorna i fortsättningen att i många fall bli mer svårbedömda. Det blir nödvändigt att vid bestämmande av ersättningen ta hänsyn till sociala och kulturella aspekter som har att göra med livskvaliteten och människors oro för de långsiktiga följderna av det radioaktiva nedfallet. Som även framhålls i motion N108 gäller detta icke minst fjällbefolkningen – som till stor del levt på naturahushållningsbasis – och människor med likartade förhållanden. Utskottet utgår från att hjälpen i sådana fall lämnas både snabbt och effektivt. Den radioaktiva nedsmutsningen av mark, växter och vatten förväntas kunna pågå i flera år i stora delar av landet. Om det inte är möjligt att fastställa ersättningsbehovet omedelbart bör myndigheterna kunna föranstalta om förskottsbetalning.

När det gäller fisket och de garantier som efterlysts i flera motioner får utskottet erinra om att den omfattande radioaktiviteten i sjöar och vattendrag kunnat konstateras först på sensommaren. Som svar på en fråga i riksdagen har jordbruksminister Mats Hellström meddelat att de ansökningar om ersättning som inkommit från fisket och fiskberedningsindustrin samt de inventeringar som genomförts av länsstyrelserna nu bereds i regeringskansliet med inriktning på att besked skall kunna lämnas till de skadedrabbade utan onödig tidsfördröjning.

Den fråga som väckts i motionerna N108 och N111 om kommunernas utrustning med mätinstrument och gratis provtagning har även tagits upp i en interpellationsdebatt i riksdagen. Miljöministern framhöll därvid att regeringen avser att se till att kommunerna skall få bästa möjliga utrustning för att kunna hjälpa människor med information, mätningar och annat. Samtidigt påpekade hon att kommunerna på sina håll har utnyttjat sin kommunala självbestämmanderätt och tar ut avgifter för analyser, medan statens analyser är gratis.

När det gäller regeringens allmänna inställning i ersättningsfrågan förklarade miljöministern att den särskilda statssekreterargruppen och den särskil-

da gruppen av generaldirektörer har till uppgift att följa utvecklingen och föreslå de ytterligare insatser som behövs. Själv hade hon vid besök i de berörda områdena haft samtal med företrädare för bl. a. kommuner, länsstyrelser och lantbruksnämnder och därvid sökt sprida känslan av att alla måste arbeta för att ge en bra hjälp till de drabbade. Hon försäkrade att arbetets inriktning är att ge bästa tänkbara hjälp till de drabbade grupperna. Enligt regeringens mening vore det emellertid fel att redan nu genom alltför detaljerade beslut låsa sig. I stället vill man vara öppen för de insatser som behövs och vara beredd att göra dem. Systemet med förskottsbetalning har redan utnyttjats för ersättningen till jordbrukare, trädgårdsmästare och samer. Det kan finnas fler som behöver hjälp med motsvarande system, förklarade miljöministern.

Den näringsgren som i sin helhet drabbats hårdast av det radioaktiva nedfallet från Tjernobyl är *rennäringen*. Eftersom rennäringen utgör en bas för den samiska kulturen innebär det inträffade ett hot mot hela denna folkminoritets kultur och traditioner. I propositionen framhåller miljöministern att bevarandet och utvecklandet av den samiska kulturen är en angelägen uppgift. Denna utgångspunkt har väglett de insatser som från samhällets sida har vidtagits för samerna med anledning av reaktorolyckan i Tjernobyl.

Motionsyrkandena om ytterligare åtgärder till förmån för rennäringen och den samiska kulturen tar samtliga sin utgångspunkt i den tidigare omnämnda skrivelsen till regeringen från Svenska samernas riksförbund, SSR. Vid sin uppvaktning hos utskottet underströk SSR:s representanter ytterligare vikten av att ett samlat åtgärdsprogram antas till följd av Tjernobylolyckan och dess konsekvenser. Delegationen uppehöll sig bl. a. vid yrkandet om att mandatet för lantbruksstyrelsens renradiakgrupp utvidgas till att omfatta frågor rörande fördyrade levnadsomkostnader, jakt och fiske för avsalu, konsekvenserna av slaktstoppet under sommaren, ökad administration inom samebyarna och SSR samt utvecklingsstöd till samebyarna. Vidare berördes frågan om renforskningens organisation och lokalisering, införande av renkonto, höjning av prisstödet till rennäringen och initiativ till en gemensam nordisk samisk utredning.

Utskottet får för sin del anföra följande.

Lantbruksstyrelsens renradiakgrupp är sammansatt av företrädare för lantbruksstyrelsen, lantbruksuniversitetet och samernas riksförbund. Till gruppen har även knutits en veterinär och en renägare. Gruppen har enligt sina direktiv att utreda frågan om ersättning från staten till renägare som drabbas av inkomstbortfall och/eller merkostnader till följd av det radioaktiva nedfallet i Sverige. Arbetsgruppen skall även undersöka förutsättningarna att genom olika åtgärder (tillskottsutfodring etc.) minska de genom nedfallet uppkomna konsekvenserna för rennäringen. Den skall i sitt arbete hålla kontakt med vederbörande centrala myndigheter som jordbruksnämnden, livsmedelsverket, strålskyddsinstitutet och statens veterinärmedicinska anstalt.

Inom ramen för sitt uppdrag har gruppen enligt vad utskottet inhämtat vid hearing föranstaltat om full ersättning till renägare för slaktade djur som

kasserats. En omfattande rådgivning har utgått med ledning av mät- och analysresultat om var bete bäst bör bedrivas med hänsyn till radioaktiviteten i fodret, när ersättningsfoder bör sättas in osv. För att minska fördyrade levnadsomkostnader har gruppen föranstaltat om bidrag för inköp, forsling och infrysning av matrenar. En tjänsteman på samernas riksförbunds kansli har avdelats för att på heltid ägna sig åt de frågor som föranletts av det radioaktiva nedfallet. Utskottet utgår från att riksförbundets kostnader för vederbörande kommer att ersättas av statsmedel från det nu föreslagna anslaget. På förslag av gruppen har en överenskommelse träffats mellan lantbruksstyrelsen och domänverket om flyttning av högst 5 000 renar från de svårast drabbade områdena i Jämtland till betesmarker i Älvdalen för att nedbringa radioaktiviteten i renkropparna. Frågor om ersättning för minskat utbyte av fiske och jakt har icke behandlats av gruppen då dessa frågor i stor utsträckning berör andra grupper än de renskötande samerna. Förluster i samband med den ekonomiskt viktigaste jakten, av älg, ersätts som tidigare framhållits enligt den särskilda förordningen i ämnet.

Övriga frågor om ersättning till följd av minskat utbyte av jakt och fiske bereds, som tidigare nämnts, i regeringens kansli. Utskottet utgår från att de vidare frågor som innefattas i förslaget om utvecklingsstöd till samebyarna och om en plan för ett sammanhållet åtgärdsprogram är av den dimensionen att de görs till föremål för en samlad bedömning i den interdepartementala statssekreterargruppen. Denna torde även i övrigt vara rätt forum för samordning av åtgärder som berör flera departement. Utskottet betonar vikten av att arbetet sker med stor skyndsamhet och att ersättningsbesluten där så är lämpligt delegeras till vederbörande länsorgan. Näringsutskottet bör enligt jordbruksutskottets uppfattning föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna N104 yrkande 1, N107 yrkande 1 och N110 yrkande 2.

I övrigt bör de motionsyrkanden som framställts om riktlinjerna för ersättning icke föranleda något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Med de modifikationer som föranleds av utskottets ställningstagande till motionerna N104, N107 och N110 i nu berörd del tillstyrker utskottet regeringens förslag till riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall.

I motion N104 yrkas att *prisstödet* till rennäringen räknas upp för innevarande budgetår. Utskottet får med anledning härav erinra om att riksdagen under budgetbehandlingen av innevarande års budget uttalade att prisstödet till rennäringen bör justeras årligen i enlighet med de principer som fastställts för Norrlandsstödet. Samtidigt godkändes regeringens förslag om prisstöd för budgetåret 1986/87 (prop. 1985/86:100 bil. 11, JoU 13 p. 10:1 och 3). Med anledning av riksdagsbeslutet har lantbruksstyrelsen i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 äskat en höjning av anslaget till prisstöd åt rennäringen med 36 % eller 4,7 milj. kr. Enligt utskottets mening bör frågan om prisstöd icke blandas samman med anslaget för att täcka ersättningsbehovet till följd av reaktorkatastrofen i Tjernobyl. Motionen avstyrks således i nu berörd del (yrkande 3).

I motionerna N104 (c), N107 (m) och N110 (vpk) framställs yrkanden att riksdagen begär införande i skattelagstiftningen om s. k. *renkonto*. Med

anledning av nämnda motionsyrkanden får utskottet anföra följande.

Samernas riksförbund har i sin tidigare redovisade framställning hemställt om en ändring av rennäringens beskattning genom att renkonto införs från inkomståret 1986.

Till stöd för framställningen anförs att behovet av ett sådant konto – att jämföra med skogskontot – redan tidigare funnits men att det accentuerats till följd av konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet. För det område som berörs av slakt- och försäljningsrestriktionerna är det av betydelse från såväl renägarnas som samhällets synpunkt att ökad slakt stimuleras, varigenom samhällets kostnader för utfodring och/eller transport av renar i motsvarande mån minskar. För det icke nedfallsdrabbade området gäller av andra skäl att stimulera till ökad slakt, framhåller riksförbundet. Den kassation av renar som kommer att ske innebär att renköttet förlorar marknadsandelar som det kan bli kostbart att ta igen senare. Genom ett ökat slaktunderlag kan nedgången från det nedfallsdrabbade området motverkas. Samtidigt kan enligt skrivelsen det redan tidigare kända behovet av minskat antal renar i bl. a. Norrbottens län tillgodoses.

Utskottet delar den uppfattning som framförts i såväl riksförbundets skrivelse som i motionerna att renägarna och staten efter Tjernobyl har ett gemensamt intresse av att antalet renar nedbringas. Utskottet finner det även angeläget att en ökad utslaktning under de närmaste åren icke skall få till följd en skärpt beskattning av de redan hårt drabbade renägarna. Utskottet utgår från att förslaget om införande av ett renkonto är ägnat att jämna ut beskattningen under åren. Näringsutskottet bör således enligt utskottets uppfattning tillstyrka motionerna i nu berörda delar.

Statens strålskyddsinstitut m. m.

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl föranledde betydande insatser av bl. a. berörda myndigheter. Regeringen har också vidtagit åtgärder för att säkerställa en fullgod beredskap för framtiden. Bl. a. har energirådet fått i uppdrag att göra en översyn av beredskapen. Inom ramen för denna översyn har statens strålskyddsinstitut (SSI) i skrivelse den 15 augusti 1986 lämnat förslag till beredskapsförbättrande åtgärder. I förevarande del av propositionen tar miljöministern upp de åtgärder som bör behandlas under nionde huvudtiteln och som bör genomföras under innevarande budgetår. Åtgärderna innefattar bl. a. automatisering av institutets gammamätstationer, komplettering av befintliga mätinstrument på mejerier, utbildningsinsatser för befattningshavare i kommuner och länsstyrelser, information till allmänheten innefattande en informationsbroschyr till hushållen, resursförbättringar för att stärka beredskapen, forskning m. m. Sammanfattningsvis innebär de av SSI föreslagna åtgärderna en kostnad av 28 milj. kr., varav den svenska kärnkraftsindustrin föreslås svara för 3 milj. kr. genom en höjning av den särskilda avgiften som den betalar enligt förordningen (1976:247) om vissa avgifter till statens strålskyddsinstitut. Miljöministern finner SSI:s förslag väl avvägda. De föreslagna åtgärderna och uppdragen bör genomföras redan nu. Mot den angivna bakgrunden föreslår regeringen riksdagen att anvisa 25 milj. kr. på tilläggsbudget I till bidrag till statens strålskyddsinstitut.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag om anslag. Det tillstyrks således.

I några motioner framläggs förslag om utbyggnad av *mätningsresurserna* för den radioaktiva strålningen. Enligt motion N105 av Lars Werner m. fl. (vpk) bör påpekanden från generaltullstyrelsen om ökade resurser för kontroll av importerade grönsaker och andra livsmedel uppmärksammas (yrkande 6). I motion N108 (vpk) efterlyses som tidigare nämnts att mätinstrument installeras i de hårt drabbade kommunerna. Enligt motion N114 (c) bör ett landsomfattande förvarningssystem för radioaktiva olyckor upprättas (yrkande 4). Myndigheternas kompetens bör stärkas (yrkande 6). En monitor för radioaktivt jod bör placeras permanent i Gävle (yrkande 10).

Utskottet vill först beträffande strålningsmätberedskapen erinra om att flera olika, landsomfattande system enligt strålskyddsinstitutet fanns i beredskap när Tjernobylolyckan inträffade, nämligen SSI:s fasta mätstationer för gammastrålning, FOA:s fasta mätstationer för mätning av radioaktiva ämnen i luft, SGAB:s (Sveriges geologiska AB) flygmätningar och SSI:s mätningar av radioaktiva ämnen i mejerimjölk. Dessa mätsystem kunde snabbt sättas i gång, vilket ledde till att SSI redan 24 timmar efter larm kunde presentera en bedömning att de högsta nivåerna i landet för markbestrålning låg på ca 100 gånger bakgrundsstrålningen, en bedömning som visade sig hålla även när mer omfattande mätningar gjorts. De omfattande mätningarna var en huvudanledning till att utländska massmedia och ambassader sökte sig till Sverige som var det land som kunde erbjuda bäst information.

Den största svagheten i mätberedskapssystemet var enligt strålskyddsinstitutet att det förutsatte information i förväg om att utsläpp skett i omvärlden. Den snabbaste av komponenterna, SSI:s gammastationer, avlästes en gång per dygn, vilket alltså i sämsta fall kunde leda till en fördröjning av 24 timmar innan larm slogs efter det att en förhöjd strålnivå registrerats. Denna svarstid har nu minskats, och helautomatiska larmsystem är under konstruktion. En annan lärdom är att bättre resurser behövs för kompletterande lokala mätningar, t. ex. via kommuner och länsstyrelser. Detta håller nu på att utredas.

Den pågående utredningen av behovet av mätinstrument innefattar enligt vad utskottet erfarit även livsmedelsverkets samt miljö- och hälsoskyddsnämndernas behov av mätutrustning. Det torde i första hand ligga på livsmedelskontrollen att svara för att importerade livsmedel icke har för hög radioaktivitet. I den mån tullverket har behov av egna instrument bör överläggningar härom tas upp mellan myndigheterna. I nuvarande läge avråder strålskyddsinstitutet kommunerna från att skaffa sig egna instrument. Enligt institutets uppfattning finns det tillräcklig laboratorieexpertis för dagens behov. Vidare krävs det i många fall mycket ingående kunskaper för att rätt bedöma mätresultaten.

Enligt utskottets bedömning bör det ligga på de närmast berörda myndigheterna, nämligen strålskyddsinstitutet och livsmedelsverket, att bedöma behovet och placeringen av mätinstrument. Som framgår av propositionen och av vad som anförts i det föregående pågår en utbyggnad av mätresurserna, framför allt för att förbättra beredskapen inför ev. framtida olycksfall. Befattningshavare i kommuner och länsstyrelser skall utbildas i

mätteknik. Något uttalande i frågan från riksdagens sida med anledning av motionerna i nu berörd del påkallas icke, enligt utskottets mening.

I motionerna tas även upp en diskussion om behovet av *forskning* på olika områden som aktualiseras av det radioaktiva nedfallet efter Tjernobylolyckan. Enligt motion N111 (c) bör särskilda forskningsresurser tilldelas olika forskningsinstitutioner i Umeå för att klarlägga såväl de omedelbara som långsiktiga effekterna av det radioaktiva nedfallet i den nordnorrländska miljön (yrkande 2). Enligt motion N114 (c) bör långsiktiga forskningsinsatser kring livsmedelsproduktion och de areella näringarna öka. I motion N115 (c) yrkas att forskningsprojekt startas på alla områden som avser vår livsmedelsförsörjning i samband med radioaktivt nedfall (yrkande 6). Motionärerna yrkar även att fiskeristyrelsens utredningsavdelning i Härnösand får i uppdrag att utföra forskningsprojekt om rehabilitering av fiskevatten i det mest nedfallsdrabbade området (yrkande 1). I motion N110 (vpk) lämnas förslag om riktad uppdragsforskning för framtagande av lämpliga typer av cesiumfritt renfoder, gärna som utvecklingsprojekt inom samebyarna (yrkande 3). Slutligen begärs i motion N108 (vpk) att en probleminventering görs i ett hårt drabbat område med fullständig redovisning över de problem och önskemål som människorna där upplever som mycket påtagliga och som på ett lämpligt sätt kan åtgärdas.

Utskottet finner för sin del att de förslag som framförs i motionerna i flera fall är väl underbyggda. Vi har nu ett sällan förekommande tillfälle att öka kunskaperna om radioaktiva ämnens uppträdande i naturen. Regeringen har också i propositionen föreslagit anslag till forskning och studier till en sammanlagd kostnad av 11,8 milj. kr. Bland dessa forskningsinsatser märks upptags- och omsättningsmätningar med inriktning på jordbruksmark, radioekologiska mätningar av bl. a. renlav, aktivitetsmätningar på regnvatten, dagvatten och reningsverk, beteendevetenskapliga studier (människors oro) samt projekt angående radioaktiva ämnen i renar m. m. De nu igångsatta forskningsprojekten syftar bl. a. till att få fram metoder för att minska upptaget av radioaktivt cesium m. m. i växter och djur som kan användas som livsmedel.

Enligt utskottets mening går den forskning som beskrivits i propositionen till stora delar i linje med förslagen i motionerna. Det torde i första hand åvila berörda myndigheter och forskningsorgan att prioritera ämnesområdena för forskningen. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna synes icke erforderlig.

Stockholm den 18 november 1986

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Arne Andersson i Ljung (m), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Kerstin Gellerman (fp), Lennart Brunander (c), Jan Jennehag (vpk), Leif Marklund (s), Kaj Larsson (s) och Ivar Virgin (m).

Avvikande meningar

1. Renkonto

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg, Leif Marklund och Kaj Larsson (alla s) anser att fjärde stycket på s. [89] bort ha följande lydelse:

Utskottet har förståelse för behovet av någon form av resultatutjämning vid en eventuellt onormalt hög utslaktning av ren med anledning av Tjernobylolyckan. Detta behov har accentuerats av det klimat som just nu råder i Norrbotten och Västerbotten. Regn som fryser och bildar en tjock isskorpa på marken kan medföra att betning blir mycket svår. Det finns således flera skäl som nu talar för en utjämning av inkomster över flera år.

Den parallell som i sammanhanget dragits mellan skogskonto och renkonto är dock inte relevant. Bakgrunden till skogskonton är det faktum att skogsuttag görs med långa tidsintervaller medan renslakt normalt återkommer varje år med relativt obetydliga fluktuationer i inkomster som resultat. Enligt vad utskottet erfar medger nuvarande skatteregler, med både en gynnsam lagervärdering samt enligt supplementärregel I en förmånlig nedskrivning av lagret, en spridning av inkomsterna på flera år. Detta synes enligt utskottets mening tillgodose det behov som uppenbarligen finns i dag.

Utskottet vill även erinra om motion N108 av John Andersson (vpk) som visar på andra gruppers behov av stöd och hjälp som följd av kärnkraftsolyckan. Ett införande av renkonto för samerna skulle kunna bidra till en orättvisa gentemot dessa grupper i fjällområdena.

Utskottet avstyrker således, med hänvisning till det anförda, motionsyrkandena om införande av renkonto.

2. Riktlinjer för ersättning m. m.

Jan Jennehag (vpk) anser

dels beträffande *riktlinjerna för ersättning* att den del av utskottets yttrande på s. [86] som börjar med "Som framhålls" och slutar med "om förskottsbetalning" bort ha följande lydelse:

Som framhålls – – – (= utskottet) – – – om förskottsbetalning. Näringsutskottet bör föreslå riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion N108.

dels beträffande *mätningsresurser* att den del av utskottets yttrande som på s. [90] börjar med "Enligt utskottets" och på s. [91] slutar "utskottets mening" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion N105 är det angeläget att importerade lika väl som svenska grönsaker och andra livsmedel undersöks i strålningshänseende. Utskottet tillstyrker således yrkande 6 i motion N105. Utskottet biträder även förslaget i motion N108 att kommunerna i de mest drabbade områdena får tillgång till mätinstrument och att allmänheten ges tillfälle till gratis provtagning.

dels beträffande *forskning* att den del av utskottets yttrande på s.12 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "icke erforderlig" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder de förslag om forskning som framförts i ett par motioner. Näringsutskottet bör således föreslå att riksdagen gör ett uttalande om angelägenheten av att en probleminventering görs i linje med vad som föreslagits i motion N108. En riktad uppdragsforskning för att få fram lämpliga typer av cesiumfritt renfoder bör utföras i enlighet med förslaget i motion N110.

Innehåll

Ärendet ... 1

Sammanfattning ... 1

Propositionen ... 3
Huvudsakligt innehåll ... 3
Förslag m. m. ... 4

Motionerna ... 5

Allmän bakgrund ... 8

Utskottet ... 10
Inledning ... 10
Beredskapshöjande åtgärder ... 10
Bakgrund ... 10
Åtgärder av statens räddningsverk m. fl. ... 11
Åtgärder av statens strålskyddsinstitut m. fl. ... 17
Inköp av kommunikationsutrustning ... 20
Övrigt ... 20
Åtgärder för att mildra konsekvenserna av det radioaktiva nedfallet i Sverige ... 22
Ersättningar på grund av nedfallet ... 22
Stöd till rennäringen ... 26
Övrigt ... 30
Internationella åtgärder ... 31
Internationella konventioner ... 31
IAEA:s uppgifter ... 34
Hemställan ... 36

Reservationer ... 39
1. Framtida information (vpk) ... 39
2. Planläggning för kärnkraftsberedskapen (fp, c, vpk) ... 40
3. Förstärkning av civilförsvaret (fp) ... 40
4. Beredskapskompetensen i norra Sverige (fp, c, vpk) ... 40
5. Alarmering (vpk) ... 41
6. Finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra (c, vpk) ... 41
7. Finansiering av de åtgärder som statens räddningsverk m. fl. avses genomföra (fp) ... 42
8. Finansiering av de åtgärder som statens strålskyddsinstitut m. fl. avses genomföra (c, vpk) ... 43
9. Extra medel till generaltullstyrelsen (c, vpk) ... 43
10. Förrådshållning av jodtabletter (c) ... 44
11. Forskning (vpk) ... 44
12. Miljökommission (c) ... 45
13. Riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall (m, fp) ... 45
14. Riktlinjer för ersättning på grund av radioaktivt nedfall (c) ... 46
15. Renkonto (m, c) ... 46

16. Renkonto (fp) 47
17. Mätutrustning (vpk) 47
18. Hälsoundersökningar (c, vpk) 48
19. Anslutningen till internationella konventioner om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor (c) 48
20. Svenska bestämmelser för ersättning vid atomolyckor (c) 49
21. Säkerhetshöjande åtgärder (m, fp, c) 49
22. IAEA:s roll (c, vpk) 50
23. Internationell avveckling av kärnkraftgen (c, vpk) 50

Bilagor

1. Skatteutskottets yttrande 1986/87:1 y om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan 51
2. Lagutskottets yttrande 1986/87:1 y om ändring av atomansvarighetslagen 55
3. Försvarsutskottets yttrande 1986/87:1 y över bilaga 1 i proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan jämte motioner 60
4. Socialutskottets yttrande 1986/87:3 y om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan 71
5. Jordbruksutskottets yttrande 1986/87:3 y om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan 80

gotab Stockholm 1986 11937